

Vergaderjaar 2003–2004

27 083

Inburgering

29 543

Herziening van het inburgeringsstelsel

Nr. 44

VERSLAG VAN EEN NOTAOVERLEG

Vastgesteld 24 juni 2004

¹ Samenstelling:

Leden: Van de Camp (CDA), Klaas de Vries (PvdA), Van Heemst (PvdA), Vos (GroenLinks), Rouvoet (ChristenUnie), Adelmund (PvdA), De Wit (SP), Albayrak (PvdA), Luchtenveld (VVD), Wilders (VVD), Weekers (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), voorzitter, Çörüz (CDA), Verbeet (PvdA), ondervoorzitter, Kant (SP), Wolfsen (PvdA), Azough (GroenLinks), Jan de Vries (CDA), Van Haersma Buma (CDA), Eerdmans (LPF), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Van Fessem (CDA), Straub (PvdA), Nawijn (LPF), Griffith (VVD), Van der Laan (D66), Visser (VVD) en Lazrak (Groep Lazrak).
Plv. leden: Van Hijum (CDA), Dijsselbloem (PvdA), Timmer (PvdA), Halsema (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Kalsbeek (PvdA), Van Velzen (SP), Tjon-A-Ten (PvdA), Van Baalen (VVD), Blok (VVD), Hirsi Ali (VVD), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Jager (CDA), Van Heteren (PvdA), Vergeer (SP), Arib (PvdA), Karimi (GroenLinks), Bujs (CDA), Sterk (CDA), Varela (LPF), Joldersma (CDA), Ormel (CDA), Van Dijken (PvdA), Van As (LPF), Örgü (VVD), Lambrechts (D66) en Rijpstra (VVD).

² Samenstelling:

Leden: Van Nieuwenhoven (PvdA), Van de Camp (CDA), Kalsbeek (PvdA), Cornielje (VVD), voorzitter, Lambrechts (D66), Hamer (PvdA), Azough (GroenLinks), Van Bommel (SP), Vendrik (GroenLinks), Mosterd (CDA), Blok (VVD), Balemans (VVD), Slob (ChristenUnie), Vergeer (SP), Tichelaar (PvdA), Joldersma (CDA), Jan de Vries (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Eski (CDA), Eijsink (PvdA), Leerdam (PvdA), ondervoorzitter, Van Miltenburg (VVD), Kraneveldt (LPF), Hermans (LPF), Van Dam (PvdA) en Visser (VVD).
Plv. leden: Kruijssen (PvdA), Ferrier (CDA), Verbeet (PvdA), Rijpstra (VVD), Van der Laan (D66), Boelhouwer (PvdA), Halsema (GroenLinks), Lazrak (Groep Lazrak), Tonkens (GroenLinks), Van Oerle-van der Horst (CDA), Hirsi Ali (VVD), Örgü (VVD), Van der Vlies

De vaste commissies voor Justitie¹, voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap² en voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid³ hebben op 21 juni 2004 overleg gevoerd met mevrouw Verdonk, minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, over **het Groot Project Inburgering Oudkomers (GPIO), inburgering nieuwkomers en de Contourennota "Herziening van het inburgeringsstelsel"**.

Van het overleg brengen de commissies bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Justitie,

De Pater-van der Meer

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Cornielje

De voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Hamer

De griffier van de vaste commissie voor Justitie,

Coenen

(SGP), Kant (SP), Dijkzma (PvdA), Hessels (CDA), Sterk (CDA), Atsma (CDA), Van Bochove (CDA), Van Hijum (CDA), Arib (PvdA), Stuurman (PvdA), De Krom (VVD), Varela (LPF), Nawijn (LPF), Adelmund (PvdA) en Aptroot (VVD).

³ Samenstelling:

Leden: Noorman-den Uyl (PvdA), Bakker (D66), Bibi de Vries (VVD), De Wit (SP), Van Gent (GroenLinks), Verburg (CDA), Hamer (PvdA), voorzitter, Bussemaker (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Mosterd (CDA), Smits (PvdA), Örgü (VVD), Weekers (VVD), Rambocus (CDA), De Ruiter (SP), Ferrier (CDA), ondervoorzitter, Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Bruls (CDA),

Varela (LPF), Eski (CDA), Koomen (CDA), Aptroot (VVD), Smeets (PvdA), Douma (PvdA), Stuurman (PvdA), Kraneveldt (LPF) en Hirsi Ali (VVD).

Plv. leden: Depla (PvdA), Dittrich (D66), Blok (VVD), Kant (SP), Halsema (GroenLinks), Smilde (CDA), Verbeet (PvdA), Timmer (PvdA), Tonkens (GroenLinks), Omtzigt (CDA), Adelmund (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Visser (VVD), Algra (CDA), Vietsch (CDA), Van der Vlies (SGP), Hessels (CDA), Hermans (LPF), Van Oerle-van der Horst (CDA), Van Dijk (CDA), Van Egerschot (VVD), Van Dijken (PvdA), Blom (PvdA), Kalsbeek (PvdA), Van As (LPF) en Schippers (VVD).

Stenografisch verslag van een notaoverleg van de vaste commissies voor Justitie, voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Maandag 21 juni 2004

Aanvang 16.00 uur

Voorzitter: Arib

Aanwezig zijn 9 leden der Kamer, te weten:

Arib, Sterk, Dijsselbloem, Visser, Lambrechts, Vergeer, Huizinga-Heringa, Van der Staaij en Azough,

alsmede mevrouw Verdonk, minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie.

Aan de orde zijn:

- de brief van 20 april 2004 over de Zevende voortgangsrapportage in het kader van het Groot Project Inburgering Oudkomers (GPIO) (27083, nr. 41);
- de brief van 20 april 2004 over het Inhoudelijk verslag inburgering nieuwkomers 2002 (Jus040488);
- de brief van 23 april 2004 inzake de Contourennota "Herziening van het inburgeringsstelsel" (29543).

De **voorzitter**: Ik heet iedereen welkom. De grote fracties krijgen 15 minuten spreektijd en de kleine fracties 10 minuten. De volgorde van de sprekers is analoog aan de grootte van de fracties, met uitzondering van de VVD. De heer Visser krijgt op zijn verzoek het laatst het woord.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Hoewel veel later dan de minister had toegezegd, ligt nu dan toch de herziening van het inburgeringsstelsel voor ons. Wat het CDA betreft, wordt hiermee een trendbreuk gemarkeerd met het vorige inburgeringsbeleid: einde aan de vrijblijvendheid. Niet langer kan iemand een inburgeringscursus

halen door simpelweg een kruisje onder zijn toets te zetten; er moet resultaat geboekt worden. Doel is immers de mensen de Nederlandse taal en de Nederlandse samenleving zodanig te leren dat zij daarin hun weg kunnen vinden. Daarbij hoort in eerste instantie de nieuwkomer of degene die de taal nog onvoldoende beheerst aangesproken te worden op zijn of haar verantwoordelijkheid. Daarbij hoort uiteraard ook een financiële verantwoordelijkheid. Sinds dit bericht in de Nederlandse samenleving rondzoemt, bereiken ons allerlei signalen dat steeds meer mensen zich aanmelden voor een inburgerings- of talencursus. Blijkbaar voelt men zich persoonlijk aangesproken. Dat is positief te noemen. Uiteindelijk zijn zij en hun kinderen er het meest bij gebaat. Het CDA heeft haast met de uitwerking van het nieuwe inburgeringsbeleid. De problemen die gerelateerd zijn aan het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal – ik wijs op onderwijs, WAO en werkloosheid – zijn groot. Het maakt mensen uiterst kwetsbaar. Nog te veel kinderen groeien op zonder een goede basis van de Nederlandse taal. Zij vormen de toekomst. Daarom heeft dit kabinet inburgering terecht als een van de prioriteiten benoemd. Minister Verdonk moet zich van het CDA echter harder inspannen voor het inburgeringsbeleid. In omvang en consequenties legt het integratievraagstuk immers een veel grotere druk op de samenleving dan het asielvraagstuk. Vorig jaar oktober heeft de minister toegezegd dat het wetsvoorstel in twee fases naar de Kamer zou worden gestuurd in 2004: de eerste twee delen in april en de tweede twee delen in oktober. Nu

zegt zij dat de wetgeving eind 2004 begin 2005 naar de Kamer zal komen. Het lijkt alsof de minister maatregelen om het integratievraagstuk aan te pakken als een hete aardappel voor zich uitschuift, terwijl daadkracht en doorzetten nu vereist zijn. Over welk tijdspad hebben wij het nu? Wanneer kunnen wij de verschillende onderdelen tegemoetzien?

Het CDA kan zich op hoofdlijnen vinden in het voorstel. Het bevat veel succesfactoren maar ook een aantal potentiële bommetjes. Het is de kunst om gas te geven waar mogelijk en in te houden waar meer zorgvuldigheid gevraagd wordt. De prioriteit ligt voor de regering bij de nieuwkomers. De oudkomers zullen gefaseerd worden aangesproken op hun inburgeringsplicht. Wij begrijpen dat de grote groep niet in één keer kan worden ingeburgerd. Daartoe is de capaciteit immers niet toereikend. De minister kiest voor twee prioriteiten. De eerste groep betreft oudkomers zonder uitkering en zonder betaalde arbeid en de tweede groep oudkomers mét uitkering. De minister sluit echter niet uit dat op langere termijn ook de andere oudkomers verplicht moeten inburgeren. Hoe wil zij deze groep traceren? En belangrijker nog is de vraag of mensen met de Nederlandse nationaliteit wel verplicht kunnen worden ingeburgerd. Bij de oudkomers zonder een uitkering en zonder betaalde arbeid gaat het met name om een groep vrouwen in een achterstandspositie. Wij zijn het met de minister eens dat dit een prioritaire groep is. Deze groep is echter nauwelijks te bereiken. Hoe wordt deze groep gedestilleerd uit de grote groep oudkomers van naar schatting

460.000 mensen? De minister wil deze oudkomers in positieve zin prikkelen. Dat betekent een gereduceerd tarief en een relatief lage eigen bijdrage. Maar betekent dit dat de bijdrage die deze groep oudkomers moet betalen met een man of vrouw met inkomen, lager is dan de bijdrage die de groep oudkomers met een man of vrouw met een uitkering? Is dat geen premie op thuiszitten? Daar lijkt ongelijkheid in te zitten. Of is de minister bereid, de groep vrouwen van wie de man een uitkering heeft net zo te behandelen als de groep vrouwen van wie de man een baan heeft?

Tevens wil de minister deze groep benaderen via een gefaseerde aanpak. Maar op grond van welke criteria zal zij dit doen? Kan de minister iets meer zeggen over de mogelijkheid deze groep daadwerkelijk te verplichten? De minister spreekt over een beschikking en prikkels. Maar kan zij dat met de gemeenten inderdaad doen? Deze mensen hebben immers geen uitkering. Zijn dat dezelfde soort prikkels als bij de andere groepen oudkomers? Er wordt voor deze groep geen link gelegd met opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid. Het CDA vindt het uitermate belangrijk dit wel een plek te geven in de inburgeringscursus en heeft zich daarvoor in het verleden altijd hardgemaakt. Waarom spreekt de minister daar niet over? Hoe kunnen deze onderdelen een vast bestanddeel uit gaan maken van de cursussen? De tweede prioritaire groep is de groep oudkomers met uitkering. Het CDA vindt het terecht dat zij een bijdrage dient te leveren aan de inburgeringscursus. De vraag is echter wat de reële hoogte daarvan kan zijn. Natuurlijk kan iemand daarvoor een lening afsluiten, maar ik noem een voorbeeld. Iemand met een inkomen van 120% van het WML kan een lening krijgen van maximaal 3000 euro, af te lossen in drie jaar. Aan welke bedragen denkt de minister? Vrijdag kwam het advies van de commissie-Franssen uit. Deze commissie adviseert om mensen van boven de 50 jaar die niet meer sollicitatieplichtig zijn een ontheffing te geven van de examenverplichting. In Trouw van vandaag reageert de voorzitter van de Adviescommissie voor vreemdelingenzaken dat 50-plussers met een uitkering niet zo gauw moeten worden weggegooid.

Het zijn juist deze mensen die je uit hun isolement wilt halen. Wat is de reactie van de minister op beide voorstellen? Wij missen een prioritaire groep, namelijk de geestelijk bedienaren. Ook zij zouden een prioriteit moeten krijgen in het inburgeringsbeleid. Graag een reactie van de minister.

Bij de intake legt de gemeente in een beschikking vast dat de inburgeraar zich na zes maanden weer moet melden om te laten zien dat de inburgeraar daadwerkelijk is begonnen met inburgeren. Op het niet-nakomen van die plicht staat een sanctie. Maar wat zegt die melding eigenlijk? Wie zich meldt, voldoet al aan de meldingsplicht, zonder dat men heeft aangetoond dat men een cursus is gestart of al wat vooruitgang heeft geboekt. Hierop kan dan geen sanctie worden toegepast, maar dat kan toch niet de bedoeling zijn? Wat het CDA betreft, moet het gaan om een voortgangscursus. De minister gaat controleren dat nieuwkomers en oudkomers ook daadwerkelijk zijn begonnen. Hoe denkt zij erover om vaker een toetsing plaats te laten vinden dan pas weer na drie jaar?

Veel van het slagen van het voorstel zal afhankelijk zijn van de effectiviteit van de prikkels. Dat zijn de grote vraagtekens in het stuk. Ten eerste de prijs van de cursussen en gemaximeerde vergoeding, en de geboden kredietfaciliteit. Vindt differentiatie plaats in gemaximeerde vergoedingen? Het maakt immers nogal uit of je verplicht naar een gecertificeerde cursus wordt gestuurd, of dat je bij oom Ali of tante Truus gratis de taal leert. De minister spreekt zich in de nota niet uit over de soort kredietfaciliteit. Wordt deze per gemeente of landelijk geregeld? Het CDA heeft de voorkeur voor de laatste optie, en denkt dat de IBG dat zou kunnen vervullen. Graag een reactie.

De minister stelt dat, als binnen vijf jaar geen examen is gehaald, men een bestuurlijke boete krijgt. Wat is de hoogte daarvan? Een simpele rekensom leert dat het wel eens interessanter zou kunnen zijn voor mensen die niet willen inburgeren om niets te doen en alleen de bestuurlijke boete af te wachten. Een potentieel bommetje. Wat is de reactie van de minister? Hoe zit het met de oudkomers die al onder de vorige WIN zijn ingeburgerd? Kunnen zij opnieuw worden

opgeroepen en worden verplicht alsnog een cursus te volgen?

Mevrouw **Vergeer** (SP): U sprak over prikkels. U hebt het over mensen die al jarenlang in Nederland zijn, die hun eigen cursus moeten gaan betalen. U wilt ze ook nog een boete geven als ze er niet uitkomen. Vindt u dat billijk?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Wij hebben gezien dat, omdat er geen prikkels zijn in het systeem, er een hoge uitval is bij de cursussen. 35% valt al uit voordat zij aan een cursus zijn begonnen. Het idee achter het nieuwe systeem is om te zorgen dat meer mensen de Nederlandse taal goed leren en leren hoe Nederland werkt. Overigens is uit onderzoek van de taskforce inburgering gebleken dat inburgeraars het ook een heel reële optie vinden om dit soort prikkels te krijgen. Zij ervaren dat ook als positief.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Er is een gemaximeerde vergoeding aangekondigd door de minister. Ik denk, als ik uw verhaal hoor, dat het volgens u een kleine bijdrage moet zijn waar een prikkel van uitgaat om de cursus af te maken. Wat is uw idee op dat gebied?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik heb niets over de hoogte van bedragen gezegd. Ik wil graag van de minister weten welke kostprijs zij reëel acht voor de cursus. Mensen met een uitkering kunnen namelijk heel moeilijk geld lenen. Ik wil daar graag een reactie van de minister op. Volgens mij hebben wij dus dezelfde zorgen.

De gemeente die vroeger de regierol had, krijgt nu een spilfunctie. Dat betekent dat de gemeente een informerende, handhavende en faciliterende rol krijgt. Welke garanties zijn er dat de gemeente die functie waar gaat maken? De gemeente mag een bestuurlijke boete op gaan leggen, maar is de hoogte van die boete zelfstandig ter beoordeling van de gemeente of is dit iets dat landelijk wordt bepaald? Anders zouden er immers grote verschillen tussen de gemeenten en daarmee rechtsongelijkheid kunnen ontstaan. De gemeente ontvangt twee rijksbijdragen: een voor die inburgeraar voor wie de gemeente een handhavingplicht heeft en een als de gemeente een faciliterende rol

heeft bij de inkoop van het traject. Deze bijdrage is mede afhankelijk van de prestatie van de inburgeringsplichtige. Betekent dit dat, als de gemeente hard haar best doet, maar de inburgeraar er met de pet naar gooit, de gemeente wordt gestraft? Over de marktwerking en de positie van de ROC's het volgende. De grote winst in dit model is dat de gedwongen winkelnering bij de ROC's voor nieuwkomers wordt afgeschaft. Begrijpelijkwijze zorgt dat voor veel onrust bij de ROC's. Zeker omdat dit gepaard gaat met een herschikking van middelen. Door een grote overhead bieden zij relatief dure cursussen, maar tegelijkertijd hebben zij veel kennis van zaken. Daarmee hebben zij, in de optie van de CDA, een voorsprong ten opzichte van andere aanbieders op de markt. Dit alles moet uiteraard wel in goed overleg plaatsvinden, ook als het gaat om de financiële consequenties die uit deze transitie voortvloeien. Tot voor kort leek dat behoorlijk te haperen. Al meerdere keren is er, ook door mijn fractie, gevraagd naar de stand van zaken. Vrijdag kregen wij eindelijk, na veel druk, een brief van de nieuwe staatssecretaris, waaruit blijkt dat hij samen met de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie en de BVE-raad in gesprek wil gaan om het transitietraject in goede banen te leiden. Dat klinkt voorzichtig positief, maar het CDA wil wel dat de Kamer regelmatig op de hoogte wordt gehouden over de voortgang. Wij willen graag een toezegging van de minister op dit punt. Marktwerking is een belangrijke factor in dit nieuwe versel. Zo kan meer maatwerk en verschil in prijzen ontstaan. Wat het CDA betreft, moet dit echter wel gefaseerd en onder voorwaarden gebeuren om ongelukken te voorkomen. Graag horen wij van de minister hoe dat gerealiseerd gaat worden en met welk tijdsplan. De minister spreekt in haar nota steeds over gecertificeerde instellingen. Dat betekent dat er een keurmerk ontwikkeld gaat worden. Het CDA juicht dit toe. Zo kan het kaf van het koren worden gescheiden. De vraag is echter aan welke eisen zo'n instelling moet voldoen, wil deze instelling een keurmerk krijgen. Gelden deze eisen alleen voor de instelling of worden ook eisen aan docenten gesteld? Wie gaat dat controleren? Wat het CDA betreft zou dat een onafhankelijk instituut

moeten zijn. Ziet de minister dat als een taak voor de onderwijsinspectie? In de nota staat dat duale trajecten winst opleveren. Wat het CDA betreft krijgen deze zeker een plaats in het traject, maar de ervaring leert dat het nogal moeizaam gaat met de duale trajecten. De instap is namelijk redelijk hoog. Daarom is een maatschappelijke stage een belangrijk alternatief. Taal leer je immers het beste binnen een context. Bovendien krijg je zo kennis over waarden en normen, omgangsvormen en sociale codes. Inburgeren is immers meer dan taal. Deze notie missen wij in de nota, evenals de notie van de opvoedingsondersteuning. De praktijkcomponent is voor het leren van de taal belangrijk. Wat het CDA betreft moet dat als eis meegenomen kunnen worden in de certificering van de instellingen. Voorzitter. Het kabinet ziet deelname aan de arbeidsmarkt als een belangrijke wijze van participatie in de Nederlandse samenleving. Het CDA onderschrijft dat van harte. De koppeling tussen inburgering en reïntegratie is daarom van groot belang. Het kabinet stelt dat arbeid een meerwaarde heeft boven inburgering. De minister gaat uit van een prestatiecontract tussen de gemeente en de inburgeraar. Daarin worden afspraken gemaakt over de reïntegratie en de inburgering. De problemen liggen echter, zo hoor ik uit de gemeenten, rond het krijgen van voldoende duale trajecten. Als een duaal traject niet mogelijk is, zullen de gemeenten kiezen voor een inburgeringstraject en daarna pas de inburgeraar de arbeidsmarkt opsturen. Dit is de enige weg die leidt tot duurzame uitstroom. De stelling dat arbeid boven inburgering moet gaan, gaat in zo'n geval niet op. Krijgen de gemeenten deze ruimte ook van de minister? De minister spreekt in haar nota over pilots rond de koppeling tussen de reïntegratie en de inburgering. Kan de minister daar iets meer over zeggen? Wanneer beginnen deze pilots? Welke gemeenten doen hieraan mee? We kunnen natuurlijk niet eerst deze pilots gaan afwachten en dan pas de koppeling tussen de reïntegratie en de inburgering gaan toepassen. Ik krijg graag een toezegging van de minister op dat punt. Voorzitter. Ik kom bij het punt van het inburgeringsexamen. Inmiddels

is het advies van de commissie-Franssen uit. Het is lastig dat de minister daarover haar mening nog niet heeft gegeven, althans niet officieel aan de Kamer. We hebben via de krant kunnen vernemen dat de minister het taalniveau onderschrijft dat de commissie voorstelt, maar de inperking van de groep niet. Toch is haar visie op het advies relevant voor dit overleg. Immers, het kan heel wat vragen beantwoorden. Ik vraag de minister daarom hierop in dit overleg iets uitgebreider dan in de krant te lezen was, in te gaan. Voorzitter. De minister stelt in haar nota dat het associatieverdrag met Turkije geen spanning oplevert met de verplichte inburgering. De ACVZ schat dit risico echter groter in. Wat gebeurt er als de ACVZ gelijk heeft en dit niet mogelijk is? Dat zou betekenen dat een grote groep Turkse oudkomers in Nederland niet meer inburgeringsplichtig is, terwijl dat in vele gevallen wel nodig is. Wat gaat de minister dan doen?

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Wat stelt mevrouw Sterk voor dat de minister dan gaat doen?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik stel uiteraard voor dat de minister alle mogelijkheden gaat onderzoeken. Het gaat erom mensen te betrekken bij de Nederlandse samenleving. Daarvoor is nodig dat mensen de Nederlandse taal leren. Ik stel daarom deze vraag aan de minister, opdat we daar niet ineens tegen een probleem aanlopen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): U hebt het in het begin van uw betoeg gehad over de genaturaliseerde migranten. Wat stelt het CDA op dat punt voor?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Uw vraag is mij niet helemaal duidelijk.

De **voorzitter**: Ik doe vriendelijk het verzoek aan de publieke tribune om te gaan zitten en de sprekers de ruimte te geven om hun verhaal af te maken.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Er wordt in de Contourennota heel duidelijk een beleid aangegeven voor genaturaliseerde migranten, dus Turkse en Marokkaanse Nederlanders. Er zijn op dit moment in Nederland 250.000 Turkse Nederlanders en 190.000 Marokkaanse

Nederlanders. Zij worden verplicht om een cursus te volgen. Mevrouw Sterk vraagt zich af in hoeverre dat grondwettelijk is. Wat is het antwoord van het CDA hierop?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Als ik het antwoord zou weten, zou ik de vraag niet aan de minister stellen. Ik vind het echter heel belangrijk dat wij zoveel mogelijk mensen naar de inburgeringscursussen laten gaan. Het gaat uiteindelijk ook om hun belang. Wij moeten met elkaar constateren, zoals wij ook gedaan hebben tijdens de discussie met de commissie-Blok, dat wij dat de afgelopen jaren te veel hebben laten liggen. Dat was volgens mij ook de conclusie van GroenLinks. Wij proberen op dit moment te zoeken naar mogelijkheden om zoveel mogelijk mensen naar de cursussen te krijgen. Wij weten uit het verleden dat de vrijblijvendheid naast de wachtlijsten een van de oorzaken was dat dit onvoldoende op gang kwam. Wij willen de gedwongen winkelnering daarom afschaffen. Ik hoop daarom dadelijk van de minister te vernemen in haar beantwoording of er geen blokkades zijn op de weg van deze plannen. Het CDA gaat ervan uit dat het kabinet het aspect van de administratieve lastendruk betreft bij de totstandkoming van dit stelsel. Uniforme beschikkingen en harmonisatie van de verschillende regelingen bij de verschillende ministeries zijn factoren die van invloed kunnen zijn op het succes van dit stelsel. Wat gaat de minister doen op dat terrein?

Met deze Contourennota nemen wij afscheid van een inburgeringsbeleid dat, hoewel goed op weg, nog steeds te vrijblijvend en te temperend was. Het CDA roept de minister op om de uitvoering van deze wetgeving even voortvarend ter hand te nemen als het vluchtelingen-vraagstuk. Dit mag niet langer als een hete aardappel vooruitgeschoven worden. Minister, voet op het gas!

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Kent de minister het fenomeen van de "Verdonk-huwelijken"? In de stad Den Haag waren er in de periode voor 2003 ongeveer 2000 import-huwelijken per jaar. In 2003 was dat aantal al opgelopen naar 2400 en in dit halve jaar zijn er al 2800 van dit

soort huwelijken afgesloten. Gefeliciteerd, minister, de effecten van uw beleid zijn op dit moment al zichtbaar.

Nederland zal altijd immigratie kennen. Om de positieve invloed daarvan op onze samenleving zeker te stellen, mag de samenleving van de migrant ambitie vragen, de ambitie om zelfstandig te emanciperen in de maatschappij. Deze ambitie is over het algemeen volop aanwezig. Daar tegenover staat dat de samenleving de migrant daartoe ook in staat stelt. Wij zullen onze instituties sterker dan voorheen moeten inrichten op het ondersteunen van die emancipatie. Migratie is een risicovol project, zowel voor de migrant als voor de ontvangende samenleving. Om de kans op succes te vergroten, is een grotere inspanning vereist dan de afgelopen decennia is gepleegd. Met de inwerkingtreding van de Wet inburgering nieuwkomers is al een omslag ingezet. Het belang van een snelle en betere inburgering werd voor het eerst gezien als een gezamenlijk belang. Ook voor de migrant is het belang evident. Voor de samenleving als geheel kan dat belang, gelet op de voorstellen van de minister, niet genoeg worden benadrukt.

De Contourennota kent een aantal goede elementen, maar kenmerkt zich vooral door een aantal heel grote stappen achteruit en vergrote risico's. Positieve elementen zijn dat het cursusaanbod wordt vrijgegeven, dat het ambitieniveau, het resultaat van de inburgering omhoog gaat en dat aan de inburgering van oudkomers grotere prioriteit wordt toegekend. Tegelijkertijd gaat er veel verloren, bijvoorbeeld wanneer niet het participeren verplicht is, maar alleen het halen van het examen, wanneer de nieuwkomer vijf jaar min of meer aan zijn lot wordt overgelaten in plaats van direct aan de slag moet met een cursus, zoals dat nu het geval is. Er gaat veel verloren wanneer de aanzienlijke financiële last van de inburgeringsplicht op het bordje van de nieuwkomer en oudkomer wordt gelegd. Er gaat veel verloren wanneer alle initiatieven om inburgering te koppelen aan maatschappelijke stages, beroepsopleidingen en werk in de prullenbak kunnen en wanneer de conclusie van Blok dat de integratie van velen gedeeltelijk is geslaagd, volledig

wordt genegeerd en alle oudkomers worden geproblematiseerd.

In de visie van de Partij van de Arbeid is inburgering een eerste stap in participatie. Taal is onmisbaar om isolement te voorkomen en kansen te creëren. Het doel is echter zo goed mogelijk participeren, meedoen in de samenleving op alle terreinen. Daarom is inburgering of taalonderwijs in onze ogen onderdeel van het langere traject. De aansluiting van de beroepsopleiding op de arbeidsmarkt vraagt daarom veel aandacht. Al tijdens de inburgering moet de praktijk worden ingebouwd. Ik kom daar straks nog op terug. Op dat punt is de Contourennota ronduit zwak. Collega Sterk heeft er al veel vragen over gesteld.

De Partij van de Arbeid is net als de commissie-Blok van mening dat de vrijblijvendheid uit het integratiebeleid moet. Het kabinet maakt daarvan: vrijblijvendheid aan de kant van de migrant. De verantwoordelijkheid van de overheid wordt in de voorstellen gemarginaliseerd. De nieuwkomer moet zijn weg maar vinden tussen wettelijke plicht en marktwerking. Ook in onze visie staat de verantwoordelijkheid van de migrant voorop, maar als nieuwe burgers van ons land moeten zij ook in staat worden gesteld om te participeren. Het gaat dan om toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid. Door het roer volledig los te laten, neemt deze minister grote risico's met een maatschappelijke opgave die niet mag mislukken.

De betaalbaarheid van de operatie die nu wordt gestart, is niet onderbouwd. Waar is het begin van een financiële onderbouwing van deze voorstellen? De minister zal zeggen dat het allemaal nog komt, maar wij voelen niets voor deze salamitechniek. Wat zijn de invoeringskosten van het nieuwe stelsel, hoe zijn deze opgebouwd en waar zijn deze te vinden op de begroting? Wat zijn de kosten van het invoeren van het inburgeren in het land van herkomst? Onze stelling is: zomin mogelijk geld naar invoering en uitvoering en zoveel mogelijk geld naar feitelijke inburgering.

Het tweede financiële vraagteken betreft de maximale vergoeding die inburgeraars kunnen krijgen wanneer het examen is gehaald. Om welk bedrag gaat het hier? Welke subdoelgroepen komen hier nu voor

in aanmerking en welke niet? Hoeveel reserveert de minister hiervoor in de komende jaren?

De heer **Visser** (VVD): De heer Dijsselbloem zei: als het gaat om inburgering in het land van herkomst, moet er zomin mogelijk geld naar uitvoering en zoveel mogelijk geld naar inburgering. Waar ligt het onderscheid tussen die twee? Wanneer geef je geld uit aan uitvoering en wanneer wordt het geld besteed aan inburgering? Hoe onderscheiden die twee zich?

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Stel dat de insteek zou zijn dat mensen een gemaximeerde vergoeding krijgen na het halen van het examen – waar wij overigens een alternatief tegenover zullen stellen – dan zou het geld daarvoor moeten worden gebruikt. Het geld moet dus worden gegeven aan de mensen om een inburgeringscursus te kunnen inkopen. Het moet niet worden besteed aan allerlei uitvoeringslasten bij gemeenten, ambassades et cetera. Ik heb gevraagd wat die uitvoeringslasten zijn. Voordat wij een heel stelsel overhoop willen halen, is het toch belangrijk om te weten wat die uitvoering en deze hele reorganisatie gaan kosten. Ik verwacht dat de VVD die mening ook is toegedaan.

Ik was gekomen bij de betaalbaarheid voor de mensen zelf. Momenteel kost een inburgeringscursus circa 6000 euro. Welk prijseffect verwacht de minister van de introductie van marktwerking? Ik hoor graag een onderbouwde schatting. Doelstelling van die marktwerking is immers een breder aanbod, dus een lagere prijs. Zie ik dat juist? Om hoeveel prijsverlaging gaat het dan? Wat gaan achtereenvolgens de basistoets, het inburgeringsexamen en de naturalisatietoets kosten? Wat kost het nu straks voor een gezinshereniger die naar Nederland migreert, wanneer wij daar ook nog eens de leges bij betrekken, gedurende de eerste vijf jaar tot het moment van naturalisatie? Ik zie graag een optelsom.

Ik vraag de minister, deze effecten vooral inzichtelijk maken in relatie tot de inkomenspositie van de mensen om wie het gaat. Voor velen zal gelden dat de bedragen niet zijn op te brengen. De minister kondigt een kredietfaciliteit aan, maar de

uitwerking is nog onduidelijk. De voorliggende vraag is echter of het verantwoord en politiek acceptabel is dat de overheid burgers met een laag inkomen, soms ook met een lage verdien capaciteit, dwingt tot het aangaan van zulke grote schulden. Die vraag speelt zeker op het moment dat diezelfde rijksoverheid het mes heeft gezet in subsidies voor schuldhulpverlening. Er is net 220 mln op bezuinigd. En dat op een moment dat in ons land de vraag naar schuldhulp weer met 30% is toegenomen! Als wij het acceptabel zouden vinden mensen te dwingen om zulke schulden aan te gaan, zijn er dan überhaupt financiers bereid dat krediet te verlenen? Veel mensen uit de doelgroep hebben een laag inkomen en hebben misschien al leningen lopen. De druk op de bijzondere bijstand zal weer oplopen. De VNG en het Nibud hebben op dit gebied het nodige rekenwerk verricht. Wat is de reactie van de minister op dat rekenwerk?

Er komt een gemaximeerde vergoeding. Hoe hoog wordt deze? Is die voor iedereen gelijk? Voor de doelgroep moeders met kinderen zonder uitkering en zonder baan stelt de minister een lagere financiële drempel voor. Zij denkt aan een beperkte eigen bijdrage. Hoeveel geld is daarvoor gereserveerd? Hoe groot is de groep? Wanneer wil de minister hen bereiken en waar is het geld dat hiervoor nodig is? Wat de betaalbaarheid betreft, kiezen wij voor een omgekeerd model waarbij men naar draagkracht op de eigen verantwoordelijkheid wordt aangesproken. Gemeenten kopen in, betalen en brengen naar draagkracht een eigen bijdrage in rekening. Ik kom te spreken over de toeganke-lijkheid. De minister wil het cursusaanbod op korte termijn vrijgeven. Het verbreden van het aanbod heeft onze steun, een overgang naar marktwerking vereist evenwel zorgvuldigheid. Er moeten spelregels komen voor die markt, zo leren ons lessen uit het recente verleden in andere marktwerking-dossiers. Het lijkt wel of deze minister de lessen allemaal opnieuw wil gaan leren.

Wij vragen de minister in de eerste plaats, niet tegelijkertijd met de introductie van de marktwerking nog verder te bezuinigen op inburgering. De bezuinigingen van dit jaar leiden al tot wachtlijsten voor nieuwkomers. Kan de minister dat bevestigen of

ontkennen? Wat doet zij hieraan, in afwachting van haar nieuwe wet? Gemeenten voeren hier feitelijk de wet niet uit. Gaat zij ingrijpen of gaat zij gedogen?

In de tweede plaats is essentieel dat de overgang naar marktwerking geleidelijk gaat. Welke termijn heeft de minister in gedachten? Die vraag is niet alleen van belang omdat de markt zich moet kunnen voorbereiden, ook de minister moet zich nog voorbereiden. De huidige aanbieders, de ROC's moeten hun risico's kunnen afdekken en nieuwe aanbieders moeten hun cursussen nog ontwikkelen. Marktwerking vergt ook het nodige van de overheid. De minister kondigt een marktmonitor aan en spreekt van "zo nodig aanvullende maatregelen". Wat verstaat zij daaronder en op welk moment gaat zij over tot het inzetten van die "zo nodig aanvullende maatregelen"? Alle signalen erop dat in ieder geval in de eerste jaren een grote dip zal ontstaan in het aanbod. Hoe voorkomt de minister dit? Verder kondigt de minister een certificeringssysteem aan met eisen aan cursusaanbieders. Dat lijkt ons juist. Dit systeem moet echter nog worden ontwikkeld. Ook hier is dus de vraag relevant op welke termijn de minister het allemaal wil invoeren. Volgens ons is duidelijk dat er zekerheid moet zijn over de waarborgen voordat de markt wordt vrijgegeven. Daarnaast is een deel van de doelgroep vrij, zelf te kiezen voor een cursus. Op zichzelf is dat prima, maar er zitten ook risico's aan vast. Hoe voorkomen wij dat wij terugvallen naar de situatie van de jaren zeventig en tachtig waarin, met alle respect, goedbedoelende vrijwilligers en zelf-organisaties in wijkcentra en moskeeën taallessen gaven. Hoe voorkomen wij dat de professionalisering verloren gaat die de afgelopen jaren is gerealiseerd in het taalonderwijs in het kader van de inburgering?

(Applaus vanaf de publieke tribune)

De **voorzitter**: Dames en heren op de tribune, het is absoluut niet de bedoeling dat u applaudisseert. Ik verzoek u zich in te houden tijdens dit debat.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Een andere vraag is of de doelgroep zelf in staat zal zijn wegwijs te worden in het nu voorgestelde ingewikkelde

stelsel. Voor wie zich nu als nieuwkomer bij de gemeente meldt, is het traject duidelijk: dit zijn je plichten en nu aan de slag. Betuttelend misschien, maar voor mensen die net in Nederland zijn gearriveerd wel erg praktisch. Waarom kiezen wij niet voor inkoop door de gemeenten op een vrije markt zonder gedwongen winkelering, waarbij aan zoveel mogelijk inburgeraars de keuze wordt geboden tussen verschillende trajecten en aanbieders? Het is simpeler, er is een prijsvoordeel door de gebundelde inkoop door de gemeente, wij houden beter greep op de kwaliteit en de gemeenten kunnen de inburgeraars begeleiden. Graag krijg ik hierop een reactie van de minister.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik heb de PvdA-fractie allerlei vragen horen stellen aan de minister over wat zaken kosten. Ik neem aan dat de fractie ook zelf een begroting heeft gemaakt voor de voorstellen die zij doet. Ik vraag de PvdA-fractie daarom hoeveel budget zij heeft gereserveerd voor de plaatsing bij de gemeenten.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Zoals de CDA-fractie weet, hebben wij in onze alternatieve begroting niet bezuinigd op inburgering. Sterker nog wij hebben daarvoor extra middelen uitgetrokken. Wat ons betreft, zal dat geld worden ingezet langs de weg die ik zonet aangaf.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik constateer dat de PvdA-fractie de minister een niet ingevulde begroting verwijt, maar zelf evenmin een ingevulde begroting heeft.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik wijs erop dat onze voorstellen beduidend minder radicaal zijn. De minister haalt hier alles overhoop en legt de financiële verantwoordelijkheid volledig bij de inburgeraars. Voorts wil zij een heel nieuw stelsel invoeren, zonder dat wij zicht hebben op de invoeringskosten. Het is mijn plicht als Kamerlid om boven tafel te willen krijgen wat de invoeringskosten van het nieuwe stelsel zullen zijn en, zoals u ook hebt gedaan, te vragen of het nieuwe stelsel überhaupt betaalbaar is voor de doelgroep. Als u vervolgens aan mij vraagt wat de Partij van de Arbeid-fractie ervoor over heeft, verwijs ik naar onze alternatieve begroting,

waarin wij niet bezuinigen op inburgering, maar daarvoor juist extra geld hebben vrijgemaakt vanwege het belang ervan.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Dit is nog steeds geen antwoord op mijn vraag, maar ik zal het hierbij laten.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Stelt u uw vraag dan nog een keer, want ik wil die graag beantwoorden.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Voor de derde keer. Ik begrijp dat de PvdA-fractie zelf heeft ingevuld welke budgetten zij denkt toe te delen aan de verschillende onderdelen van het inburgeringsbeleid. U stelt nu voor, de gemeente de inkoop te laten doen voor de nieuwkomers. Ik neem aan dat u daaraan ook een bedrag hebt gekoppeld en niet slechts zegt: wij hebben gewoon extra geld uitgetrokken voor inburgering. Dat is natuurlijk heel gemakkelijk.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): U vraagt mij hoeveel extra geld de Partij van de Arbeid-fractie daarvoor uittrekt. Ik verwijs naar onze alternatieve begroting, waarin wij a. niet bezuinigen, wat het kabinet natuurlijk wel fors heeft gedaan, en b. een extra bedrag voor inburgering hebben opgevoerd. Dat is het budget dat daarvoor beschikbaar is. De positie van de ROC's vergt bijzondere aandacht. De Wet BVE kwam er, omdat het gewenst werd gevonden om volwasseneneducatie direct te koppelen aan het beroeps- onderwijs; een logische gedachte. Nu is inburgering in onze ogen eigenlijk gewoon volwasseneneducatie voor een speciale doelgroep. Waarom is die koppeling nu niet meer relevant? Er komt blijkbaar een hele nieuwe systematiek om de resterende bve-middelen vanuit OCW te verdelen. Naar hun eigen schatting leveren de grote steden dan 70% van hun budget in. Hier heeft de totale verkokering toegeslagen. De redenering bij OCW is: tot en met taalniveau 3 gaat naar minister Verdonk, die het verder maar moet regelen, en vanaf taalniveau 4 zijn wij weer aan zet. Vervolgens heeft men nieuwe criteria ontwikkeld: alle autochtone inwoners worden voortaan niet meer meegenomen in de verdeelsleutel. De uitkomst is dat de grote steden geen volwasseneneducatie meer overhouden. Het is duidelijk dat mijn fractie er grote

behoefte aan heeft om direct na de zomer met staatssecretaris Rutte te spreken over de toekomst van het bve en de relatie met het nieuwe inburgeringsbeleid. Dit temeer, omdat onze indruk is dat er nog weinig afstemming is geweest tussen de ministeries en tussen de bewindslieden. Graag hoor ik van deze minister het tegendeel, aan de hand van concrete afspraken over de wachtgeldproblematiek, de marktwerking en de bve-sector. Wat gebeurt er met al diegenen die de afgelopen jaren onder de WIN al deelnamen aan de inburgering? Worden deze mensen definitief vrijgesteld of is dat afhankelijk van het niveau dat ze in hun cursus hebben gehaald? Hierover bestaat veel onzekerheid. De commissie-Franssen pleit voor vrijstelling van het inburgeringsexamen voor al diegenen die ervoor kiezen het staatsexamen Nederlands af te leggen of een beroepsopleiding in Nederland willen gaan volgen. Daarmee wordt gestimuleerd dat nieuwkomers voor een zo hoog mogelijk ambitieniveau kiezen en niet voor het niveau van het inburgeringsexamen.

De minister verplicht alle oudkomers tot inburgering. Het is echter denkbaar dat 65-plussers worden uitgezonderd, aldus de nota. Wat betekent dit? Wanneer is dat denkbaar? De minister rept met geen woord over het onderscheid tussen genaturaliseerde Nederlanders en niet-Nederlanders. Is dat wel juridisch houdbaar? Kun je voor een deel van de Nederlanders een dergelijke plicht invoeren? Het lijkt mij juridisch zeer aanvechtbaar dat het taalonderwijs voor een autochtone analfabete burger vrijwel gratis is, maar zijn allochtone buurman hiervoor in het kader van de inburgering wel moet betalen. Beiden zijn immers Nederlands staatsburger. Heel veel juridische vragen komen terug wanneer wij de wetsvoorstellen zullen behandelen. Liggen deze al bij de Raad van State en wat is de planning van de minister? Het moge duidelijk zijn dat ik op deze hoofdvraag naar de discriminatie van Nederlanders nu al een helder antwoord van de minister wil krijgen.

De PvdA-fractie is voor inburgering van oudkomers. Het is van groot belang dat deze mensen die geen Nederlands spreken, alsnog worden bereikt. Voor een deel zal dat moeten

worden gedaan op basis van een wettelijke verplichting, maar dan wel op basis van prioriteiten. De prioriteit moet liggen bij al diegenen die beschikbaar moeten zijn voor de arbeidsmarkt, dus nog sollicitatieplichtig zijn, en bij de ouders van jonge kinderen, veelal vrouwen in achterstandssituaties. Wij zijn verheugd met het advies van de commissie-Franssen, die op dit punt bij ons aansluit.

Het is duidelijk dat de Nederlandse taal een onderdeel zal moeten zijn van het reïntegratietraject van de eerste groep, mensen die nog beschikbaar moeten zijn voor de arbeidsmarkt. Dat is dus arbeidsmarktbeleid. Voor de tweede groep, voorzover zij niet onder de eerste groep uitkeringsgerechtigden vallen, geldt dat een plicht vooral van belang is om al die jonge vrouwen te ondersteunen die nu thuis moeten knokken om naar de taalcursus te mogen gaan. Teneinde deze groep te bereiken moet de financiële drempel zo laag mogelijk zijn. De minister spreekt over een eigen bijdrage voor deze groep. Hoe hoog is deze bijdrage?

Mijn fractie stelt verder voor om in te zetten op verplichte deelname aan een duaal traject, bijvoorbeeld opvoedingsondersteuning of een beroepsopleiding. In Rotterdam zijn 4000 moeders via de school van hun kinderen bereikt en bereid gevonden om zelf Nederlands te leren. Vierduizend! Minister, zorg ervoor dat dit overeind blijft. Wanneer door de optelsom van bezuinigingen op onderwijsachterstandenbeleid, het nieuwe inburgeringsbeleid en het beleid voor de bve-sector dit soort dingen instort, is de minister daar politiek medeverantwoordelijk voor. In mijn ogen moeten alle overige oudkomers definitief worden vrijgesteld van de inburgeringsplicht. De minister geeft zelf aan dat er geen capaciteit is, noch in het cursusaanbod noch in de handhaving om iedereen tot inburgering te verplichten. Wij zijn echter tegen het creëren van nieuwe gedoogsituaties. Op de situatie rond Antillianen en Arubanen kom ik wellicht terug als de aparte notitie daarover de Kamer bereikt zal hebben, als die de Kamer al ooit bereikt.

Is het werkelijk de bedoeling dat ook gezinsleden van vluchtelingen inburgeren in het land van herkomst? Hoe stelt de minister zich dat voor in vluchtelingenkampen?

Moeten vluchtelingen dezelfde financiële last op zich nemen voor inburgering? Hoe verhoudt zich dat tot het Vluchtelingenverdrag? Nu worden vluchtelingen vaak ter plaatse begeleid door groepen van Vluchtelingenwerk Nederland. Deze vrijwilligers krijgen daarvoor een klein bedrag uit de inburgeringsgelden van de gemeenten. Dat geld verdwijnt ook. Ik vraag de minister nadrukkelijk met Vluchtelingenwerk Nederland hierover in gesprek te gaan.

Door de Kamer is met een brede meerderheid de motie-Dijsselbloem aangenomen. In deze motie wordt gevraagd om het inbouwen van een verplichte maatschappelijke stage in het inburgeringsprogramma. De minister refereert echter niet eens aan deze motie, laat staan dat zij aan het belang van duale trajecten en maatschappelijke stages aandacht besteedt. Dat kan natuurlijk niet: deze motie moet gewoon worden uitgevoerd. De commissie-Franssen sluit overigens bij dit voorstel aan. De commissie-Franssen pleit voor één kennisniveau dat iedereen redelijkerwijs moet kunnen halen. Gaat daarmee de wens van differentiatie niet verloren? Is het met andere woorden niet beter om aan te sluiten bij de capaciteiten en ambities van mensen? De oplossing van de commissie-Franssen is om degenen die een andere route kiezen, bijvoorbeeld van het beroepsopleiding, vrij te stellen van het inburgeringsexamen. Dat lijkt mij zeer belangrijk omdat mensen anders een route opgaan die in het geheel niet aansluit bij hun capaciteiten. Wij willen natuurlijk dat mensen zo ver en zo vroeg mogelijk in- en doorstromen.

Het is zorgelijk dat pas na vijf jaar feitelijk wordt gehandhaafd. De boetes zijn dan pas afkoopbaar. Mijn fractie vreest dat de handhaving op dit moment beter is want nu kunnen bestuurlijke boetes al na zes maanden worden opgelegd. Straks kan dat pas na vijf jaar. Onbegrijpelijk.

Ik kom op het punt van de samenhang met naturalisatie. Het kabinet suggereert dat de termijn waarna naturalisatie kan worden aangevraagd, moet worden verlengd en het niveau van de naturalisatietoets moet worden verhoogd. De PvdA-fractie is steeds voor snelle en naadloze aansluiting van inburgering en naturalisatie geweest. Naturalis-

atie is een soort afsluiting en bekroning van het traject. Dat verhoudt zich niet met het steeds lastiger maken van die laatste stap. Uit de ervaring met de zwaardere naturalisatietoets van de afgelopen tijd blijkt dat het aantal aanvragen en toekenningen dramatisch is gedaald. Mensen die daar wel aan toe zijn, worden toch geen Nederlander omdat het examen te verzwaaard is dat zij afhaken. Mijn fractie acht dat ongewenst. Migranten die legaal in Nederland willen blijven, moeten kunnen naturaliseren. Het kabinet wil migranten blijkbaar afschrikken en de PvdA-fractie wil dat iedereen die rechtmatig in Nederland is zo snel mogelijk volledig meedoet. Dat is een essentieel verschil. Ik daag de minister uit om helder te zijn in wat zij feitelijk beoogt. Als zij zich richt op een lagere instroom, laat haar dat dan zeggen. Dan kunnen wij de discussie daarover open voeren.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Voorzitter. Het heeft veel te lang geduurd voordat het besef tot achtereenvolgende regeringen doordrong dat grote groepen nieuwe Nederlanders in een isolement leven. Niet alleen waren er onvoldoende taalcursussen, maar ook werd het nut om immigranten kennis te laten maken met Nederlandse omgangsvormen en regels lange tijd in een kwaad daglicht gesteld. Pas sinds 1998 is de Wet inburgering nieuwkomers van kracht; dat is dertig jaar te laat, maar beter laat dan nooit. Veel allochtonen hebben inmiddels op eigen kracht, met hulp van bureaus en vrijwilligers in de wijk een verdiende plaats in Nederland verworven. Velen leven echter nog geïsoleerd, door gebrek aan kennis van de Nederlandse taal en gewoonten. Verder wonen velen in concentratiewijken. Dat is de droevige erfenis van onverschillige regeringen.

In de afgelopen jaren is een inhaalslag gemaakt om mensen die al langer in Nederland wonen in te burgeren. Ik word dan ook boos als ik mevrouw Sterk hoor zeggen dat men slechts een kruisje onder een diploma hoeft te zetten om het te krijgen en dat sinds nieuw beleid op komst is, mensen zo graag willen inburgeren. Zij suggereert daarmee dat mensen dat eerst niet wilden. Dat is echter niet het geval; mensen willen wel inburgeren, maar er zijn nog steeds wachtlijsten en er is veel

uitval door allerlei moeilijke gezinsomstandigheden.

Mevrouw **Sterk** (CDA): U verwijt mij gezegd te hebben dat mensen inburgeringscursussen niet tot een goed einde willen brengen, maar ik vind dat mensen niet serieus worden genomen als daaraan geen goed examen wordt gekoppeld. Als ik naar school was gestuurd zonder examen te hoeven doen, weet ik niet hoe gemotiveerd ik was geweest om te gaan. Dat bedoelde ik te zeggen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Dat klinkt al een stuk beter dan wat u aan het begin van uw betoog zei.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Het is maar wat u wilt horen!

Mevrouw **Vergeer** (SP): Wij lezen het verslag er wel op na. Voorzitter. De afgelopen jaren is er dus een inhaalslag gemaakt. Maar er zijn nog steeds wachtlijsten. Ruim 10.000 mensen staan op zo'n lijst. Daarom is het goed dat de regering nu echt werk gaat maken van de inburgering. Dat kan zeker op steun van de SP-fractie rekenen. De minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie moet evenwel niet van het ene uiterste in het andere vervallen. Daarmee vergroot zij namelijk de tegenstellingen in de maatschappij. De voormalige gastarbeiders en hun gezinnen doet zij er onrecht mee. Je kunt mensen die onvoldoende mogelijkheden hebben gehad om in te burgeren, nu niet een boete opleggen als zij niet slagen. Evenmin kun je een allochtone werkloze wel voor bijscholing in het reïntegratietraject laten betalen en een autochtone niet. De regering schrijft in de nota dat gemeenten een koppeling moeten kunnen aanbrengen tussen reïntegratie en inburgering. Dat klinkt heel positief. Beide trajecten zouden ook dual moeten zijn, zodat je Nederlands in de praktijk leert. Maar dan komt het heel vreemd over dat het hierbij om twee verschillende trajecten gaat, met verschillende doelen en verschillende financiering. De regering schrijft namelijk ook dat arbeid boven inburgering gaat. Dat betekent dat een cursist die volgens de regering zijn eigen cursus moet betalen,.... Voorzitter, ergens anders wordt wel geklapt en gejuicht.

De **voorzitter**: Dat mag toevallig

wel. Het is geen uitdaging voor de zaal. Bekeken wordt wat er aan de hand is en of het geluid van binnen afkomstig is. Het is inderdaad heel storend.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: Er is iets mis gegaan bij de organisatie. Veel mensen hebben belangstelling voor dit debat, maar vanwege het beperkte aantal stoelen in deze zaal kan niet iedereen naar binnen. Daarom is de helft van de mensen toegelaten, terwijl de andere helft buiten is blijven staan. De mensen die buiten staan, zijn nu boos omdat zij het debat graag willen volgen. Ik heb net gehoord dat wij dit overleg kunnen vervolgen in de plenaire zaal, zodat iedereen het debat kan bijwonen. Ik hoop dat iedereen nu tevreden is. Het is wel de bedoeling dat de mensen op de publieke tribune zich nu echt koest houden.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Excuses voor het ongemak. Als wij hadden geweten dat er zoveel belangstelling was voor dit debat, hadden wij beter meteen deze zaal kunnen reserveren. Helaas is het anders gegaan.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Mevrouw de voorzitter. Ik sprak over de combinatie van reïntegratietrajecten en een inburgeringscursus. In beide gevallen is het het beste als deze gecombineerd worden tot één grote duale cursus. Het is erg vreemd dat de regering stelt dat arbeid boven inburgering gaat. Een cursist die volgens de regering zijn eigen cursus moet betalen, moet daarmee stoppen als er werk is. Dat kan naar mijn mening niet. Ik wil hierover graag de mening van de minister horen. De SP vindt dat gemeenten het moeten regelen. Die moeten aan allochtone uitkeringsgerechtigden met een taalachterstand een reïntegratietraject aanbieden waarvan inburgering onderdeel uitmaakt. Uitkeringsgerechtigden mogen verplicht worden zich te scholen voor de arbeidsmarkt, maar sancties en eventuele financiële regelingen dienen voor allochtonen en autochtonen gelijk te zijn. Er mag

ook geen conflict zijn met de Wet werk en bijstand. Ik denk dat de minister dit nog nader moet uitwerken.

Ook voor de partners van sollicitatieplichtigen moet het aanbod dual en kosteloos zijn. Een financiële prikkel om de cursus af te maken, is wel verstandig, maar een bestuurlijke boete voor het niet halen van het examen, geeft geen pas. Jarenlang zijn er wachtlijsten en nu krijgt iemand plotseling straf! De minister wil eigen bijdragen vragen die bij succes gedeeltelijk teruggegeven worden. Hoe hoog stelt de minister zich die eigen bijdragen voor?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Mevrouw Vergeer is tegen de bestuurlijke boete, maar welke prikkel is er dan om deze mensen ertoe te brengen de cursus af te ronden?

Mevrouw **Vergeer** (SP): Er bestaat nu ook iets als een bestuurlijke boete, maar die wordt heel vaak niet toegepast. Verder moeten de scholen zelf doorgegeven of mensen absent zijn. Dat is allemaal niet leuk om te doen, want docenten willen geen politieagent spelen in de klas. Het is op dit moment niet goed geregeld. Ik vind het wel goed als er een financiële prikkel wordt ingebouwd om de cursus af te maken. Men zou kunnen denken aan een soort borgsom die iemand terug kan krijgen. Dat is echter iets anders dan dat iemand een boete krijgt wanneer hij niet slaagt. Dat vind ik echt te veel gevraagd van mensen die al jarenlang in Nederland wonen en tot nu toe niet voldoende kansen hebben gehad.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Bij de bestuurlijke boete gaat het niet alleen over oudkomers maar ook over nieuwkomers. Daar geldt het al helemaal niet. U geeft zelf aan, mevrouw Vergeer, dat de bestuurlijke boete niet wordt uitgegeven door de gemeenten, dat er te weinig controle op is. Zou het niet helpen als er wél voldoende controle was?

Mevrouw **Vergeer** (SP): Ik vind het niet goed om een bestuurlijke boete in te voeren voor het niet halen van een examen. Dat is het grote verschil tussen ons, mevrouw Sterk. Ik kan mij wel voorstellen dat een plicht gehandhaafd moet worden. Dat gebeurt ook bij de leerplicht. Dat

is echter een ander soort bestuurlijke boete. Die wordt overigens ook genoemd.

Allochtonen met werk moeten volgens de SP niet verplicht worden, maar moeten wel op vrijwillige basis kunnen meedoen aan een cursus.

Dan is de vraag aan de minister of er wel genoeg cursussen zijn.

Met de commissie-Franssen is de SP van mening dat het realistisch is om 50-plussers te ontheffen van de verplichte inburgeringscursussen.

Wel moeten zij natuurlijk gestimuleerd worden om alsnog taalcursussen te volgen, maar dan mogen er absoluut geen wachtlijsten meer zijn. Ik vind het ook goed om aan analphabeten en laagopgeleiden mildere eisen te stellen.

Van mensen die in de toekomst op vrijwillige basis naar Nederland komen – meestal zijn het huwelijksmigranten – mag verwacht worden dat zij zich in eigen land voorbereiden. Dat is van belang voor hun eigen kansen in Nederland maar ook voor die van hun kinderen. Veel kinderen van onvoldoende ingeburgerde ouders beginnen met achterstand op school en hebben daardoor minder kansen. De SP is dus voorstander van een eenvoudige basistoets in eigen land. Dat geeft veel meer uitzicht op succesvolle integratie dan een leeftijdsgrens of een discriminerende inkomensgrens. Voor de nieuwkomers is het door de commissie-Franssen aanbevolen niveau A2 slechts geschikt voor sociale redzaamheid. Daarom moeten er voldoende vervolgcursussen zijn. De gemeente moet de inburgering voor laten gaan op arbeid bij cursisten die een hoger niveau willen en kunnen halen. Graag een reactie van de minister daarop. Wij hebben in Nederland voortdurend verhalen gehoord van mensen die hoogopgeleid zijn in eigen land, maar die toch de arbeidsmarkt op moesten. Dat lijkt mij voor hun eigen toekomst, maar ook voor Nederland, geen goede zaak. Mensen moeten op hun eigen niveau kunnen werken.

Voor nieuwkomers die de cursus niet zelf kunnen betalen, moet er een sociaal leenstelsel komen. Wat ons betreft moeten de cursussen dus dual zijn, dat wil zeggen: Nederlands leren in de praktijk. Dan zijn er drie soorten uitstroomdoelen: het kan sociale redzaamheid zijn, maar ook dat je naar school gaat, educatieve en professionele

redzaamheid. Daarmee is nog maar sinds kort door de ROC's ervaring opgedaan. Een dual traject is namelijk helemaal niet makkelijk om te organiseren, omdat de educatie en de praktische delen gescheiden financieringen kennen. Verder zijn er allerlei organisatorische randvoorwaarden. Stageplaatsen liggen helemaal niet voor het oprapen. Dat zien we ook bij de vmbo's en de ROC's. De combinatie met de reïntegratietrajecten voor oudkomers is eveneens een voorwaarde voor de kwaliteit. Dan is centrale aansturing door de gemeenten vereist.

Ik kom op de ROC's, die op dit moment al veel netwerken hebben opgebouwd met aanbieders van stageplekken, bijvoorbeeld met het welzijnswerk, de bibliotheken, de scholen, vaak in combinatie met opvoedingsondersteuning, de gemeentelijke diensten, de maatschappelijke instellingen en het MKB. Het lijkt erop alsof de regering die nu weer op het spel wil zetten door met een vrije markt van aanbieders te komen. Dat lijkt ons een versturende factor in de netwerken die zijn opgebouwd. Graag een reactie van de minister.

De SP-fractie lijkt het beter dat de ROC's hun expertise uitbouwen, en dat uitsluitend zij aan alle nieuwkomers en de oudkomers met een sollicitatieplicht een dual traject aanbieden. Voor de overige cursisten zouden ook andere erkende scholingsinstellingen, zoals de motie-Lambrechts heeft verwoord, cursussen kunnen aanbieden. Hiermee wordt voorkomen dat er menselijke en materiële kapitaalvernietiging bij de ROC's plaatsvindt. Het is erg onverstandig om te verwachten dat wat je nu afbreekt, met marktwerking opnieuw, spontaan en beter kan worden opgebouwd. Wij stellen voor om na een aantal jaren een evaluatie van dit gemengde stelsel te houden. Daarop graag een reactie van de minister. Zoals het tot nu toe is gegaan, is al een deel van de bezuinigingen op de ROC's geëffectueerd. Zonder flankerend beleid kun je dat gerust onbehoorlijk bestuur noemen. Niet alleen de educatiepoot van de ROC's wankelt, maar ook de beroepspoot staat onder druk door plotseling onrendabel geworden investeringen in gebouwen, lokalen en kostbare audiovisuele middelen, en de wachtgeldverplichtingen die nog zullen volgen. Het totaal wordt

geraamd op 800 mln euro, en er staan 7000 banen op de tocht. Nogmaals, de Wet inburgering nieuwkomers bestaat pas sinds 1998. Geef de ROC's een kans, en begin met een gemengd stelsel. Bezint erge begint, regering! Mocht zij toch het hart uit de ROC's willen snijden, dan is ten minste een flankerend beleid nodig en een eis aan nieuwe aanbieders dat zij niet alleen de krenten uit de pap halen, maar dat zij ook de cursussen voor lager opgeleiden aanbieden. Ook andere aanbieders moeten dezelfde bekwaamheidseisen voor het personeel hebben, en dezelfde cao's als bij de ROC's. Ten slotte noem ik de verplichting om alleen duale trajecten aan te bieden.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Voorzitter. Dit beleid ademt geen daadkracht uit, het ademt defaitisme uit. Wat ons niet lijkt te lukken, gooien we over de schutting bij de inburgeraar, qua kosten en qua organisatie. Ook ademt het volledige vrijblijvendheid uit, niet voor de inburgeraar, maar wel voor de overheid en de rest van de samenleving. Die ambitie is hard nodig. Dat geldt ook voor de verantwoordelijkheid en niet alleen die van de inburgeraar, want iedere inburgeraar is verantwoordelijk voor zijn eigen inburgering. Het lezen van kranten, het kijken naar de tv, het functioneren in de omgeving, dat zijn belangrijke aspecten van de inburgering. Laten wij niet vergeten dat de mensen over wie wij het hebben, ook die groep van 460.000 oudkomers, ambitieus waren, want anders hadden zij geen duizenden kilometers gereisd om naar Nederland te komen. Laten wij ook niet vergeten dat 18% van de medicijnstudenten op de Erasmus Universiteit van allochtone komaf is. Daar spreekt ambitie uit. Die ambitie hoort echter ook bij de overheid thuis. Ik vind dat niet terug in dit beleid. Deze opzet is niet alleen hard, onnadenkend en soms dubieus, het is ook een voorzet tot mislukken. Dit beleid is namelijk voor veel nieuwe Nederlanders te duur en te ingrijpend. Dat geeft zorgen en daar zal ik op ingaan.

Inburgeren begint voor minister Verdonk niet in Nederland, maar in de rest van de wereld. Dat is mooi. Hoe meer mensen Nederlands beheersen, hoe beter. Er is niets mis met je informeren en leren over je

nieuwe land, maar het moet wel mogelijk zijn. De commissie onder leiding van de heer Franssen, lid van de partij van de minister, is zeer negatief over de haalbaarheid en functionaliteit van de voorstellen. Het is heel duur voor nieuwkomers en biedt weinig mogelijkheden om daadwerkelijk een redelijk niveau te bereiken. Een reactie op de commissie-Franssen ontbreekt nog, maar is wel nodig voor een goede beoordeling van de plannen. Daarom wil ik in ieder geval weten hoe de minister de logistieke operatie op de 160 ambassades en andere diplomatieke posten gaat invullen. Hoeveel gaat het kosten en hoe gaat zij daadwerkelijk fraude tegen? Welk taalniveau gaat zij in het land van herkomst eisen en welk na aankomst in Nederland? Hoe gaat zij voorkomen dat mensen uitgesloten worden van vereniging met hun partner in Nederland, enkel omdat men laagopgeleid is? Dit geldt met name voor vrouwen. In Nederland zijn 292.000 vrouwen alleenstaand en daar geldt het voor. Die zijn vaker lageropgeleid en hebben vaker minder inkomen dan mannen, ook hier in Nederland. Hoe gaat de minister mensen uitsluiten, puur en alleen omdat zij in regio's wonen zonder goed aanbod aan cursussen Nederlands? Wil zij uitsluiting van deze groepen wel voorkomen? De Contourennota is wat de financiën betreft volstrekt onduidelijk. Ik begrijp dat de precieze invulling nog moet volgen, maar elk inzicht op de contouren ontbreekt, zoals op de middelen voor gemeenten voor hun taken, de middelen voor inburgering van allochtone vrouwen, de invulling van de kredietfaciliteit, rentedragend of niet, de opvang van te verwachten enorme kaalslag op de ROC's en de financiële effecten op de inkomens van nieuw- en oudkomers. Ik krijg graag een indicatie van deze bedragen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Ik begrijp dat u zorgen heeft over de mogelijkheden van nieuwkomers om zich in hun eigen land voor te bereiden. Aan de andere kant wil ik er toch op wijzen dat het gaat om jonge mensen die trouwen met een partner in Nederland, die in Nederland onderwijs heeft genoten. Kan het niet zo zijn dat, als wij de drempel laag genoeg maken, men met behulp van de familie in Nederland die

drempel wel kan halen en alvast een beetje Nederlands kan leren?

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik ben het eens met de ambitie en de intentie, maar kunt u dan de vraag beantwoorden of dat een eis tot toelating mag zijn? Wij zouden dan het enige land in de hele wereld zijn die taalkennis als eis stelt voor toelating van gezinsmigranten.

Mevrouw **Vergeer** (SP): In een groot aantal immigratielanden is het gebruikelijk om taaleisen te stellen voor een permanente verblijfsvergunning. Dit is nieuw. Daar is Nederland het eerste in. Als je een eenvoudig niveau vraagt, wat je zelf ook zou willen leren als je naar een ander land emigreert of misschien zelfs als je op vakantie gaat, zodat je een beetje van de taal en het land weet, is dat volgens mij niet te veel gevraagd. Als wij dat vragen, bereiden mensen zich voor en zijn zij beter voorbereid om hier verder met de inburgering te gaan.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Er is niets mis met je voorbereiden en het leren van de taal. Voor ons is echter belangrijk dat het geen toelatingseis mag zijn, zeker omdat het een groep vrouwen treft die vaker lageropgeleid zijn en vaker minder inkomen hebben. Wij zijn een emancipatiepartij en daar staan wij voor. Voorzitter. In tegenstelling tot het gangbare beeld willen veel oudkomers beter Nederlands leren. De cursussen zijn niet aan te slepen. Het beleid van de minister zal er echter wellicht toe leiden dat juist minder mensen Nederlands leren. Waarom? Ten eerste. Ondanks de grote ambities van de minister is de post voor inburgering in de begroting nu al uitgekleed met 60 mln euro. Hij bedraagt grofweg eenderde ten opzichte van voorgaande jaren. Deze bezuiniging leidt nu al tot minder cursussen en het ontslaan van NT2-leraren.

Ten tweede. Het nieuwe beleid van eigen verantwoordelijkheid op eigen kosten, waarmee we het behalve op het punt van de kosten eens zijn, zal falen. Om één niveau te stijgen, is gemiddeld een cursus van 600 uur nodig. Overigens is dat voor vele cursisten meer. Deze cursussen kosten nu 6000 euro. De commissie-Franssen adviseert een vmbo-niveau. Dat zou voor sommige inburgeraars kunnen neerkomen op een cursus ter

waarde van 12.000 euro of meer. Mensen, van wie wij weten dat zij geen ING-aandelen hebben, moeten dat bedrag gaan lenen. De meerderheid die het examen niet zal halen, zal de vergoeding na drie jaar mislopen en wordt wellicht na vijf jaar hoe dan ook geconfronteerd met een boete. Dit is in onze ogen een onverstandig beleid. Deze kosten zijn voor de meeste mensen niet te overzien. Zij zullen daarom niet aan een cursus beginnen. Het Nibud heeft in opdracht van de VNG uitgerekend hoe onrealistisch dit plan is. Ik hoor graag een reactie van de minister op dit onderzoek. Ten derde. Het beleid gaat over de grenzen van ons staatsrecht heen. Hoe denkt de minister 250.000 Turkse en 190.000 Marokkaanse Nederlanders te dwingen om hun inburgering te komen bewijzen? Hoe grondwettig is het om onderscheid te maken naar land van geboorte? Verwacht de minister geen burgerlijke ongehoorzaamheid rond de meldingsplicht? Hoe is het mogelijk dat een analfabete Nederlander een door de wet gefinancierde cursus kan volgen, terwijl zijn Nederlands-Turkse buurman de cursus volledig zelf moet regelen en betalen, enkel en alleen omdat hij in het buitenland geboren is? Graag krijg ik daarover meer duidelijkheid van de minister. Voorzitter. Mijn collega's hebben ook al vragen gesteld over de gemaximeerde vergoeding en de sancties. Verwacht de minister dat mensen met een grote taalachterstand een dure cursus gaan beginnen, terwijl zij weten dat de kans groot is dat zij geen vergoeding en een boete zullen krijgen? Hoe ziet de kredietfaciliteit eruit? Wat is de inkomensgrens? Is de lening rentedragend? Deze vragen bepalen of dit werkelijk een optie zal zijn. Is het overigens waar dat ongeveer 40% van de middelen zal opgaan aan bureaucratie in plaats van aan inburgering? Hoeveel middelen heeft de minister voor de financiering van de cursus van allochtone vrouwen zelf? Wat worden gemeenten geacht te doen, indien de vrouwen de examens niet met succes afleggen en de rijksbijdrage aan de gemeenten dus vervalt? Wat is de logica om de gemeenten hiervoor te sanctioneren? Voorzitter. Mensen leren pas de taal en de gewoonten van ons land, als zij in staat zijn te participeren op school, in het werk of in de vrijwilligersorganisatie. De SER, de

RWI en de commissie-Franssen pleiten daarom voor duale trajecten. Als de minister op pagina 15 de loftrampet over de duale trajecten steekt, vraag ik mij af wie zij aanspreekt. De gemeenten moeten alleen zorgen voor de toelating naar inburgeringsexamens inclusief sancties. Wie wordt geacht deze duale trajecten te organiseren, te stimuleren en de kosten te dragen? Wie garandeert het ontstaan van duale trajecten? Welke verantwoordelijkheid neemt de minister voor duale trajecten? Hoe verwacht zij dat werkgevers daarin betrokken gaan worden?

De minister stelt verder dat de handhaving niet tadeloos dient te zijn. Voorzover ik het op papier kan zien, is deze dat wel. Het enige handhavingsmoment dat de minister heeft, is zes maanden na de oproep en nog een keer in de periode van drie of vijf jaar. Je kunt dat nauwelijks handhaving noemen.

GroenLinks steunt conform de aanbeveling van de taskforce de afschaffing van gedwongen winkelnering bij de ROC's. Dat gaat niet zomaar. De gedwongen winkelnering hield immers ook in dat ROC's gedwongen waren een aanbod te verzorgen. We vergeten dat op dit moment iets te snel. De opleidingen worden nu dus geconfronteerd met de eerder genoemde bezuiniging. Er komt verder een einde aan hun monopoliepositie. Wij steunen dat. Daarnaast is er ook de verandering van de gemeenten die cursussen inkochten naar de individuele inburgeraar die dat zelf moet gaan doen. Deze drie veranderingen binnen korte tijd zullen leiden tot een enorme vraaguitval en tot afbraak en vernietiging van zorgvuldig opgebouwde onderwijscapaciteit. Bovendien kan het beleid van de minister leiden tot een enorme financiële strop voor deze sector. Conform de onderwijs-cao moeten mensen die ontslagen worden en ouder zijn dan 50 jaar, tot hun 65ste jaar wachtgeld betaald krijgen. Dat geldt voor 43% van de docenten in deze sector. De sector ziet een wachtgeldschuld op zich afkomen van ruim 1 mld euro. Waarop zijn de verwachtingen van de minister gebaseerd dat de markt zijn zegenrijke werk zal gaan doen en de afbraak bij de ROC's gepaard zal gaan met een toename van opleidingscapaciteit door nieuwe

opleidingen? Waarop is haar verwachting gebaseerd dat de wachtlijsten zullen verminderen, dat de prijs zal dalen en de kwaliteit gewaarborgd zal zijn? Hoe voorkomt de minister dat de markt alleen voor de hogeropgeleide, makkelijke inburgeraar zal gaan? Wie gaat cursussen aanbieden aan de langzame, armlastige inburgeraar, de zogenaamde pap waar de krenten al uit zijn? Zullen zij door andere aanbieders worden opgenomen? Hoe gaat de minister voorkomen dat cursussen straks niet via serieuze lesmethoden worden aangeboden, maar door vrijwilligers in achteraf-lokaaltjes en met gebruik van kopietjes zoals in de jaren zeventig? Ik maak mij daar ernstig zorgen over. Die tijd moeten wij in 2004 niet terughalen.

Mevrouw Verdonk is het type minister dat de tanden op elkaar houdt en doorzet. Zo ziet zij zichzelf en dat mag. Ik hoop echter dat zij ook gezien wil worden als een bewindsvrouw die realistisch is, die zoekt naar effectieve oplossingen en geen praatjes voor de vaak houdt. Wij hebben zelfs duidelijk vragen bij de effectiviteit en werkbaarheid van het beleid van de minister, maar bovenal vrezen wij de emotionele gevolgen van haar beleid. Er zijn blijkbaar Nederlanders en Nederlanders, zelfs voor de overheid. Het is daarom in onze ogen geen inburgeringsbeleid, maar misschien wel een uitburgeringsbeleid. Burgers zijn geen potten pindakaas waar slechts een ander etiketje op moet, of waarin een andere soort nootjes in moet zodat zij beter verkoopbaar worden, zoals de projectleider vignettenonderzoek lijkt te denken. Het beleid van de minister gaat over mensen, voor een groot deel Nederlandse mensen, maar dat blijkt vooralsnog niet uit haar nota.

Mevrouw **Lambrechts** (D66):

Mevrouw de voorzitter. Het moet minder vrijblijvend met de inburgering. Wij zijn het daarmee eens. Het is nodig om van uitsluitend een inspanningsverplichting naar een resultaatsverplichting te gaan, want nu gebeurt er vaak helemaal niets als je het examen niet haalt. Wij delen die benadering van de minister. De vraag is echter of je met een totale stelselherziening in één keer niet het kind met het badwater weggooit. In de voorstellen resteren zo weinig stabiele factoren, dat je

gerust enige twijfel kunt hebben over het antwoord op de vraag of deze route nu met meer succes zal worden bewandeld. Het is niet het effect van een van die voorgestelde wijzigingen, individueel, waar wij problemen mee verwachten, als wel de cumulatie, de samenhang van al die maatregelen tegelijkertijd. Dat brengt mij dan ook bij mijn eerste en meest wezenlijke vraag: dreigt het niet te veel een debat over principes te worden en te weinig een debat over wat nou een praktische en een haalbare aanpak is? Het ver doorgevoerde principe van de eigen verantwoordelijkheid, het principe van "iedereen moet meedoen", het principe van de open markt. Het gaat er toch ook om waar je het meeste succes van verwacht? Waar moeten wij beginnen, en voor wie is het 't belangrijkste dat wij die cursussen aanbieden en dat zij snel inburgeren? Ik geef een voorbeeld uit de praktijk. Gisteren had ik iemand aan de telefoon die al dertig jaar in Nederland hoogleraar is. Een oudkomer dus. Hij is nu met pensioen en spreekt perfect Nederlands. Hij heeft drie kinderen, van 34, 30 en 28 jaar, die allemaal universitair zijn opgeleid. Hij kreeg ook een brief, vol taalfouten. Hij heeft de taalfouten gecorrigeerd en de brief teruggestuurd. Hij heeft nog geprobeerd om daarover burgemeester en wethouder te spreken te krijgen omdat hij zich natuurlijk terecht beledigd voelt door de toon van de brief, maar ook door de fouten in de brief. Toen hij zijn buitenlandse naam noemde, Noe Hamed, kon hij uitsluitend met de afdeling sociale zaken een afspraak maken. Het heeft een positief neveneffect gehad: deze man is nu vóór de gekozen burgemeester. Kortom, van D66 mag het met een beetje meer praktische haalbaarheid en gezond verstand en een beetje minder principes. De vraag wat nu eigenlijk het doel van integratie en inburgering is moet vooropstaan. D66 antwoordt daarop: meedoen in de samenleving, meedoen op de arbeidsmarkt. Dat betekent dat nieuwkomers en oudkomers hun uiterste best moeten doen om de Nederlandse taal te leren en zelfredzaam te zijn, maar het betekent natuurlijk ook een verantwoordelijkheid voor Nederlanders en de Nederlandse overheid, een krachtige aanpak van discriminatie, mensen mee laten doen. Het debat

over integratie moet op een goede toon worden gevoerd en soms moet die toon ook worden gematigd. We moeten niet te makkelijk vervallen in generalisaties en stigmatiseringen, want de groep allochtonen bestaat niet. Er is een enorme diversiteit; simplificaties zijn gewoon niet op hun plaats.

Mijn volgende vraag gaat over de gevolgen van de huidige voorstellen. Kunnen wij vertrouwen hebben in het succes? Het doel is dat alle nieuwkomers na drie jaar, en uiteindelijk na vijf jaar, het inburgeringsexamen hebben gehaald. Dat doel vinden wij allemaal belangrijk. Ik heb nog niemand hier horen zeggen dat het niet belangrijk is. Ik ben er alleen bang voor dat de principiële keuze voor een te ver doorgevoerde, eigen verantwoordelijkheid ertoe leidt dat wij ons doel juist niet bereiken. D66 is een sterk voorstander van eigen verantwoordelijkheid en vindt ook dat van nieuwkomers verwacht mag en moet worden dat zij zich inspannen om te integreren in de Nederlandse samenleving. Zij moeten de taal leren en een baan zoeken. Wij weten echter ook dat de praktijk gewoon weerbarstig is. Die nieuwkomer is, net zoals wij, een calculerende burger die denkt: waarom zou ik zoveel geld stoppen in een cursus Nederlands? Het is immers de vraag of ik dat vereiste niveau uiteindelijk wel ga halen; ik kies voor de bestuurlijke boete. Er zijn ook mensen die na drie jaar zeggen: mea culpa, sorry, ik dacht dat ik het nog wel in een jaar zou redden. Of zij zeggen: ik had wel eerder willen beginnen en nu lukt het mij niet meer. Ik begon vroeger zelf ook pas een week voor een tentamen en dacht dan op het einde: nou, een paar dagen extra zou mij welkom zijn.

De financiële prikkels klinken stoer maar zullen in de praktijk waarschijnlijk weinig effect hebben. De bestuurlijke boete gaat, naar ik aanneem, veel minder kosten dan de cursus. Bovendien is die financiële boete pas heel erg laat in het spel, namelijk vijf jaar na dato. Wie dan leeft, wie dan zorgt! Hij of zij krijgt dan ook niet een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd maar voor bepaalde tijd, maar in feite maakt dat uiteindelijk nog niet eens zoveel uit. Er is sprake van iets minder rechten. Voorzitter. Ik heb ook een voorstel. Eerlijk gezegd, herkende ik al iets van

mijn voorstel in het betoog van mevrouw Sterk in eerste termijn. D66 wil voorkomen dat na drie jaar blijkt, en uiteindelijk na zes jaar, dat het gros van de nieuwkomers niet is begonnen met die taallessen. Ons voorstel is daarom om een jaar na binnenkomst een tussentijdse toets af te nemen. Er wordt dan getest of die nieuwkomer al begonnen is met de inburgering. Ik meen dat je na een jaar ook al een bepaalde mate van Nederlandse taalbeheersing mag verwachten. Men doet bijvoorbeeld ook niet in één keer het eindexamen of het rijexamen. Men doet een theoretisch examen op een eerder moment en men kan ook bijzondere verrichtingen op een eerder moment doen. Uit zo'n eerste toets kan al blijken of iemand het echt heel goed oppakt of dat hij dat niet heeft gedaan. Dan zou je zo iemand alsnog verplicht in het gemeentelijke traject moeten plaatsen. Daarmee wordt hij dus gedwongen om gebruik te maken van het aanbod dat de gemeente heeft ingekocht.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik hoor mevrouw Lambrechts zeggen dat er nog een toets bij komt. Wij hadden al de basistoets, het inburgeringsexamen en de naturalisatietoets en daar komt nu nog een tussentijdse toets na een jaar bij. Dat betekent nog meer verplichtingen. Wat stelt de overheid daartegenover?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Dat zou een heleboel kunnen opleveren. Je zou je kredietfaciliteit erop kunnen afstemmen. Je zou ook nog kunnen zeggen dat degene die het snel doet, die binnen een jaar klaar is, meer terugkrijgt. Die hoeft dan zelf minder bij te dragen. Je kunt met deelcertificaten het inburgeringsexamen bij elkaar sprokkelen. Kortom, er zitten ongeloflijke veel voordelen aan om op een tussenmoment het succes eerder zichtbaar te maken en daarmee mensen ook te motiveren om door te gaan, en liefst snel door te gaan.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): De minister had de kredietfaciliteit al in de planning zitten. Ik begrijp dus nog steeds niet zo goed wat er echt tegenover staat, in de zin van een extra stimulans van de overheid. Ik begrijp wel dat mevrouw Lambrechts een aantal praktische overwegingen heeft, maar ik zie de stimulans niet.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Het is niet alleen een praktische overweging, het is ook het beginsel dat de Amerikanen noemen "nothing succeeds as success". Dat houdt in dat je succes eerder zichtbaar moet maken. Bovendien kan de overheid eerder signaleren dat het niets zal worden als iemand het op eigen houtje moet doen. Dan is er sprake van een te ver doorgeschoten en doorgevoerde eigen verantwoordelijkheid. Een dergelijk persoon kan dan op een eerder moment in het gemeentelijke traject worden geplaatst. Laten wij wel wezen: wij hebben die deskundigheid al in huis, wij weten hoe het moet. Zonde om dat allemaal overboord te gooien en niet te gebruiken als je ziet dat iemand het op eigen houtje niet redt. Voorzitter. Ik heb nog een derde vraag. Wat is nu eigenlijk dat gewenste niveau van inburgering? In het advies van de commissie-Franssen wordt gesproken over mavo-taalniveau voor nieuwkomers en een lager niveau voor oudkomers. Mijn fractie erkent dat er verschil moet zijn tussen het niveau van een nieuwkomer en een oudkomer, maar zij betwijfelt zeer of mavo het goede en gewenste niveau is voor de nieuwkomer. De vraag is waar dat niveau van de mavo precies aan is gerelateerd. Dan moet ook opnieuw de vraag worden gesteld waar de inburgering voor bedoeld is. Is die bedoeld om je zelfstandig te kunnen redden in de samenleving en je zelfstandig op de arbeidsmarkt te kunnen begeven? Het uniforme niveau van de mavo dekt die lading gewoon niet. Ik wil dus opnieuw een pleidooi houden voor het inzetten op een startkwalificatie voor nieuwkomers: het laagste niveau van een echte beroepskwalificatie. Dat pleidooi heb ik vorig jaar ook al gehouden. Een beroepsdiploma is hier namelijk veel meer op zijn plaats. Iedere nieuwkomer moet zich kunnen redden op de Nederlandse arbeidsmarkt. Als kapper, als timmerman, dat doet er niet toe, maar hij moet zich kunnen redden. Dat is ons doel.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik heb u nog niets horen zeggen over de kosten. Ik heb u wel iets horen zeggen over eigen verantwoordelijkheid, maar of dat betekent dat er een bijdrage wordt gevraagd of dat de cursus, zoals in de Contourennota staat, volledig voor rekening van de

inburgeraar komt, is mij nog niet duidelijk. Hoe ziet u dat bijvoorbeeld in verhouding tot de kosten van de cursus vmbo-niveau van 12.000 tot 15.000 euro als het om laagopgeleide oudkomers gaat?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Er is nog niet zoveel duidelijk over die kosten. Ik heb u er ook veel vragen over horen stellen in uw bijdrage. Ik wil wel zeggen dat die proportioneel moeten zijn. U zult vragen: wat is proportioneel? Aangezien ik niet weet wat de cursus kost, aangezien ik niet weet wat het bedrag is dat men aan het einde terugkrijgt noch weet wat de bestuurlijke boete wordt, kan ik daar moeilijk een uitspraak over doen. Dat het bedrag proportioneel moet zijn, dat wil zeggen ook te dragen voor mensen met een uitkering, wil ik hier wel als inzet neerleggen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Bent u dan voor het voorstel van het Nibud voor een lening met een maximale looptijd van 36 maanden die voor de verschillende inkomens-categorieën te betalen is?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik weet niet precies hoe het voorstel van het Nibud luidt. Wat mij wel aanspreekt, is de suggestie die door iemand anders is gedaan om te kijken naar analogie met de wijze waarop de studiefinanciering is geregeld. Ik vond dat een heel aantrekkelijk voorstel, omdat het te betalen bedrag dan wordt gerelateerd aan iemands inkomen, aan het feit of betrokkene een baan heeft en wat hij kan opbrengen, terwijl er sprake is van maximering in de tijd, zodat iemand niet nog dertig of veertig jaar na dato aan het terugbetalen is.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Betekent dit dat er voor bepaalde groepen een soort basisbudget zal zijn dat door de overheid aan deze groepen wordt betaald?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik kan het zelf niet duidelijker maken en herhaal dat wij die vragen vooral aan de minister moeten doorspelen. Immers, er is nog niet zoveel duidelijk over de financiering. Met u ben ik van mening dat die duidelijkheid er moet zijn voordat wij beginnen. En ik ben van mening – naar ik aanneem met u – dat het proportioneel moet zijn.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Mevrouw Lambrechts sprak over het niveau van de exameneisen. Zij refereerde aan de commissie-Franssen en had daar kritiek op. Zij zei: de commissie steekt te laag in. Zij stelt voor wat hoger in te zetten, namelijk op het niveau van een startkwalificatie. De commissie-Franssen zegt dat dit niet voor iedereen haalbaar is. Vandaar dat de commissie begint op een basis-niveau dat in principe door iedereen moet kunnen worden gehaald, en verzint andere routes waardoor mensen toch hun ambitie op een hoger niveau kunnen insteken. Mevrouw Lambrechts kiest dus voor het hogere niveau voor iedereen. Hoe ziet zij dat voor al diegenen die dat niet zullen halen? Waarom kiest zij niet voor het voorstel van de commissie-Franssen dat ook ruimte biedt voor het hogere niveau?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): U legt precies de vinger op de zere plek. Mijn probleem met de commissie-Franssen is dat de mavo een algemeen vormend niveau behelst, terwijl het bij een startkwalificatie niet per definitie gaat om een hoger niveau, maar om een andere benadering. Wat heeft iemand nodig om zich te kunnen redden? Wat gaat iemand doen? Wat kan iemand? Welk beroep gaat iemand uitoefenen? Dat is een andere benadering. Een benadering overigens die wel heel goed past bij wat u daarstraks zei over duale trajecten. Want als je ergens een duaal traject hebt, dan is dat wel in het beroepsonderwijs. De beroepsbegeleidende leerweg is een duaal traject van werken en een beetje leren; uitstekend geschikt voor deze groep, lijkt mij.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Is het de inzet van mevrouw Lambrechts dat iedereen niveau 2 op de taalaspecten moet halen? Zo ja, wat doet zij met die mensen voor wie dat te hoog gegrepen is?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Niveau 2 is niet zozeer een niveau van taal als wel een beroepskwalificatie. Dat is een andere insteek. Ons doel is dat die mensen zich op de arbeidsmarkt kunnen redden. Dát is wat ik probeer te zeggen. Ik vind het doodzonde als wij straks alleen maar uitgaan van een algemeen vormend hoog niveau van mavo en vervolgens niets doen om ervoor te zorgen dat die mensen

daadwerkelijk kunnen meedoen op de arbeidsmarkt zoals wij graag willen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): U stelt waarschijnlijk met de beste bedoelingen voor om de lat hoger te leggen. Omdat aan het niet halen van het eindniveau een boete is verbonden, loopt u echter wel het gevaar dat mensen heel lang een cursus moeten volgen met als vooruitzicht dat ze ook nog wel eens een boete zouden kunnen krijgen. Is het niet beter om de lat wat lager te leggen en mensen vervolgcursussen aan te bieden?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Het doet er volgens mij niet zoveel toe of wij de lat bij de cursus hoger leggen of met vervolgcursussen gaan werken. Het gaat er immers om wat mensen uiteindelijk in de praktijk kunnen doen. Ik wijs er verder op dat het de plicht van de gemeenten is om er via hun integratieprogramma voor te zorgen dat mensen aan het werk komen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Bent u bereid om niet met een boete te werken als het niveau van de cursus wordt verhoogd? Er zullen dan immers mensen zijn die het vereiste niveau niet kunnen halen.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik weet niet wat die boete inhoudt. Eerlijk gezegd vind ik dat wij niet over boetes moeten spreken, maar over kansen. Mensen moet een kans worden geboden om daadwerkelijk mee te kunnen doen. Voorzitter. Hoe ziet de rol van de gemeenten eruit? Wordt die rol wel consequent vormgegeven. Het doel moet immers zijn dat integratie en inburgering elkaar versterken. Ik twijfel daaraan en, gehoord mijn collega's, durf ik wel te zeggen dat ik niet de enige ben. In het nieuwe stelsel wordt de gemeente verantwoordelijk voor arbeidsmarkt-integratie. Daarover krijgt zij de regie. Bij de inburgering heeft de gemeente een spilfunctie. Arbeid prevaleert boven inburgering en taalbeheersing. Zo valt te lezen. Dat wringt. De hele inburgering is namelijk nooit bedoeld om integratie en zelfredzaamheid op de arbeidsmarkt mogelijk te maken. Dat is de feitelijke motivatie om tot inburgering over te gaan. Reïntegratie en

taalverwerving moeten in één traject worden opgenomen.

De fractie van D66 vindt dat iedereen die van een uitkering afhankelijk is, door de gemeenten gestuurd moet kunnen worden en in een gemeentelijk traject terecht moet kunnen komen. De gemeente is verantwoordelijk voor de reïntegratie, betaald voor uitkeringsgerechtigden. Het is logisch dat de gemeente ook taalbeheersing en andere inburgeringsaspecten daarbij kan betrekken. Overigens blijft voor vrouwen goeddeels het oude systeem gelden. Dat zou ook voor de bijstandsgerechtigden moeten gelden.

Ik ben erg geschrokken van de gegevens over de ROC's die de laatste weken op tafel zijn gekomen. Mijn fractie is voor het opheffen van de gedwongen winkelnering en het openstellen van de markt voor andere gecertificeerde aanbieders, maar het probleem is dat heel veel mensen daar geen gebruik van zullen maken. Het stelsel is zo open dat je bij wijze van spreken bij de groenteman op de hoek je cursus kunt volgen.

Het meest geschrokken ben ik door de brief van de staatssecretaris van Onderwijs. De gevolgen – zo stelt hij – van de voorgenomen stelselwijziging inburgering kunnen in sommige gevallen zo groot zijn, dat het van goed bestuur zou getuigen als het kabinet oog heeft voor de gevolgen op lokaal en regionaal niveau. Wat betekenen deze woorden? Volgens mij betekenen ze dat er weliswaar een goedwillende staatssecretaris aan het woord is, maar dat hij geen enkel "commitment" van de regering heeft ervaren. Eerlijk gezegd heb ik behoefte aan een onderzoek van een onafhankelijke instantie naar de ROC's. Is de stelling van de BVE-raad juist, dat er 7000 arbeidsplaatsen op het spel staan?

De heer **Dijsselbloem** (PvdA):
Mevrouw Lambrechts zegt dat de staatssecretaris een brief naar de Kamer heeft gestuurd die niet wordt gedekt door het kabinet. Kan zij die opmerking nog eens toelichten?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Dat is niet wat ik heb gezegd. Ik zei dat de staatssecretaris heeft geschreven dat het van goed beleid zou getuigen als er met die gevolgen rekening zou worden gehouden. Volgens mij

betekent dat dat hij vindt dat het zou moeten, maar voor zo'n uitspraak nog geen "commitment" van de regering heeft. Anders zou hij niet zeggen: het zou van goed beleid getuigen. Hij zou dan zeggen: wij zullen ervoor zorgen dat...

Ik ben het eens met hetgeen is gezegd over de administratieve lastentoets; een Actal-toets is in dezen op zijn plaats.

Het overnemen van ons voorstel tot certificering is mooi, maar het probleem is dat de meeste mensen waarschijnlijk niet meer van het gecertificeerde aanbod gebruik zullen maken. De route tot inburgering is zo vrij ingericht dat veel mensen een goedkoop alternatief kunnen zoeken, met alle risico's voor de kwaliteit van dien. Mogelijk komen zij daar pas achter op het moment dat zij het inburgeringsexamen doen en dan is het te laat. D66 is daarom van mening dat de term "NT2" een beschermde opleiding en titel moet worden die niet zomaar door Jan en alleman gebruikt mag worden. Is de minister bereid om zich daarvoor in te zetten?

Wanneer moet het traject ingaan en hoe verhoudt het wetsvoorstel dat gisteren op mijn tafel is beland zich tot de Contourennota die wij hier bespreken?

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Voorzitter. Mijn fractie is blij met de inzet van de minister ten aanzien van nieuwkomers en oudkomers. Zij heeft een ambitieus plan naar de Kamer gestuurd en ik heb waardering voor haar inzet. Alles overziende, moet ik echter zeggen dat het plan nog onrijp is; er zijn heel veel vragen bij te stellen. Het uitgangspunt is de eigen verantwoordelijkheid, waar mijn fractie het in principe mee eens is. Het feit dat de minister prioriteit geeft aan bepaalde groepen, staat weliswaar haaks op het uitgangspunt van de eigen verantwoordelijkheid, maar het is begrijpelijk vanwege de enorme toestroom die anders verwacht kan worden.

Een eigen verantwoordelijkheid impliceert een eigen keuzevrijheid voor het voorbereiden op het inburgeringsexamen. Er moet sprake zijn van marktwerking en vrijheid in het kiezen van een opleiding. De minister heeft daartoe een plan opgesteld; zij wil een aantal bedrijven certificeren. Mijn fractie is bang dat de bedrijven die zich op de

inburgeringsmarkt storten, zullen proberen om de krenten uit de pap te halen door cursussen af te stemmen op gemakkelijk in te burgeren mensen. Die cursussen hoeven niet duur te zijn. Die praktijk zal evenwel ten koste gaan van inburgeraars die moeite hebben met leren, een lage sociale status hebben en voor wie het moeilijk is om in te burgeren. Mijn fractie meent dat de minister van de bedrijven die zij wil certificeren moet eisen dat zij het hele scala van inburgeringscursussen aanbieden, zowel voor degenen die gemakkelijk leren als voor degenen voor wie het behalen van het inburgeringsexamen moeilijk zal zijn. Op die manier worden de kosten verevend en worden de kosten voor de zwaksten en laagstbetaalden binnen de perken gehouden.

Bij de keuzevrijheid voor de eigen opleiding komen ook de ROC's om de hoek kijken. Daarmee zijn afspraken gemaakt en contracten afgesloten. Bovendien hebben de ROC's veel expertise opgebouwd op het gebied van inburgeren. Ik lees in de Contourennota echter niets over een overgangsrecht voor de ROC's. Zoals bekend, hebben de ROC's bij brief Kamerleden benaderd; zij zeggen dat de plannen van de minister leiden tot ontslagen. Zij schilderen een toekomstscenario waarin ROC's failliet gaan en moeten stoppen met hun werkzaamheden. Ik hoor graag een reactie van de minister. Heeft zij rekening gehouden met een overgangsrecht voor ROC's? Houdt zij rekening met de expertise van ROC's en hoe daarvan gebruik gemaakt kan worden?

Eigen verantwoordelijkheid houdt ook in dat financiering op het bordje komt van de inburgeraars zelf. De minister zegt dat wanneer inburgeraars slagen, zij een gemaximeerde vergoeding krijgen. Hoe berekent de minister deze vergoeding? In de brief schrijft zij dat de vergoeding afhankelijk zal zijn van het aantal inburgeraars, het beschikbare budget en de verhouding tot de kosten. Dat lijkt mij een merkwaardig uitgangspunt. Het ligt meer voor de hand om de financiële positie van degenen die moeten inburgeren als uitgangspunt te nemen. Je moet naar het gezinsinkomen kijken en bekijken wat een redelijk uitgangspunt is gezien hetgeen gezinnen kunnen betalen voor de inburgeringscursus. Een aantal mensen zal niet in staat zijn om het inburgeringsexamen te

halen. Het is niet zo vreemd om dat aan de orde te stellen, want het ligt voor de hand dat een aantal mensen domweg niet in staat zal zijn om bijvoorbeeld een examen op het niveau van NT2 te halen. De reden daarvoor is bijvoorbeeld dat zij niet makkelijk leren of dat zij moeite hebben met talen. Ik kan mij voorstellen dat er inburgeraars zijn die een dure inburgeringscursus betalen, veel lessen nodig hebben, veel kosten moeten maken en vervolgens het examen niet halen. Daarbij krijgen zij ook nog een bestuurlijke boete. Deze mensen hebben een ongelooflijk financieel probleem en zijn nog steeds niet ingeburgerd. Heeft de minister daarover nagedacht? Heeft zij er een oplossing voor? Volgens mijn fractie moeten er uitwijkmogelijkheden zijn voor mensen die grote moeite hebben om het inburgeringsexamen te halen. Wij stellen ons voor dat het mogelijk moet zijn om een certificaat te halen waarmee je laat zien dat je bereid bent in te zetten en dat je bereid bent maatschappelijk mee te doen. Met zo'n certificaat moet in bepaalde gevallen een vrijstelling kunnen worden gegeven van de inburgeringseisen van het examen. Ik denk bijvoorbeeld aan maatschappelijke stages of vrijwilligerswerk. De commissie-Franssen vraagt zich af of de grens van 65 jaar, die de regering mogelijk acht, niet wat erg hoog is. Wij zijn het helemaal eens met de commissie. Wij vragen ons af of het nuttig en nodig is om oudkomers die ouder zijn dan 50 jaar en die zich niet beschikbaar hoeven te houden voor de arbeidsmarkt, zoveel kosten te laten maken om te proberen hun inburgeringscursus te halen. Is het niet redelijk om ons te richten op jongeren, die makkelijk leren en die een lange tijd in het arbeidsproces voor zich hebben. Mijn fractie heeft lof voor de aandacht van de minister voor de positie van allochtone vrouwen zonder baan en zonder uitkering. Ik ben ervan overtuigd dat deze vrouwen een sleutelpositie hebben in het hele integratieproces. Het probleem van de tweede en derde generatie Marokkanen en Turken die zich nog steeds in eerste instantie Marokkaan of Turk voelen, is wat mij betreft terug te voeren op de rol van de moeder in het gezin. Daarom vind ik het buitengewoon goed dat de minister hieraan zoveel aandacht geeft en dat zij er een andere

financiering voor voorstelt. Maar tegelijkertijd is dit plan kwetsbaar. Wat is de rechtsgrond? Hoe kan de minister juridisch motiveren dat zij deze vrouwen de plicht oplegt om in te burgeren?

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik deel volledig de ambitie van de ChristenUnie om deze vrouwen juist uit hun isolement te trekken. Zoals de commissie-Franssen aangeeft: juist deze groepen leven vaak in concentratiewijken. Zij hebben weinig contact met autochtone Nederlanders, spreken daardoor weinig Nederlands en hebben als gevolg daarvan soms niet het gevoel dat zij in Nederland leven. Tegelijkertijd wordt bezuinigd op het GOA. Ik was vanochtend in Amersfoort. Daar worden elk jaar via het GOA en via de brede school honderden vrouwen benaderd om cursussen te gaan doen. Door de bezuinigingen vallen dat soort projecten weg. Na een paar jaar komt er misschien een cursus Nederlands via de Contourennota. Vindt mevrouw Huizinga dat beide zaken met elkaar in evenwicht zijn?

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Ik vind dat ze niet met elkaar in evenwicht zijn. Als wij ernst willen maken met de inburgering, dan moeten wij ook kijken naar trajecten die al zijn ingezet en die succesvol zijn. Mevrouw Azough zegt dat de trajecten in Amersfoort aantoonbaar succesvol zijn en dat ze vrouwen aantoonbaar uit hun isolement halen en laten integreren in de Nederlandse samenleving. Het lijkt mij dan ook dat het paard achter de wagen wordt gespannen als die trajecten worden afgeschaft. Ik wil graag aandacht vragen voor de speciale positie van asielzoekers. Ook voor hen wordt het adagium "eigen verantwoordelijkheid" gehanteerd. Hun positie is echter anders dan die van de gastarbeiders die naar Nederland zijn gekomen, of anderen die kiezen voor Nederland. Zij kiezen niet vrijwillig voor ons land, maar zij zijn gedwongen om te vluchten en zijn in feite tegen hun wil in Nederland terechtgekomen. Zij hadden geen keuze. Ik heb het nu over asielzoekers van wie het asielverzoek is toegewezen en van wie duidelijk is dat zij inderdaad in hun eigen land te vrezen hadden voor vervolging. Voor deze mensen, die vaak te maken hebben met torenhoge leges en een laag

inkomen, vindt mijn fractie het erg bitter om hen ook nog eens met de hoge kosten van een inburgeringsexamen op te zadelen. Wat ons betreft is dat in veel gevallen financieel niet op te brengen. Ik raad de minister aan daar een andere oplossing voor te zoeken.

De heer **Visser** (VVD): Als mijn informatie correct is, betalen asielzoekers geen leges. Dat argument vervalt dus.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Asielzoekers betalen vaak hoge leges als zij hun gezin naar Nederland willen laten komen. Op de een of andere manier kan daarop een uitzondering worden gemaakt, maar heel vaak slagen asielzoekers er door omstandigheden buiten hun schuld niet in om van die uitzonderingen gebruik te kunnen maken. Wanneer hun gezin naar Nederland komt, hebben zij vaak vele duizenden euro's schuld aan leges. Inburgeringskosten zouden daar nog eens bovenop komen voor mensen die over het algemeen al een slecht inkomen hebben.

Ik wil voorts aandacht vragen voor gezinsherenigers. De minister verwacht toch niet van het gezin van een asielzoeker die asiel heeft gekregen in Nederland en op grond daarvan zijn gezin over mag laten komen, dat het zich in het land van herkomst uitgebreid op de komst naar Nederland gaat voorbereiden? Het is vaak al moeilijk genoeg om de mensen op te sporen en de papieren in orde te krijgen. Je kunt toch niet van mensen verwachten dat zij aan de burens vertellen: man en vader is gevlucht, heeft politiek asiel gekregen en wij gaan ons nu op onze reis naar Nederland voorbereiden? Ik denk dat dit onmogelijk is. Ik stel mij voor dat de minister zich nog eens bezint of zij voor deze gezinsherenigers geen uitzondering moet maken.

Ook voor het overige hebben wij vragen bij de inburgering in het land van herkomst. Wij hebben vragen bij de effectiviteit en het resultaat dat het uiteindelijk op zal leveren. Wij zouden ons voor kunnen stellen dat de minister deze inburgeringscursussen in het land van herkomst eerst organiseert in de twee landen waar de meeste gezinsvormers vandaan komen, namelijk Marokko en Turkije. Als zij in deze twee landen pilotprojecten opstart, moet

zij de procedure in de rest van de wereld voorlopig maar laten zoals die is.

Ik heb nog een vraag over de geestelijk bedienaren. De minister schrijft in haar brief dat voor geestelijk bedienaren een apart programma ontwikkeld is. Ik zou graag horen wat dat programma inhoudt. Wordt in dat programma ook rekening gehouden met de verschillende achtergronden van de verschillende geestelijk bedienaren? Ik kan mij voorstellen dat een geestelijk bedienaar met een islamitische achtergrond een andere inburgeringscursus nodig heeft dan iemand die bijvoorbeeld uit de VS komt.

Ik wil nog een tweetal opmerkingen maken over de positie van de gemeenten. De gemeenten hebben voorgesteld dat zij niet alleen de allochtone vrouwen faciliteren door het inkopen van inburgeringscursussen, maar dat zij dat ook doen voor de bijstandsgerechtigden die moeten inburgeren. Mijn fractie lijkt dat een buitengewoon goede gedachte. Graag daarop een reactie van de minister. Ook hebben de gemeenten er bezwaar tegen gemaakt dat de financiële compensatie die zij krijgen van het Rijk, voor een deel afhankelijk wordt gesteld van het bereikte resultaat. Het is dus afhankelijk van het aantal inburgeraars dat het examen gehaald heeft. Dat lijkt ons een buitengewoon terechte klacht van de gemeenten. Ook daarop hebben wij graag een reactie van de minister.

De Contourennota biedt een mooi vergezicht. Het zou prachtig zijn als wij alle mensen zouden kunnen bereiken die weinig afweten van onze cultuur, die onze taal niet spreken maar wel in Nederland wonen. Het zou prachtig zijn als wij al die mensen konden klaarstomen voor een goed functioneren in onze maatschappij. Het is een prachtig vergezicht, maar naar mijn mening is wat meer realiteitszin bij de uitwerking van de plannen op zijn plaats.

De heer **Van der Staaij** (SGP):
Mevrouw de voorzitter. Inburgering is een blijver op de politieke agenda. In de notaoverleggen van 27 oktober en 3 november heeft de SGP-fractie uitdrukkelijk steun uitgesproken voor de inzet van het kabinet om meer werk te maken van die inburgering. Ik heb toen gezegd dat de accenten

op minder vrijblijvendheid en méér eigen verantwoordelijkheid ons aanspreken. Wij steunen het inbouwen van prikkels in financiële en verblijfsrechtelijke zin om de integratie te bevorderen. Het meedoen in de samenleving is immers het doel waar het om gaat. Die positieve basishouding laat echter onverlet dat wij kritische vragen hebben bij de uitwerking zoals die nu wordt gegeven in deze nota. Méér werk maken van inburgering was een richting om de integratieproblemen op te lossen. Wij zitten nu echter met problemen die de oplossing met zich brengt. Wij stellen vast dat er op een groot aantal punten flinke stelselwijzigingen worden ingevoerd. Dan is het nuttig om in herinnering te roepen dat rigide stelselwijzigingen niet zelden samenvielen met een te groot optimisme over de maakbaarheid van de samenleving. Dat geldt ook bij de uitwerking van deze plannen.

In het notaoverleg van 17 oktober heb ik gevraagd naar de bijzondere positie van de oudkomers. Het opleggen van een inburgeringsplicht aan deze mensen moet eigenlijk worden gezien als een reparatie van tekortschietende eisen aan het Nederlanderschap in het verleden. Wij moeten goed beseffen hoe ingrijpend het is als iemand na heel veel jaren ineens geconfronteerd wordt met een verplichting van overheidswege die hem bovendien een grote smak geld kost. Het luistert hier dus wel nauw. Vandaar onze bijzondere belangstelling voor de rechtsgrond, voor een houdbare juridische basis voor het opleggen van een verplichting tot inburgering aan allerlei oudkomers. De minister zei toen dat zij nog geen juridische obstakels was tegengekomen, dat er een juridische basis was om dit te regelen en dat er geen reden was om aan te nemen dat dit niet het geval zou zijn. Wij zijn echter wel teleurgesteld in de verdere uitwerking van dit punt. Wij missen in de uitwerking van de plannen een heldere redenering met betrekking tot vragen zoals hoe dit zich verdraagt vanuit een oogpunt van rechtszekerheid, vanuit een oogpunt van gelijkheid en met het beginsel van vertrouwen.

Als tegenover de plicht tot inburgering duidelijke rechten gesteld zouden worden waarop men aanspraak kan maken, bijvoorbeeld

in het geval van een uitkerings-situatie of wanneer iemand genaturaliseerd wil worden, is er sprake van een helder verhaal, ook juridisch. Maar juist als die koppeling wordt losgelaten, wordt het mijns inziens snel problematisch. Wat is de reden dat er niet gekozen is voor het zoveel mogelijk koppelen aan de bestaande praktijk zoals bij uitkerings-situaties: plicht tegenover recht. Waar loopt de minister vast als zij voor dit spoor zou kiezen?

Als iemand binnen drie jaar de cursus met succes aflegt, kan hij een deel van de gemaakte kosten terugkrijgen. Als iemand niet komt opdagen bij de cursus, krijgt hij een bestuurlijke boete. In de nota wordt echter niets gezegd over het geval dat iemand wél trouw meedoet en betaalt, maar toch zakt. Wat gebeurt er dan precies? Die vraag geldt temeer voor het niet behalen van het basisexamen bij inburgering in het buitenland. Als je daarvoor zakt, krijg je geen MVV. Effectief betekent dat echter dat gezinsvorming en -hereniging in zo'n situatie vrijwel onmogelijk wordt gemaakt. Is dat internationaalrechtelijk handhaafbaar?

Centraal element in het nieuwe stelsel is de eigen bijdrage van de inburgeringsplichtige. De haalbaarheid van het stelsel is daarmee sterk afhankelijk van de betaalbaarheid voor de inburgeraar. We weten allemaal dat de kosten per cursus flink kunnen oplopen, dit gevoegd bij het feit dat veel mensen het raakt, roept bij ons vragen op over de haalbaarheid. Het zal de minister bekend zijn dat de VNG een en ander heeft doorgerekend, en tot sombere conclusies komt als het gaat over aflossingstermijnen voor leningen. Een van de vragen die hierbij naar voren komt, is of je niet aanloopt tegen de grenzen van wat wettelijk kan. Kredieten uit de bijzondere bijstand zijn verbonden aan een vaste termijn van een aantal maanden, waarna ze afgelost moeten zijn. Het gaat hier echter om bedragen die niet zomaar binnen een termijn van een aantal maanden kunnen worden afgelost. Kortom, is het wel reëel en doordacht wat er aan eigen bijdrage wordt verwacht? Gaat dat zo werken in de praktijk? Of zal er een groot beroep op de bijzondere bijstand worden gedaan, waar dat bedrag heel moeilijk terug te krijgen is. Wat zijn de financiële consequenties hiervan?

Een vraag waar de nota ook geen antwoord op geeft, is hoe om te gaan met de notoire plichtontduikers. Er zal een boete worden opgelegd als zij geen cursus volgen. Hoe hoog zal die boete zijn? Als het te laag is, zal dat calculerend gedrag uitlokken, maar te hoog heeft ook haar problemen. Graag duidelijkheid hierover. Zie ik het goed, dan zegt de minister dat de gemeenten vrij zijn de hoogte van de boete zelf te bepalen. Zou de minister in willen gaan op het worst-case-scenario dat de inburgeringsplichtige de bestuurlijke boetes niet betaalt? Hoe zit het dan met de handhaving? Is daarin met een goede structuur te voorzien?

Ik kom toe aan het beëindigen van de gedwongen winkelnering in het cursusaanbod. De regering heeft inmiddels al een wetsvoorstel ingediend in dat kader. Er komt een vrije markt van cursusaanbieders. Het verbrede aanbod heeft onze sympathie, maar er worden heel wat vragen opgeroepen. De inburgeringsplichtige moet zelf een keuze maken uit gecertificeerde aanbieders. Moet je niet behoorlijk ingeburgerd zijn om een goede keuze te kunnen maken uit die verschillende inburgeringscursussen die worden geboden? Is het wel realistisch om te veronderstellen dat het allemaal eenvoudig en transparant mogelijk zal zijn? In welke begeleiding is voorzien? Ik sluit mij aan bij de vraag of en, zo ja, in hoeverre is voorzien in een zorgvuldig overgangstraject. Ook hier kan een snelle overgang grote brokken opleveren. Het nieuwe stelsel gaat uit van 100% bereik van de doelgroep. Onder het huidige stelsel is er een fors percentage dat deels om onbekende redenen nog steeds niet wordt bereikt. Welke garanties zijn er nu dat het bereik van het nieuwe stelsel significant groter zal zijn? Zijn de gemeenten volledig op de hoogte van wie binnen hun grenzen inburgeringsplichtig is? Die vraag geldt in het bijzonder de toe te voegen categorie vreemdelingen die aanvankelijk met een tijdelijk doel in Nederland verbleven, maar hun verblijf met een niet-tijdelijk doel voortzetten. Aan de gemeenten wordt hierbij een spilfunctie toebedeeld. Op zichzelf een terechte keuze, maar de invulling ervan leidt tot vragen. Een daarvan betreft de samenhang tussen het reïntegratiebeleid en het inburgeringsbeleid van

gemeenten. Voor het eerst heeft de gemeente de regie voor de inburgering niet in handen. De VNG heeft er weinig vertrouwen in dat de gemeenten voldoende instrumenten heeft om inburgering en reïntegratie door middel van duale trajecten succesvol te combineren. Hoe oordeelt de regering daarover? Duale trajecten kunnen een meerwaarde leveren. Maar is de ambitie aanwezig om hier een succes van te maken? Hebben gemeenten voldoende financiële middelen om hierop in te zetten? Zij zijn dit jaar al voor eenderde op hun inburgeringsbudget gekort. Kunnen zij die spilfunctie werkelijk waarmaken? De SGP-fractie wil ook graag duidelijkheid over het landelijk toezicht op de lokale output. De jongste rapportage inburgering laat zien dat veel gemeenten nog niet toereikend rapporteren. Zijn de gemeenten dan wel zomaar klaar te stomen voor de invoering van het nieuwe stelsel? Hoe houden wij het landelijk overzicht als gemeenten een verschillend handhavingbeleid mogen voeren en verschillende prioriteiten kunnen stellen? Mijn laatste punt betreft inburgering in het buitenland. Wij hebben altijd sympathie met het idee betoond. De nota zegt echter bar weinig over de uitvoering van het voornemen, terwijl er veel uitvoeringstechnische vragen gesteld kunnen worden, ook als het gaat om de taak en rol van ambassades hierin, kosten die hiermee gemoeid zijn en de wijze waarop mensen in het buitenland erop worden geattendeerd. Kortom, er leven veel vragen over dit onderdeel van de plannen. Vandaag zullen niet alle vragen van tafel worden gehaald. Wij hebben al een hoofdlijnen debat gehad en wij wachten nog op het debat over de wetsvoorstellen die ingediend zullen worden. Het is echter nuttig om helder van de minister te horen hoe zij de verschillende probleempunten die vrij breed door de Kamer naar voren zijn gebracht, van een antwoord wil voorzien.

De heer **Visser** (VVD): Voorzitter. Ik vervang vandaag mijn collega Hirsi Ali die ziek is.

De naam "Contourennota" is veelzeggend. Dat bleek ook wel uit het betoog van mevrouw Huizinga. Over welke contouren spreken wij? Toen ik mevrouw Huizinga hoorde, moest ik bijna denken aan de

contouren van Marsmans Holland: denkend aan Holland, zie ik brede rivieren traag door oneindig laagland gaan. Het heet echter niet voor niets Contourennota. De vraag die hier voorligt, is of dit de contouren zijn waarbinnen inburgering en integratie de komende jaren plaatsvindt. Zijn dit de hoofdlijnen waarop de komende wetgeving plaats moet vinden? Het antwoord van mijn fractie daarop is "ja".

De hoofdvraag die daarbij hoort is: waarin integreren? Waarin moeten wij mensen vragen te integreren, in welke vorm van samenleving? Mijn fractie onderscheidt drie niveaus. Het eerste en bovenste niveau is dat van de Grondwet, waarin een aantal fundamentele uitgangspunten staat voor onze samenleving. Het tweede niveau, daaronder, is het niveau van de wetten en regels, waaraan wij ons allen moeten houden, maar die per definitie wel ter discussie staan en veranderbaar zijn. Het derde niveau is het niveau van de dagelijkse gang van zaken, de afspraken over de wijze waarop wij dagelijks met elkaar omgaan. Dat zijn elementen waarin je mensen vraagt te integreren. Daarin zou het integratieproces centraal moeten staan.

De tweede vraag is: hoe integreren? Wat is de rol van de overheid daarbij? Ik wil wijzen op een artikel dat ik onlangs las in Trouw, op vrijdag 18 juni, over de inburgering tot dusver en de omschakeling naar de inburgering nieuwe stijl. Hoe doen wij het nu? Daarin stond, en ik ben het daar wel mee eens: inburgering in Nederland is tot nu toe in handen geweest van hulpverleners en zolang inburgering een hulpverleningskwestie blijft, wordt het voortdurend falen door allerlei problemen, beloofd met extra aandacht. Ik ben het daar wel mee eens. Het voordeel van het nieuwe beleid is dat het minder vrijblijvend is en de nadruk legt op zelfstandigheid, onafhankelijkheid en eigen verantwoordelijkheid. Het is minder gericht op hulpbehoefendheid en afhankelijkheid, van de groep en van de overheid. Dat verdient in de ogen van mijn fractie complimenten. Nederland is een moeilijk land en daar past vrijblijvendheid bij integratie niet bij.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Wil de heer Visser onderwijzers, NT2-leraren, ROC's dan beschouwen

als hulpverleners of gewoon als onderwijzend personeel?

De heer **Visser** (VVD): Die vraag zou u moeten stellen aan degene die het artikel heeft geschreven. Ik citeerde namelijk een artikel, waarin staat: inburgering in Nederland is tot nu toe in handen geweest van hulpverleners, met de bijbehorende mentaliteit. Dat is een citaat.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik hoorde het u echter citeren met instemming. Vindt u het dus een terecht citaat? Naar mijn smaak diskwalificeert u daarmee een hele beroepsgroep, namelijk degenen die onderwijs geven. Dat zet u hier weg als een soort softe pappen-en-nathouden-hulpverlening. Ik vind dat u daarmee deze beroepsgroep onrecht aan doet.

De heer **Visser** (VVD): Waar ik het mee eens ben, is dat wij een ommezwaai maken van een instelling waarin afhankelijkheid centraal stond, naar een instelling waarin onafhankelijkheid centraal staat. Daar hoort ook een andere instelling van de overheid bij en van degenen die taallessen en inburgeringscursussen geven. Dat vergt een omslag bij vele actoren en participanten. Ik heb dat proberen aan te geven. Ik stem daarmee in.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Behalve hulpverleners zijn er patiënten. Beschouwt u de mensen die nu al bij de ROC's cursussen volgen en zelfstandig op zoek zijn gegaan naar een cursus, als patiënten?

De heer **Visser** (VVD): Juist niet. Ik ben daarom blij met de omslag in het beleid.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): U zegt dat het systeem tot nu toe een hulpverleningssysteem is geweest. U zegt dus dat er in het hulpverleningssysteem patiënten zijn bijgekomen.

De heer **Visser** (VVD): Mevrouw Azough, ik zeg dat ik het toejuich dat wij naar een beleid gaan dat is gebaseerd op zelfstandigheid en onafhankelijkheid van mensen. Ik zeg het tegenovergestelde van wat u beweert. Ik zie mensen niet als patiënten. Integendeel, ik zie mensen als volwassen en onafhankelijk. Je moet als overheid de mensen op die

manier benaderen. Dat staat centraal in deze Contourennota. Ik juich dat toe. Als u het anders ziet, hoor ik dat graag.

Voorzitter. Een opvallend punt van dit beleid is dat het zich ook richt op inburgering en participatie van oudkomers. Wij moeten daarbij in het oog houden dat het belang van de participatie van mensen zelf vooropstaat. Stel je voor dat we het zouden omdraaien en dat we ons niet zouden richten op oudkomers. Dat zou ook niet goed zijn. De minister stelt een aanpak met prioriteiten en uitzonderingen voor. De prioriteiten worden gesteld door de gemeenten. Zij hebben hier een belangrijke rol in. Er wordt gekeken naar mensen die in een uitkering zitten en die een bepaalde positie ten opzichte van de arbeidsmarkt hebben en naar een bijzondere positie voor vrouwen. Mevrouw Huizinga heeft hier terecht met lof over gesproken. Ik wil graag een vraag stellen over de uitzonderingen. De minister zegt dat het beleid niet voor mensen boven 65 jaar van toepassing is. Er zijn echter uitzonderingen mogelijk, bijvoorbeeld als je bepaalde cursussen en diploma's hebt en daarmee hebt aangegeven een bepaalde mate van inburgering te hebben. Kan de minister nader ingaan op de uitzonderingen?

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik hoor de heer Visser zeggen dat hij de algemene inburgeringsplicht voor oudkomers ondersteunt. Realiseert hij zich dat de grote groep die we hiermee gaan verplichten tot inburgering, niet in staat zal zijn om de cursus te volgen? Er is een tekort aan cursuscapaciteit en handhaving. De minister schrijft dit zelf. De minister creëert hier dus bewust een gedoogbeleid. Hoe staat de VVD daar tegenover?

De heer **Visser** (VVD): Er is vanuit de huidige situatie een tekort aan aanbod. Je moet dus prioriteiten stellen. Je moet kijken op wie je je het eerste richt. Ik vind dat heel logisch. Als we over drie jaar in het nieuwe beleid geen tekorten in het aanbod meer hebben, kunnen we de prioriteiten verleggen. Dat is een stapsgewijze aanpak. Dat heeft met gedogen niets te maken.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): De vrijstelling die de minister nu nog overweegt voor mensen boven de 65

jaar, zal dus wat u betreft tijdelijk zijn? Het is een kwestie van te weinig capaciteit op dit moment, maar dat komt straks wel. U wilt de mensen die ouder dan 65 jaar zijn, binnen drie jaar allen op cursus sturen. U verwacht dat daar capaciteit voor is.

De heer **Visser** (VVD): Ik vind het een zeer creatieve manier van luisteren, mijnheer Dijsselbloem. Ik heb gezegd dat het beleid zich richt op mensen tot 65 jaar en dat je ook daarbinnen prioriteiten kunt stellen. Ik heb niet gezegd dat we nu opeens mensen van 75 of 80 jaar moeten laten inburgeren. Als u dat gehoord hebt in mijn woorden, moet u wel heel creatief geluisterd hebben.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik kom terug op mijn eerste vraag. U accepteert dus dat deze wet op een zeer grote groep een plicht legt, waar men vervolgens niet mee uit de voeten kan? Dit is niet op korte termijn realiseerbaar. U accepteert dat wij met deze wet een nieuw en groot terrein van gedoogbeleid creëren.

De heer **Visser** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Ik accepteer en ondersteun dat we ons richten op mensen die al lang in Nederland zijn en die een steuntje in de rug nodig hebben bij hun participatie aan de Nederlandse maatschappij. Ik accepteer dat gemeenten daar een rol in spelen en dat we daar prioriteiten stellen. Ik zou niet accepteren dat we die grote groep links zouden laten liggen en niet benoemen.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Het kabinet acht het mogelijk dat 65-plussers niet onder de inburgeringsplicht vallen. Mijn spiegelbeeldige vraag is of de VVD het mogelijk acht dat 65-plussers wel onder deze plicht gaan vallen.

De heer **Visser** (VVD): Ik heb op die vraag zojuist een antwoord gegeven. Ik heb gezegd dat je je moet richten op de groep tot 65 jaar. We hebben een Contourennota. De contouren die u nu schetst, staan buiten mijn gezichtsveld. Ik denk dat de taak om de mensen onder de 65 jaar te laten inburgeren al moeilijk genoeg is. Ik denk dat je daar prioriteiten moet stellen. Daar ligt een rol voor gemeenten. In de ene gemeente is de situatie anders dan in de andere.

Zelfs die prioriteiten kunnen van elkaar verschillen.
Voorzitter. We zijn het ook eens met de aanpak om al met de inburgering te beginnen in het land van herkomst. De gedachte daarachter is: hoe eerder je begint met kennismaking en oriëntatie met het land waar je heen wilt, hoe beter het is. Veel landen kennen een soortgelijke manier van werken en stellen van tevoren eisen, ook taaleisen. Dat is een goede aanpak om de inburgering op termijn te verbeteren, in verschillende fasen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Welke ander landen, bijvoorbeeld in Europa, stellen eisen aan gezinsmigranten?

De heer **Visser** (VVD): Je hoeft niet meteen naar Europa te kijken, ik wil ook naar de landen buiten Europa kijken. Het typische van Europa is dat het nooit bewust een immigratiebeleid heeft nagestreefd. Landen zoals Canada, Amerika, Nieuw-Zeeland, Brazilië en Argentinië hebben daar een lange ervaring mee. Als je surft op het net en je kijkt wat van je wordt verwacht als je naar de Verenigde Staten, Nieuw-Zeeland of Brazilië wilt verhuizen, dan blijkt dat bijvoorbeeld wordt gevraagd in welke mate je de taal beheerst. Dat lijkt mij heel normaal.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): In Amerika, Canada en Australië gaat het om arbeidsmigranten. Een socioloog is in Amerika bijvoorbeeld niet welkom, want daar hebben ze voldoende sociologen. Een hartchirurg is wel welkom. Nu hebben wij het over gezinsmigranten. Als de socioloog of de hartchirurg eenmaal in Amerika of Canada is, kan hij zijn familie, zonder dat voor de toelating eisen worden gesteld aan de taalkennis, naar Amerika of Canada laten komen.

De heer **Visser** (VVD): Dat is niet helemaal waar. In sommige landen is de gezinsmigratie aan beperkingen gebonden. In landen met een greencardsysteem is de gezinsmigratie niet onbeperkt. Daaraan wordt op verschillende manieren invulling gegeven. Je hebt bijvoorbeeld een puntenstelsel of andere voorwaarden.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik weet zeker dat Nederland het eerste

land ter wereld zou zijn dat taalkennis als toelatingseis stelt voor gezinsmigranten.

De heer **Visser** (VVD): Dan staan wij op dit punt tegenover elkaar; dan gaan we dat samen maar eens nazoeken. Ik blijf staande houden dat gezinsmigratie in veel landen wel degelijk gelimiteerd is en dat aan gezinsmigratie in een heleboel landen wel degelijk eisen zijn verbonden.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Dan vraag ik bij dezen aan de minister welke landen toelatingseisen stellen aan gezinsmigranten.

De heer **Visser** (VVD): Voorzitter. Er is veel gesproken en er zijn veel vragen gesteld over sancties, kosten, et cetera. Voor het gemak sluit ik mij bij veel van die vragen aan. Ik maak hieruit op dat wij het in principe eens zijn met de uitgangspunten, maar dat de hoogte van de sanctie, de proportionaliteit, belangrijk is bij de manier van invoeren. De VVD is het daarmee eens: laten wij het principe uitwerken en laten wij al naar gelang de hoogte daarvan bekijken of het handhaafbaar, uitwerkbaar en praktisch is.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik hoor de heer Visser nu voor de tweede keer zeggen dat iedereen het erover eens is, maar ik bestrijd dat. Zeker de betaalbaarheid en de draagkracht zijn principiële punten. Hoe kijkt de heer Visser aan tegen de doelgroep, die over het algemeen een laag inkomen heeft en mogelijk ook een lage verdien capaciteit? Voor een deel van hen zal dat zeker gelden. Wat vindt de heer Visser als liberaal van het feit dat de overheid deze burgers dwingt om zich in grote schulden te steken?

De heer **Visser** (VVD): Ik hoor de leden vragen stellen over de hoogte van de sancties. Ik ga ervan uit dat zij die vraag niet stellen als zij het niet eens zijn met het principe. Als je het daarmee niet eens bent, hoef je die vraag immers ook niet te stellen. Als je geen sanctie of bestuurlijke boete wilt, hoef je ook niet te vragen hoe hoog die is. Ik maakte uit de bijdrage van de heer Dijsselbloem en anderen op dat zij de hoogte daarvan interessant vinden, dat zij de mate van proportionaliteit van toepassing vinden en dat zij het er, afhankelijk

van de uitkomst daarvan, wel of niet mee eens zijn. Waarom wordt de vraag gesteld als het principe niet wordt gedeeld?

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik wil graag een misverstand voorkomen. Mijn vraag ging niet over hoge of lage sancties. Mijn principiële vraag was, waar wij nu de financiële verantwoordelijkheid voor de kosten van de inburgeringsplicht en het hele traject gaan neerleggen. De minister kiest ervoor de verantwoordelijkheid in principe bij de inburgeraar te leggen; er kan ten hoogste sprake zijn van een stukje achteraf terugkrijgen. Ik heb het dus niet over sancties, maar over het heel grote bedrag van 6000 euro, examenkosten, et cetera. Wie gaat die kosten betalen?

De heer **Visser** (VVD): Dan is het misverstand opgehelderd. De verplichting en het stellen van sancties is één uitgangspunt. Een ander uitgangspunt dat wij belangrijk vinden bij de mate van integratie en de mate van inburgering, is de vraag op welk gebied je integreert. Dat is meer dan taal. In hoeverre zijn integratie in cultuur, normen en waarden en de voorbereiding op de arbeidsmarkt een onderdeel van het inburgeringstraject? Het staat niet expliciet in de Contourennota, maar ik wil daar wel graag een expliciet antwoord van de minister op.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik heb nog een vraag naar aanleiding van de opmerkingen van de heer Visser over sancties. Een aantal collega's heeft aangegeven dat migranten calculeren dat zij, net zoals alle andere burgers in Nederland, kijken wat zij aankunnen. Wat vindt de heer Visser ervan dat ook migrante inburgeraars zullen kiezen voor de boete na vijf jaar in plaats van de zekere bijdrage van 6000 euro of meer aan de cursus.

De heer **Visser** (VVD): Ik denk niet dat de cursus 6000 euro of meer zal kosten. Ik denk dat het bedrag veel lager zal zijn. Mensen die kiezen voor de boete en niet willen integreren, snijden zichzelf ontzettend in de vingers. Ik denk dat u en ik dat niet moeten aanmoedigen. De mensen die dat niet halen en kiezen voor de boete, verkleinen hun eigen kansen op een goede participatie in deze samenleving. Ik zou daar dus niet te

veel op willen speculeren als ik u was, want u moedigt slecht gedrag aan.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): U weet net zo goed als ik dat wij het hebben over mensen met vaak een minimuminkomen. Hoe kunnen deze mensen de hoge kosten van de cursus opbrengen?

De heer **Visser** (VVD): Dat hangt dus af van de hoogte ervan en van de proportionaliteit van de sancties die erop staat. Het hangt ook af van de faciliteiten die de minister biedt. Daar zijn vele vragen over gesteld. Ook mijn fractie vindt de mate van proportionaliteit van belang. Wij zijn het in principe eens, maar de uitwerking, zoals de hoogte van een sanctie of de hoogte van een eigen bijdrage, is wel van belang om het succesvol te maken. Veel woordvoerders hebben daarover al vragen gesteld. Die vragen hoef ik dan niet te herhalen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Dat ben ik met u eens. U hebt het over proportionaliteit. Stelt de VVD dan grenzen aan de hoogte van de bijdrage aan cursussen? Of laat u het maar aan de markt over?

De heer **Visser** (VVD): Het lijkt mij heel goed om een aantal zaken aan de markt over te laten. Mensen verschillen van elkaar en ook de vraag van mensen kan verschillend zijn. Als de markt nu ergens goed in is, dan is het in het afstemmen van vraag en aanbod. Dat is veel beter dan gedwongen winkelnering en het bieden van eenheidsworst. Dat zal waarschijnlijk ook de kosten omlaag brengen. Immers, waar gedwongen winkelnering is, zijn hoge kosten. De heer **Dijsselbloem** heeft gesproken over een bedrag van 6000 euro of meer. Ik denk dat dit bedrag omlaag kan. Natuurlijk is proportionaliteit op haar plaats. Daar zijn wij het toch allemaal over eens! U hebt mij toch nooit horen zeggen dat ik disproportioneel hoge kosten wil.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik hoorde de heer **Visser** zeggen dat hij slecht gedrag niet wil aanmoedigen en dat goed gedrag gestimuleerd moet worden. Ik ben dat met hem eens. Is hij het ook met mij eens dat toetsen al in een veel eerder stadium moet plaatsvinden, dat het wenselijk

is om mensen op een eerder moment via een toets of via deelcertificaten te testen, zodat al op een vroeg moment kan worden gezien of mensen succesvol zijn. Als dat niet zo is, kan vervolgens worden ingegrepen via het gemeentelijke traject. Is dat een goed voorstel?

De heer **Visser** (VVD): Dat vind ik inderdaad een goed voorstel. Het is natuurlijk niet goed als de overheid op de handen blijft zitten en maar afwacht, terwijl zij kan zien dat dingen niet goed gaan. Als je ziet dat dingen mis gaan, moet je kunnen ingrijpen. Als het voorstel van mevrouw **Lambrechts** die uitwerking krijgt, lijkt mij dat een heel goed middel om te voorkomen dat met sancties moet worden gewerkt.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Vindt de heer **Visser** nu niet met mij, en eigenlijk ook met mevrouw **Sterk** van het CDA, dat wij nog steeds dezelfde vragen aan het stellen zijn. Diezelfde vragen hebben wij ook in het begrotingsdebat van november gesteld toen het ging om de hoofdlijnen van het inburgeringsbeleid. Vindt hij nu ook niet dat de minister een keer duidelijkheid moet verschaffen over al die vragen, zodat wij een stap voorwaarts kunnen zetten en alle mensen die vandaag luisteren en weten dat het over hen gaat, helderheid kunnen verschaffen?

De heer **Visser** (VVD): Het antwoord op die vraag is eenduidig "ja". Laten wij zo snel mogelijk doorgaan met dit traject! Dat is een van de redenen waarom ik wilde dat dit debat nog voor het reces zou worden gehouden.

Voorzitter. Wij zijn het eens met het vrijgeven van het cursusaanbod en de introductie van marktwerking. Ik heb er naar aanleiding van een interruptie al iets over gezegd. Ik heb nog wel een vraag over de nieuwe aanbieders op de markt. Moeten zij gaan werken met een vorm van keurmerk? Moet dat keurmerk vanuit de overheid opgelegd en geïnitieerd worden of moet een keurmerk uit de branche zelf komen? Ik wijs op de discussie van dit moment over de uitzendbureaus. De afschaffing van de vestigingsvergunning voor uitzendbureaus heeft nadelige gevolgen en er wordt nu overleg gevoerd tussen het Rijk en de branche over de manier waarop dat het beste kan worden opgelost. Het

zou best wel eens een idee kunnen zijn om dat vanuit de markt zelf te doen. Het leek een beetje alsof de minister gisteren op Radio 1 enigszins afweek van wat er in de nota staat en dat zij wil afwachten hoe het gaat als er eerst een aantal jaren wordt gewerkt zonder certificaten van overheidswege. Van de minister wil ik weten of zij het zo bedoelde.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Ik wil een vraag stellen die verband houdt met het vrijgeven van de markt voor aanbieders van de cursus. De ROC's hebben op dit moment met enige moeite netwerken opgebouwd van stageplekken, bijvoorbeeld bij bibliotheken, andere scholen en gemeentelijke instellingen. Denkt u dat het als de markt wordt vrijgegeven gemakkelijk is als er vijf aanbieders van cursussen komen vragen om stageplekken bij deze instellingen?

De heer **Visser** (VVD): Ik denk dat degenen die de afgelopen jaren ervaring hebben opgebouwd met inburgeringscursussen, een grote voorsprong hebben op de nieuwe vrije markt. Zij moeten niet te veel aan de kant van de klagers gaan zitten. Zij moeten goed gebruik maken van de voorsprong die zij hebben op andere aanbieders. Ik heb al gezegd dat op een nieuwe markt verschillende soorten aanbod op hun plaats zouden kunnen zijn. Het aanbod voor een oudkomer kan anders zijn dan voor een nieuwkomer. De duale trajecten passen misschien voor de een wel en voor de ander niet. Wat dat betreft, is er ook meer variatie mogelijk in een wat vrijer stelsel.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Ik maak mij zorgen over diegenen die de stageplaatsen moeten aanbieden. Wij zien dat het voor vmbo- en mbo-scholen heel moeilijk is om stageplekken te krijgen in het MKB en bij andere instellingen. Nu gaan wij nog meer mensen op die markt brengen. Daarom vraag ik of u niet vindt dat de spoeling dunner wordt als wij het cursusaanbod en de vraag om stageplekken gaan versnipperen.

De heer **Visser** (VVD): Nee, want je vraagt van aanbieders op de markt dat zij inventiever zijn en bijvoorbeeld zelf contact opnemen met een organisatie als MKB Nederland of

met regionale bedrijven. Wij zien ook initiatieven vanuit die organisaties om dingen te doen. Er is een groot initiatief vanuit het bedrijfsleven gekomen om 40.000 banen te vinden voor de participatie van allochtonen op de arbeidsmarkt. Dat is ook geslaagd. Ik denk dat er veel meer mogelijkheden zijn. Je kunt denken in termen van belemmeringen en je afvragen wat je boven het hoofd hangt, maar je kunt ook zeggen: ik vertrouw op de inventiviteit van mensen en op de oplossingen die zij kunnen verzinnen voor op zich reële problemen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): De extra stageplaatsen die u noemt, zijn centraal georganiseerd. Wij hebben het nu over mensen die aan het inburgeren zijn. Wilt u die mensen de verantwoordelijkheid geven om hun eigen stageplek te gaan zoeken?

De heer **Visser** (VVD): Ik wil mensen heel veel verantwoordelijkheid geven. Ik wil mensen onafhankelijkheid bieden en ik wil een markt waarop het aanbod vrijer is. Ik wil dat je samen met je aanbieder op de markt gaat kijken wat er mogelijk is. Het hoeft niet altijd van bovenaf centraal te worden voorgeschreven met gedwongen winkelnering, waar u volgens mij ook niet voor bent. Ik zie wel reële problemen op dat punt, maar ik zie niet dat die niet worden opgelost.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): De heer Visser vroeg net: moet de overheid certificeren of kunnen bedrijven dat zelf zouden doen? Hoe kijkt hij er tegenaan dat de overheid in elk geval als eis zal moeten stellen dat bedrijven het hele spectrum van inburgeraars bedienen en zich niet alleen richten op één bepaalde groep, met het gevaar dat de groep die het moeilijkst inburgert – tegelijkertijd de groep die het minst draagkrachtig is – voor de hoogste kosten komt te staan?

De heer **Visser** (VVD): Dat is een heel interessante vraag die velen al hebben gesteld. Gaan bedrijven de krenten uit de pap pikken op zo'n nieuwe markt of gaan zij zich overal op richten? Dat is een vraag die iedere keer opkomt als een markt wordt vrijgegeven. Als er veel mensen zijn voor wie geldt wat u zegt, zal er automatisch ook een markt voor ontstaan en zullen

bedrijven zich daarop richten. De huidige ROC's kunnen er zich bijvoorbeeld op richten. Misschien kan de overheid er ook een rol in vervullen als het aanbod moeilijk blijkt te zijn. Ik geloof niet zo in de theorie dat men zich zal richten op de krenten in de pap en verder iedereen zal laten lopen. Zo werkt de samenleving nu ook weer niet.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Ik denk dat de samenleving wel zo werkt. Ik vraag mij af of u deze mensen eraan wilt wagen onder het motto: wij laten het aan de markt over met de kans dat mensen in de lage-inkomensgroepen moeten gaan betalen voor ongelooflijk dure cursussen, maar wij zien wel hoe het loopt.

De heer **Visser** (VVD): Nee, want ik vertrouw op de verantwoordelijkheid van de mensen die het aanbod doen. Wij zien toch op vele terreinen dat er niet zomaar aan gerotzooid wordt? Wij leven toch niet in een land waarin iedereen van alles links laat liggen?

De **voorzitter**: Mevrouw Huizinga, ik zie dat u eigenlijk nog wilt interrumperen, maar ik denk dat er gewoon sprake is van een verschil van mening tussen de heer Visser en u. Graag zou ik zien dat de heer Visser zijn betoog nu afrondt, want anders kan de minister straks nauwelijks aanbod komen.

De heer **Visser** (VVD): U dwingt mij door deze formulering om snel door mijn laatste punten heen te gaan. Er is een aparte notitie aangekondigd over diegenen die afkomstig zijn van de Nederlandse Antillen en Aruba. Ik sluit mij aan bij de woorden van de heer Dijsselbloem: als die er ooit komt. Ik vind het belangrijk dat die notitie er komt en dring er dan ook bij de minister op aan om daarvoor te zorgen.

Wat er op bladzijde 17 van de Contourennota over de gemeenten staat geschreven, is mij niet geheel duidelijk. De bijdrage aan de gemeenten valt volgens deze passage uiteen in twee delen, maar mij is niet duidelijk wat de rol is van dat tweede deel. Dat deel zou afhankelijk zijn van de inburgeringsplichtige en niet van de prestatie van de gemeente, maar de betaling aan de gemeente is daarvan wel

afhankelijk. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar en tot de prestatiecontracten? Er blijft een relatie tussen integratie en immigratie. Als de immigratie op dezelfde wijze doorgaat als in de afgelopen jaren, zal dat de integratie niet vergemakkelijken. Dat geldt zowel voor de aantallen als voor de invulling van de immigratie. Bij de begrotingsbehandeling heb ik de regering gevraagd met een reactie te komen op het rapport van het CPB "Immigration and the Dutch economy". Wanneer stuurt de regering deze reactie naar de Kamer? Diverse partijen willen een systeem van "greencards" invoeren. Een kenmerk van deze systemen is dat zij gelimiteerd zijn. Van tevoren wordt vastgesteld wat de samenleving wel of niet aankan. Aan de hand daarvan wordt bepaald hoeveel mensen toegelaten zullen worden, bijvoorbeeld omdat er behoefte bestaat aan deze mensen op de arbeidsmarkt. Ik vind dit interessante ideeën. Omdat het succes van de integratie in de komende jaren afhankelijk is van de immigratie, wil ik de regering vragen de rol van de immigratie niet onderbelicht te laten.

De vergadering wordt van 18.35 uur tot 19.35 uur geschorst.

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Het verheugt mij dat wij reeds op korte termijn met elkaar kunnen discussiëren over deze nota want zoals bekend wil ik vaart maken met het in de steigers zetten van een nieuw inburgeringstelsel dat betere resultaten oplevert dan het huidige. Betere resultaten voor de oudkomers en de nieuwkomers omdat de regering vindt dat alle burgers in Nederland – nieuwkomers, oudkomers en autochtone Nederlanders – de kans moeten krijgen om mee te doen: gedeeld burgerschap. Dat is niet negatief en hoeft ook niet als negatief te worden ervaren. Het grootste deel van de allochtone mensen doet het namelijk heel goed. Ik spreek hierbij mijn waardering uit voor hun bijdrage aan onze samenleving. De gastarbeiders van vroeger heb ik al eerder bedankt en die dankzegging herhaal ik. Steeds meer allochtone jongeren volgen goede opleidingen en komen goed terecht in de samenleving. Ik kan de werkelijkheid echter niet mooier maken dan zij is. Wij leven nu in een samenleving waarin problemen open besproken kunnen

worden, ook op het gebied van integratie. Wij hebben grote problemen met de integratie van groepen in de samenleving; 400.000 tot 450.000 mensen spreken op dit moment nog geen Nederlands. Kinderen groeien in twee culturen op, hetgeen heel verrijkend kan zijn, maar voor bepaalde groepen niet is. Zij raken ontheemd in onze samenleving. Een andere groep die ik noem, betreft de groep allochtone vrouwen; vrouwen die geen recht krijgen op zelfontwikkeling, geen recht op volwaardig meedoen. Juist om deze problemen op te lossen en voorwaarden te scheppen voor de inburgering als eerste stap in de integratie is dit nieuwe inburgeringsstelsel ontworpen. Ik benadruk dat deze nota de contouren aangeeft van dit stelsel. Tijdens de uitwerking zullen nog veel vragen beantwoord moeten worden en nog veel punten uitgewerkt. Die uitwerking is reeds opgepakt, waar relevante partijen bij betrokken zijn. Ik noem in dit kader de VNG, de gemeenten en koepelorganisaties zoals de BVE-raad. Een en ander gebeurt in nauwe samenwerking met mijn collega-bewindslieden. De Contourennota is overigens in de fase van totstandkoming reeds aan betrokken partijen voorgelegd en met hen besproken. In dat kader is dit overleg met de Kamer heel belangrijk.

Afgelopen vrijdag heeft de commissie-Franssen advies uitgebracht. De commissie stelt twee niveaus voor: voor de nieuwkomers het niveau vergelijkbaar met Engels van de gemiddelde Nederlander en voor de oudkomers een lager niveau van schriftelijke taalvaardigheid. Ik neig ertoe, deze niveaus over te nemen. Ik kom daar straks op terug. De Contourennota is een tussenproduct op weg naar het wetsvoorstel inburgering in Nederland. De indiening daarvan is voorzien voor medio juli 2005. Dat is later dan in de Contourennota is aangekondigd, maar er resteren nog enkele, niet onbelangrijke uitwerkingsvragen waarvoor in dit debat terecht aandacht is gevraagd. Ik hecht eraan over die uitwerkingsvragen advies te vragen en overleg te voeren, zodat het wetsvoorstel op een zorgvuldige manier tot stand komt. Het belang van draagvlak bij een onderwerp als dit, waar velen bij betrokken zijn, kan niet worden onderschat.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Voorafgaand aan de uitvoeringsvragen zijn nog andere belangrijke vragen te stellen, zoals de vraag naar de juridische haalbaarheid van de voorstellen. Verschillende collega's hebben daarnaar gevraagd. Het gaat met name om artikel 1: discriminatie van de ene groep Nederlanders ten opzichte van de andere. Er zijn ook andere juridische vragen die wij reeds in het debat van november hebben gesteld. De minister zei toen dat zij daarop terugkwam in de Contourennota. Daarin wordt echter volstrekt niet ingegaan op de juridische vragen. Het probleem is dat wij nu nog steeds met dezelfde vragen zitten en daarop geen antwoord krijgen.

Minister **Verdonk**: In de Contourennota wordt aangegeven in welke lijnen wij denken bij de totstandkoming van de nieuwe wet, namelijk de wet inzake inburgering in Nederland. Die vormt de juridische basis van de voorstellen. Op de juridische basis van een aantal onderdelen kom ik terug.

Voorzitter. Vooruitlopend op het wetsvoorstel inburgering in Nederland heb ik al stappen gezet tot verbetering van het huidige inburgeringsstelsel. Het wetsvoorstel inzake het vrijgeven van het cursusaanbod uit de WIN is op 10 juni aangeboden aan de Kamer. Het wetsvoorstel inzake inburgering in het buitenland is terug van de Raad van State en zal op korte termijn worden ingediend. Over de wetsvoorstellen zal ik te zijner tijd met de Kamer debatteren.

Aan het nieuwe stelsel ligt een aantal uitgangspunten ten grondslag. Kort samengevat komen ze op het volgende neer. De eigen verantwoordelijkheid van de inburgeringsplichtige staat centraal. Er komt een algemene inburgeringsplicht voor oudkomers en nieuwkomers. Aan de inburgeringsverplichting is voldaan als het inburgeringsexamen is behaald. Inzake de inkoop van cursussen bestaat keuzevrijheid. Er komt een vrije markt. Gemeenten vervullen een spilfunctie die bestaat uit een informerende, handhavende en faciliterende rol.

Om verschillende redenen zullen betere resultaten worden bereikt met het nieuwe inburgeringsstelsel. Ten eerste is het belangrijk dat met de invoering van inburgering in het buitenland in ieder geval de

gezinsvormers en de gezinsherenigers die een MVV aanvragen, de basistoets met succes moeten hebben afgelegd om toegelaten te worden tot Nederland. Daarmee wordt gewaarborgd dat zij reeds een basis aan kennis van het Nederlands en de Nederlandse samenleving bezitten.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): De minister spreekt over inburgeren in het land van herkomst, maar tijdens de eerste termijn hebben wij daarover een aantal zeer uitvoerige vragen over gesteld, zowel gedetailleerd als algemeen. Komt zij daarop nog terug?

Minister **Verdonk**: Daarop kom ik inderdaad terug.

Voorzitter. Ten tweede kiezen wij voor de eigen verantwoordelijkheid. Hierdoor worden mensen gestimuleerd om zelf aan de slag te gaan en te zoeken naar een manier die hen het beste voorbereidt op het inburgeringsexamen. Eigen verantwoordelijkheid levert in mijn visie de beste resultaten op. Het kabinet schiet daarin niet door. Het heeft gezorgd voor faciliteiten die mensen in staat stellen de eigen verantwoordelijkheid waar te maken. Ten derde is het nieuwe inburgeringsstelsel veel resultaatgerichter. Er is pas sprake van een succesvolle inburgering indien het inburgeringsexamen is gehaald. Dit gaat verder dan de huidige inspanningsverplichting, waarbij moet worden deelgenomen aan het inburgeringsprogramma. Ten vierde komt er een algemene inburgeringsplicht. Niet alleen nieuwkomers, maar ook oudkomers zijn inburgeringsplichtig. Ik vind het van groot belang dat de grote groep van oudkomers nu ook wordt aangesproken op een succesvolle inburgering. Verder zullen er in het nieuwe stelsel meer en duidelijkere prikkels zijn, zowel van verblijfsrechtelijke als financiële aard. Die prikkels zullen erop gericht zijn om het inburgeringsexamen succesvol af te leggen.

Ten slotte zal ook het afschaffen van de gedwongen winkelnering bij de ROC's en het invoeren van meer marktwerking ervoor moeten zorgen dat meer maatwerk wordt geleverd, zodat de prestaties van de inburgeringsplichtigen zullen verbeteren. De rol van de gemeenten zal veranderen ten opzichte van de

huidige situatie. Op dit moment ligt de regie voor de inburgering bij de gemeenten. De inburgeringsplichtigen zijn echter degenen die moeten inburgeren. Het kabinet is dan ook van mening dat de inburgeringsplichtige de regie over zijn of haar eigen inburgering dient te voeren. Dat past ook bij de gedachte van de eigen verantwoordelijkheid. Het neemt niet weg dat de gemeenten een belangrijke rol zullen blijven vervullen inzake de inburgering. Zij zullen geen regierol meer hebben, maar een spilfunctie met een informerende, handhavende en faciliterende rol. Op lokaal niveau is de gemeente immers de spin in het web. De gemeente is verantwoordelijk voor veel zaken waarmee inburgeringsplichtigen direct te maken hebben. Daarbij kan worden gedacht aan het lokale integratiebeleid en de uitvoering van de Wet werk en bijstand, die voor een deel van de inburgeringsplichtigen van heel groot belang is. Men ziet dat er veel in de steigers is gezet. Maar een dergelijke omslag in het inburgeringsstelsel is complex en vergt nog veel uitwerking. Daarbij moet worden gewerkt binnen de gegeven budgettaire kaders en moet de consistentie van het stelsel als geheel worden bewaakt. Om dit proces in goede banen te leiden is een projectorganisatie opgericht die zich specifiek zal bezighouden met de uitwerking van de Contourennota, met het bijdragen aan de voorbereiding van wet- en regelgeving en met de implementatie van het nieuwe stelsel. Uiteraard zullen partijen in het veld bij de uitwerking worden betrokken. Tot slot zal een en ander natuurlijk realistisch worden uitgewerkt.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): De tekst die de minister tot nu toe heeft uitgesproken, komt één-op-één overeen met datgene wat zij ons heeft voorgehouden tijdens het debat in november. Dat is acht maanden geleden. Wanneer is die groep die aan het werk is gezet, begonnen met werken? Wat heeft de minister gedurende de rest van de afgelopen acht maanden gedaan?

Minister **Verdonk**: Misschien wordt duidelijk wat er de afgelopen acht maanden is gebeurd als ik de vragen beantwoord. Mevrouw Sterk heeft gevraagd wanneer de Tweede Kamer de drie wetsvoorstellen kan

verwachten. Het wetsvoorstel inzake het vrijgeven van het cursusaanbod WIN is op 10 juni ingediend. Dat is aangekondigd in de Contourennota. Het wetsvoorstel inzake inburgering in het buitenland zal nog vóór het zomerreces worden ingediend. Het wetsvoorstel inzake de nieuwe wet inburgering Nederland zal de Kamer nog vóór de zomer van 2005 bereiken.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik heb nog een algemene vraag, behorend bij de algemene inleiding. De minister heeft advies gevraagd aan de SER, de RWI, de commissie-Franssen, de Adviescommissie voor vreemdelingenzaken en de RMO. Kan de minister in haar antwoord aangeven wat zij met die adviezen heeft gedaan? Zij heeft immers gezegd dat zij alle betrokkenen heeft geraadpleegd.

Minister **Verdonk**: Ja, dat zal ik aangeven in mijn antwoord. Mevrouw Lambrechts vroeg hoe het wetsvoorstel vrijgeven cursusaanbod zich tot de Contourennota verhoudt. In de huidige WIN kopen gemeenten cursussen in bij de ROC's. Dit is gedwongen winkelnering. Het wetsvoorstel dat ik op 10 juni jl. naar de Kamer heb gezonden, regelt dat gemeenten vrij kunnen inkopen, ook bij particuliere instellingen. De tweede stap is dat inburgeringsplichtigen volgens de nieuwe wet inburgering zelf vrij kunnen inkopen op de onderwijsmarkt.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Mijn vraag was niet zozeer gericht op één onderdeel dat wij eruit halen met de WIN, als wel het feit dat alle onderdelen in elkaar grijpen. Ik doel dan bijvoorbeeld op het vrijgeven van de markt en de eigen verantwoordelijkheid. Wij voeren hier wel keurig een contourendebat over het kader, maar ik vrees dat wij straks toch zaken die op elkaar ingrijpen, los van elkaar gaan behandelen. Juist van het totaal vraag ik mij echter af of er niet tegelijkertijd te veel sluisen worden opengezet waardoor de kans op succes geringer wordt en niet toeneemt.

Minister **Verdonk**: Met de nieuwe wet inburgering Nederland heeft het kabinet gekozen voor een nieuw stelsel. Dat betekent dat er momenteel veel aspecten op zijn kop moeten. Dat heeft te maken met de

uitgangspunten die ik net heb genoemd: eigen verantwoordelijkheid, vrijgeven cursusaanbod, marktwerking. Mevrouw Lambrechts heeft hierover een aantal meer gedetailleerde vragen gesteld die ik zo zal beantwoorden. Als je zo'n stelselwijziging doorvoert, kun je dat niet baseren op een paar aspecten. Ik probeer het steeds in zijn totaliteit te bekijken.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik zeg juist dat al die aspecten op elkaar ingrijpen. Op zich ben ik voorstander van de open markt en het afschaffen van de gedwongen winkelnering. Ik zet echter vraagtekens bij het feit dat ik tegelijkertijd in de Contourennota lees dat veel mensen gebruik zullen maken van ander aanbod dan gecertificeerd aanbod. Misschien maken zij zelfs helemaal geen gebruik van het aanbod. Dat grijpt dusdanig op elkaar in dat ik ernstig twijfel of wij over drie jaar, laat staan vijf jaar, met elkaar zullen concluderen dat wij hier succes geboekt hebben.

Minister **Verdonk**: Het is niet voor niets dat ik hier de Contourennota presenteer. Juist omdat zoveel aspecten in elkaar grijpen, vind ik het heel belangrijk om, voordat de wet wordt gemaakt, eerst te weten wat de mening van de Kamer is over een aantal onderwerpen. Ik heb eveneens overleg gevoerd met een aantal organisaties. Wij zetten hier vandaag weer een belangrijke stap. Ik wil graag horen wat de Kamer van dit stelsel vindt. Wij zullen stap voor stap doorgaan totdat wij die nieuwe wet hebben gemaakt.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik heb er absoluut geen zicht op hoe al die maatregelen samen zullen uitpakken. Ik vraag mij af of er niet te veel zaken tegelijkertijd op de helling worden gezet; of het kind niet met het badwater wordt weggegooid.

Minister **Verdonk**: Ik denk dat het wel meevalt. Ik zie dat risico niet. Veel spelers begeven zich nu al op dit terrein en die zullen ook een belangrijke rol houden. Ik verwijs in dit verband naar de gemeenten en de ROC's. Ook al wordt de gedwongen winkelnering afgeschaft, de ROC's hebben een heel goed aanbod en er zullen zeker gemeenten en individuele inburgeraars zijn die daarvan gebruik willen maken.

Daarnaast zijn er al aanbieders op de markt van cursussen voor oudkomers. Het is niet allemaal nieuw. Er zijn heel veel dezelfde spelers. Wij gaan alleen uit van een aantal andere uitgangspunten.

Mevrouw **Sterk** (CDA): De minister zegt dat zij verwacht het wetsvoorstel op de oudkomers voor het zomerreces van 2005 naar de Kamer te kunnen zenden. Dat verbaast mij omdat de minister in de brief van 23 april 2004 nog zegt dat dit wetsvoorstel waarschijnlijk eind 2004 begin 2005 naar de Kamer wordt gezonden. De onzekerheid over het nieuwe inburgeringsbeleid zorgt voor veel weerstand in Nederland. Ik roep de minister dan ook opnieuw op om haast te maken met het nieuwe inburgeringsbeleid. Dat mag natuurlijk nooit ten koste gaan van zorgvuldigheid, maar de onrust die er bestaat, moet zo snel mogelijk weggenomen worden.

Minister **Verdonk**: Mevrouw Sterk en ik zijn het helemaal eens. Ik hoop dan ook dat aan beide kanten die inspanningsverplichting geleverd wordt.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): De minister heeft gesproken over het overleg dat zij voert met maatschappelijke organisaties. Ik krijg daarover echter teleurstellende signalen. Misschien kan de minister iets zeggen over de wijze waarop het overleg met de VNG tot nu toe is verlopen? De VNG is immers een belangrijke speler op het terrein van de inburgering. In hoeverre is er overeenstemming bereikt? Misschien kan zij ook iets zeggen over het overleg dat zij heeft gevoerd met de vorige staatssecretaris van OCW? In hoeverre was er overeenstemming over de effecten van deze operatie voor de bve-sector en over de wachtgeldproblematiek?

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Ik neem een ander mapje voor mij en ga het eerst hebben over de gesprekken met de VNG. Wij hebben een aantal gesprekken gevoerd met de VNG. In die gesprekken is duidelijk onderhandeld. Laat ik daar eerlijk over zijn. De VNG heeft zich opgesteld als belangbehartiger van de gemeenten. Dat is terecht. Ik heb steeds gezegd dat inburgering moet plaatsvinden tussen mensen onderling en niet vanuit het Rijk. Het

Rijk stelt kaders, maar het moet vooral gebeuren bij de gemeenten en op het niveau van de individuele mensen in de samenleving. Wij zijn eruit gekomen. Er vindt goed overleg plaats met de gemeenten om met elkaar een nieuw stelsel op poten te zetten. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Bij reïntegratie en inburgering is samenspel zeer belangrijk. Daarvoor hebben wij de gemeenten nodig, maar ook het departement van SZW. Verder heb ik gesprekken gehad met de BVE-raad.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Is dit het antwoord op het onderwerp gemeenten? Misschien moeten wij dat eerst afronden voordat wij naar een volgend onderwerp gaan? Ik heb over die gemeenten ook nog wel iets te vragen.

Minister **Verdonk**: Ik kijk naar u, voorzitter. Zal ik eerst ingaan op de vragen over de gemeenten of over de ROC's?

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Gaat de minister de beantwoording bloksgewijs indelen, of per woordvoerder? Als de minister blokjes neemt, wil ik weten in welk blokje wij ons nu bevinden. Dan weet ik ook of ik nu mijn pijlen op haar moet richten.

De **voorzitter**: Er zijn heel veel vragen gesteld over de ROC's, gedwongen winkelnering, de VNG enzovoorts. Het is misschien goed als de minister dat soort vragen clustert.

Minister **Verdonk**: Ik noem mijn clusters. Ik heb net het cluster planning gehad, en ik ga nu naar de reikwijdte van de doelgroepen. Daarna ga ik naar de duale trajecten, de stages reïntegratie inburgering, de ROC's, bve, het krediet, de gemaximeerde vergoeding en de boetes, Franssen, het niveau van NT2, de consequenties van naturalisatie, het examen buitenland en ten slotte varia.

De **voorzitter**: Komt dit overeen met de keuze van de Kamer?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik mis het cluster gemeenten.

Minister **Verdonk**: Die komen aan

bod bij de doelgroepen. De rol van de gemeenten loopt dwars door alles heen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Waar horen de effecten van de marktwerking op de draagkracht van oudkomers bij?

Minister **Verdonk**: Bij het financiële gebeuren.

De **voorzitter**: De minister beantwoordt clustergewijs. Als een cluster is afgerond, krijgen de leden de gelegenheid om daarover vragen te stellen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Waar worden de verantwoordelijkheid van de inburgeraar en de rol die de gemeenten spelen, behandeld?

Minister **Verdonk**: Daar begin ik meteen mee!

De heer Van der Staaij vroeg of er een houdbare juridische basis is voor het opleggen van de verplichting tot inburgering van oudkomers, vooral degenen met een uitkering. Hij vroeg of er anders geen sprake is van een soort losse leerplicht. Er komt een algemene inburgeringsplicht voor oudkomers met een achterstand. Deze verplichting tot inburgering wordt in de nieuwe wet neergelegd. Dat is de juridische basis. In de reactie op het rapport van de commissie-Blok stelt het kabinet dat er nu een massieve groep oudkomers is, die onvoldoende is ingeburgerd. Deze oudkomers zullen een inhaalslag moeten maken. Het gaat dus om oudkomers die nog niet zijn ingeburgerd. Voor deze categorie gelden in principe ook de uitgangspunten van het nieuwe stelsel, de eigen verantwoordelijkheid, de resultaatsverplichting om het inburgeringsexamen te behalen en de vrije keuze van inkoop van cursussen. Oudkomers met een uitkering komen veelal in aanmerking voor reïntegratietrajecten. Over afstemming tussen de inburgeringsplicht en reïntegratietrajecten ben ik in overleg met mijn collega van SZW. Welke garanties zijn er dat het bereik van het stelsel significant groter zal zijn? Zijn de gemeenten 100% op de hoogte van wie er binnen hun grenzen inburgeringsplichtig zijn? Die vraag geldt in het bijzonder de nieuw toe te voegen categorie: vreemdelingen die aanvankelijk met

een tijdelijk doel in Nederland verbleven, maar hun verblijf met een niet-tijdelijk doel voortzetten. De heer Van der Staaij vroeg mij verder per categorie aan te geven hoe de gemeente dan over gegevens van die mensen kan beschikken. Het bereik is in ieder geval groter, omdat er een algemene inburgeringsplicht komt. In het huidige stelsel zijn alleen nieuwkomers verplicht om in te burgeren. De gemeenten zijn op de hoogte van de aanwezigheid van nieuwkomers in hun gemeenten. Deze nieuwkomers zullen allemaal een beperkt intakegesprek krijgen met de gemeente en zich tweemaal moeten melden bij de gemeente voor een voortgangsgesprek. Door goede afspraken over de informatievoorziening tussen betrokken partijen, zoals gemeenten, IND en vreemdelingendiensten, zijn de gemeenten ook op de hoogte van een omzetting van een verblijfsvergunning met een tijdelijk doel naar een verblijfsvergunning met een permanent doel. Aan oudkomers kan de gemeente natuurlijk niet aan de buitenkant zien of betreffende persoon inburgeringsplichtig is of niet. Dat hangt immers af van de vraag of deze persoon het inburgeringsexamen al heeft gehaald of op een andere wijze kan aantonen de kennis en de vaardigheden op het niveau van het inburgeringsexamen in bezit te hebben. Aangezien de oudkomers een zeer grote groep vormen, is fasering en prioritering in het optreden van de gemeente nodig. De gemeente krijgt de bevoegdheid om oudkomers op te roepen om de inburgeringsplicht vast te stellen. Voor uitkeringsgerechtigde inburgeringsplichtigen gebeurt dit bijvoorbeeld bij de toekenning van een uitkering en bij vrouwen in een achterstandspositie bij het aanbieden van een inburgeringstraject. Voor een belangrijk deel betreft dit uitwerking, waarmee in de komende tijd verder aan de slag zal worden gegaan. De heer Van der Staaij en anderen vroegen of inburgeringsplichtigen niet op de een of andere manier begeleid moeten worden in het maken van hun keuze. Gezinsvormers en gezinsherenigers – dat is een zeer grote groep – kunnen vaak terugvallen op partners en familie, die de weg in Nederland al kennen. Het informatieloket van de gemeente zal ook een belangrijke rol moeten gaan vervullen, evenals de educa-

tieve instellingen. Ik verwacht dan ook dat inburgeringsplichtigen op deze wijze op voldoende wijze hun weg zullen vinden. Mevrouw Sterk en de heer Dijsselbloem hebben gevraagd of er verschil kan worden gemaakt tussen allochtone en autochtone Nederlanders als het gaat om de inburgeringsplicht. Van discriminatie of onrechtvaardig onderscheid is slechts sprake indien gelijke gevallen niet gelijk worden behandeld. Onderscheid mag wel worden gemaakt indien er sprake is van ongelijke gevallen. Dat is waar wij hier over spreken. Wij spreken aan de ene kant over Nederlanders, geboren binnen de EU/EER en Nederlanders geboren buiten de EU/EER. Er is dus sprake van ongelijke gevallen, die verschillend mogen worden behandeld. Van discriminatie is dan ook geen sprake. Ook onder de huidige WIN moeten personen met de Nederlandse nationaliteit die voor het eerst naar Nederland komen, inburgeren. Mevrouw Azough heeft gevraagd of het criterium "geboren buiten het grondgebied van de EU/EER" mogelijk is. Dat is mogelijk. Internationale wet- en regelgeving verhindert het opleggen van een inburgeringsplicht aan EU/EER-onderdanen wel. Als neutraal criterium is gekozen: wel of niet geboren binnen de EU/EER. Hierdoor worden de EU-onderdanen, autochtonen en tweede generatie allochtonen vanzelf uitgesloten. Mevrouw Sterk vroeg of nieuwkomers die onder de huidige WIN vallen, opnieuw worden opgeroepen. Nieuwkomers onder de huidige WIN zijn natuurlijk oudkomers onder de nieuwe WIN. Zij worden uitgezonderd van de inburgeringsplicht indien blijkt dat zij in de huidige toets niveau 2 hebben bereikt. Verder had mevrouw Sterk een vraag over het associatieverdrag met Turkije. Wat gaat de minister doen als de inburgeringsplicht voor Turkse mensen niet mogelijk is? Ik zie geen strijd met het associatieverdrag. De verplichte inburgering staat het verrichten van arbeid – het ultieme onderdeel van het associatieverdrag – niet in de weg. Het is juist bedoeld om arbeid mogelijk te maken. Als mensen beter Nederlands kunnen spreken en ingeburgerd zijn, zal de kans op een baan groter zijn. De inburgeringsplichtige krijgt keuzevrijheid bij de inkoop van de cursus.

Als het een soort combinatie is van arbeid en inburgering, valt dat onder arbeid. Mevrouw Huizinga vroeg welke uitzonderingen zullen gaan gelden op de inburgeringsplicht. Er wordt een uitzondering gemaakt voor personen die met diploma's kunnen aangeven dat zij het niveau al behaald hebben. We willen daarnaast kijken naar de mogelijkheid van een leeftijdsgrens. We willen nog bezien welke grens dat is. Personen met psychische en lichamelijke gebreken zullen niet worden uitgezonderd, maar gemeenten kunnen deze omstandigheden wel meenemen in het handhavingsbeleid. Wij zullen hiervoor in overleg met de VNG heldere criteria maken in het wetsvoorstel. Indien blijkt dat betrokkene niet verweten kan worden dat hij het inburgeringsexamen niet in zijn geheel haalt, zal indien de criteria helder zijn, de mogelijkheid bestaan dat de boete achterwege blijft. Mevrouw Vergeer vroeg naar de partners van sollicitatieplichtigen. Beide partners zijn op grond van de bijstandswet sollicitatieplichtig. Voor partners geldt dus hetzelfde regime als voor de andere uitkeringsgerechtigden. Op welke wijze de inburgering van de ene groep partners, in casu de allochtone vrouwen, vorm krijgt, zal in nauwe samenwerking met de gemeenten worden bepaald. Mevrouw Sterk vroeg naar de ongelijke behandeling van vrouwen en mannen met en zonder baan. Mannen en vrouwen met een baan worden op dezelfde wijze behandeld. Zij dienen dus zelf een cursus in te kopen. Niet-uitkeringsgerechtigden en niet-werkende mannen en vrouwen worden ook op dezelfde manier behandeld. Zij behoren tot de prioritaire doelgroep, die een aanbod van de gemeente krijgt. Dit blijken in de praktijk meestal allochtone vrouwen te zijn. Mevrouw Vergeer en mevrouw Sterk vroegen tot welke leeftijd personen dienen in te burgeren. De leeftijd van 57,5 jaar die door de commissie-Franssen wordt genoemd als leeftijd voor mensen die reïntegratieplichtig zijn, is achterhaald. Het kabinet heeft het besluit genomen dat de reïntegratieplicht verhoogd wordt naar 65 jaar. Over een leeftijdsgrens voor de verplichte inburgering wordt nog verder nagedacht, maar ik denk daarbij niet aan een leeftijdsgrens

van 50-plus, zoals de commissie-Franssen die heeft genoemd. Als je 50-plus bent, sta je midden in het leven. Je kunt nog volop meedoen. Mensen zijn pas oud bij 75 of 80 jaar. Ik moet er niet aan denken dat we iedereen boven de 50 al een beetje gaan afschrijven. De leeftijd van 50 is wat mij betreft niet bespreekbaar. Die leeftijd zal veel hoger liggen. Ik zal dan over een aanbod praten. Ik ben er ook tegen om mensen af te schrijven, te zeggen: u doet niet meer mee; wij beschouwen u niet meer als een onderdeel van onze samenleving, als een volwaardig burger. Ik stel me voor dat wij aan bepaalde groepen een aanbod zullen doen. Er zal ook nog sprake zijn van uitzonderingen voor een paar kleine groepen. Ik wil dat nog verder overleggen. Maar voor het allergrootste deel van de mensen tot 65 jaar is er sprake van verplicht inburgeren.

Mevrouw Sterk heeft gevraagd hoe de groep allochtone vrouwen benaderd wordt. Ook een aantal andere sprekers heeft daarover gesproken. De benadering van deze groep kan op dezelfde wijze plaatsvinden als nu bij de oudkomers gebeurt. Ook daar zitten heel veel vrouwen bij. Er wordt nog nader bekeken hoe hoog de bijdrage zal zijn. Over de hoogte van de bijdrage is nog geen enkel uitsluit, dus ook niet over de wijze waarop zich dit verhoudt tot de bijdrage van andere groepen uitkeringsgerechtigden. De gemeenten hebben bij de benadering van deze groep wel beleidsvrijheid binnen wettelijke kaders, bijvoorbeeld ten aanzien van de fasering en de prioritering. Laat duidelijk zijn dat het aanbod dat de gemeente doet daarbij een belangrijke prikkel is. Dat is aantrekkelijk. De eigen verantwoordelijkheid van deze mensen nemen wij als uitgangspunt, maar er zijn bepaalde groepen – de allochtone vrouwen vormen een van die twee groepen – die wij toch een handje willen helpen omdat bij die groepen de achterstand het allergrootst is. Duale trajecten met opvoedingsondersteuning zijn wel degelijk mogelijk. Ik heb er een aantal in de praktijk gezien. Wij willen geen kind met het badwater weggooien en wij willen goede trajecten behouden. Ik heb heel goede gezien. Het hangt natuurlijk wel af van de persoonlijke situatie van de allochtone vrouw of er inderdaad sprake moet zijn van opvoedingsondersteuning.

Mevrouw Sterk heeft ook gevraagd of de geestelijk bedienaren geen prioritaire doelgroep moeten worden. In de Contourennota is opgenomen dat de gemeenten een actieve rol zullen gaan vervullen bij de handhaving van geestelijk bedienaren. Daarbij moet ook worden gedacht aan actief zoeken en signaleren, oproepen en intake, na zes maanden voortgangscntrole en na vijf jaar een bestuurlijke boete. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de motie-Lambrechts. In die zin kun je de geestelijk bedienaren zien als een prioritaire groep. Mevrouw Huizinga vroeg wat wordt bedoeld met de speciale programma's voor geestelijk bedienaren. Dit specifieke aanbod, dat al sinds een aantal jaren wordt aangeboden, wordt momenteel geëvalueerd. Op basis van de resultaten van de evaluatie wordt bekeken hoe de inburgering van geestelijk bedienaren in het nieuwe stelsel wordt vormgegeven. Dit was mijn eerste cluster.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Uit het antwoord van de minister maak ik op dat zij mij verkeerd heeft begrepen. Ik heb een vraag gesteld over de groep oudkomers zonder uitkering en zonder betaalde arbeid – de vrouwen die thuiszitten en niet naar de inburgeringscursus kunnen – en de groep vrouwen met een uitkering. De vrouwen zonder uitkering en zonder betaalde arbeid hoeven maar een heel lage vergoeding te betalen, terwijl zij wel een partner hebben die een inkomen heeft van in ieder geval meer dan de bijstandsuitkering. Vrouwen mét een uitkering moeten ook inburgeren, maar uit de Contourennota lijkt naar voren te komen dat zij een grotere eigen bijdrage moeten betalen dan de oudkomers zonder uitkering en met een werkende man of misschien zelfs vrouw. Daarmee zou een ongelijkheid worden gecreëerd. Bovendien lijkt het een premie op thuiszitten. Als je dan dus niet gaat werken, hoef je minder te betalen voor de inburgeringscursus. Zie ik dat goed en, zo ja, hoe denkt de minister die scheefgroei te verhelpen?

Minister **Verdonk**: Ik denk dat dit een reëel punt is dat betrokken moet worden bij de gesprekken die nog volgen. Ik heb het genoteerd.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Wij spreken nu over de categorieën mensen die volgens de minister een inburgeringsplicht hebben. De minister heeft twintig vragen beantwoord, maar ik heb alweer twintig nieuwe. Er zijn zoveel mensen met een bepaalde soort uitkering: de WAO, de WW, de bijstand. Hoe bepaalt de minister nu wie de plicht heeft om in te burgeren?

De minister wil de oudkomers met een achterstand daar ook toe verplichten, maar hoe gaat zij die achterstand meten? Moet er ter plekke een examentje worden gedaan? Hoe gaat de minister dat doen?

Minister **Verdonk**: Ik kan mij voorstellen dat mevrouw Vergeer vragen heeft. Wij hebben ook nog steeds vragen. Daarom zijn wij ook druk aan het praten met allerlei organisaties. In ieder geval wordt de groep nieuwkomers die zich gereed moet houden voor de arbeidsmarkt, een prioritaire groep. Zij kunnen snel uit een uitkering komen. Dan de oudkomers met een achterstand. Gemeenten hebben de mogelijkheid om een beperkte intake te houden. Daarbij kan dat meteen worden vastgesteld. Dan kan ook aan de oudkomer de verplichting worden opgelegd om een inburgeringstraject in te kopen. Daar moet ik het voor dit moment bij laten. Ook deze vragen worden nog verder uitgezocht samen met het ministerie van Sociale Zaken.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Dat vind ik toch niet erg geruststellend. U zegt dat het nog uitgezocht moet worden. Dan weet ik niet wanneer u met het antwoord komt. Kunt u dan wel aangeven wat u streven is? Kunt u zeggen: ik streef ernaar om dan en dan echt uitgewerkt te hebben welke groepen mensen op grond waarvan opgeroepen worden. Misschien gaat u wel mevrouw Arib oproepen? Hoe weet u nu of dat wel of niet nodig is?

Minister **Verdonk**: Mensen die goed ingeburgerd zijn, hoeven niet opgeroepen te worden. U noemde net een goed voorbeeld en ik zie nog wat andere voorbeelden voor me. Het is een misverstand dat die mensen moeten laten zien hoe goed ze ingeburgerd zijn. Wij proberen in de regelgeving een aantal opleidin-

gen uit te sluiten van de inburgeringsplicht.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Het lijkt mij heel logisch dat u die mensen wilt uitsluiten. Maar hoe weet u wie welke opleiding heeft? Gaat u het hele bevolkingsregister na of moet iedereen een bewijs van een bepaalde opleiding inleveren?

Minister **Verdonk**: Wij maken natuurlijk gebruik van bestaande systemen. Wij zullen de informatie zoveel mogelijk uit die systemen halen. Pas als dat niet mogelijk is, zullen wij aan mensen zelf vragen om een papiertje van een bepaalde opleiding te overleggen. Volgens mij kunnen wij al heel veel informatie via de systemen krijgen.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Het lijkt mij heel erg goed om gemeenten een behoorlijke vrijheid te geven. Hebben zij ook de vrijheid om naast een regierol voor de integratie ook een regierol in de inburgering van uitkeringsgerechtigden te spelen? Op die manier kunnen beide aspecten goed op elkaar afgestemd worden.

Minister **Verdonk**: Ik praat over de spilfunctie van de gemeenten. Het is in het grootste belang van de gemeenten dat zij juist bij degenen die in een uitkeringssituatie zitten, die onder de Wet werk en bijstand vallen, een heel grote vinger in de pap hebben. Over de invulling daarvan hebben wij heel goede gesprekken gehad met de VNG en met de gemeenten. Ik ben ervan overtuigd dat wij daar uitkomen. Dat is nodig. Als gemeenten echt gebruik willen maken van de mogelijkheden die zij met de Wet werk en bijstand hebben gekregen, dan moeten zij een zo groot mogelijke mate van vrijheid hebben om ervoor te zorgen dat er goede duale trajecten ontstaan, zodat mensen ook zo snel mogelijk een plek op de arbeidsmarkt kunnen vinden.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Dat is heel goed nieuws. Nu staat het immers tamelijk rigide in de Contourennota, alsof er een grote vrijheid is voor de integratie en een stuk minder vrijheid als het gaat om de spilfunctie. Voor degenen die weer op de arbeidsmarkt terecht moeten komen, zouden beide aspecten elkaar juist moeten kunnen versterken. Mag ik ervan uitgaan dat,

als uit de gesprekken met de gemeenten de behoefte naar voren komt om bijvoorbeeld de uitkeringsgerechtigden in eenzelfde traject terecht te laten komen als nu geldt voor de vrouwen onder de oudkokers, bij wie sprake is van veel meer regie van de gemeente, dat dan tot de mogelijkheden behoort?

Mevrouw **Verdonk**: De gemeente heeft veel meer mogelijkheden voor de uitkeringsgerechtigden die vallen onder de Wet werk en bijstand dan voor andere groepen voor wie de eigen verantwoordelijkheid het hoogste doel is. Het gaat mij op dit moment even te ver om te zeggen dat het hierbij gaat om precies dezelfde mogelijkheden als voor de groep allochtone vrouwen. Wij hebben heel duidelijk gezegd dat wij de allochtone vrouwen als de meest prioritaire groep neerzetten. Misschien willen wij bij hen dan nog net een tikkeltje zwaarder aanzetten.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ook voor mij geldt dat er eigenlijk meer vragen bij zijn gekomen. Wij hebben heel veel vragen over de juridische basis gesteld, maar u bent daar heel gemakkelijk overheen gestapt. Het juridische kader waar wij allen mee te maken hebben, is de Grondwet. Als u door onderscheid te maken op geboorteland, indirect onderscheid maakt op afkomst, dan schendt u volgens mij wel degelijk artikel 1 van de Grondwet. Ik ben een genaturaliseerde Nederlander. Ik ben niet in Nederland geboren, dus ik zal ook een oproep krijgen. Dat weet ik zeker. Ook voor mij geldt dat ik de belofte heb gekregen dat ik net zo Nederlands ben als de heer Dijsselbloem naast mij. Het kan in mijn ogen niet zo zijn dat ik een plicht opgelegd krijg, of ik nu een achterstand heb of niet, die bijvoorbeeld de heer Dijsselbloem – in casu als analfabete autochtoon – niet opgelegd krijgt.

Minister **Verdonk**: U weet dat op 1 april 2003 een nieuwe rijkswet is ingegaan waarbij de naturalisatietoets is ingevoerd. Voor mensen die nog vallen onder de oude rijkswet en de naturalisatietoets niet hebben afgelegd, geldt ook dat zij moeten inburgeren. Zij krijgen die inburgeringsplicht dus opgelegd. De Grondwet maakt het wel degelijk mogelijk om ongelijke groepen ongelijk te behandelen. Het is volgens allerlei verdragen en

internationale regelgeving mogelijk om te zeggen: wij kijken naar de plaats waar mensen zijn geboren en behandelen mensen die binnen de EU zijn geboren anders dan mensen die daarbuiten zijn geboren.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik neem aan dat u zich neerlegt bij een rechterlijke uitspraak als die hierover mocht komen.

Minister **Verdonk**: Natuurlijk.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Deze autochtone analfabete man probeert zijn eigen handschrift te lezen. Ik ben ervan overtuigd dat wij het vanavond niet halen. Ik heb een aantal vragen die ik achter elkaar ga stellen, omdat ik anders waarschijnlijk niet meer mag interrumperen.

De minister maakt een onderscheid tussen wel en niet in de EU geboren. Nog los van de vraag wat te doen met mensen afkomstig uit landen die recentelijk zijn toegetreden tot de EU, vraag ik mij af of dat onderscheid houdbaar is. Ik ben bereid voor dit soort juridische vragen de behandeling van het wetsvoorstel af te wachten.

De minister heeft gezegd dat mensen met een fysieke dan wel psychische handicap niet zijn uitgezonderd, maar dat de gemeenten niet moeten handhaven. Meent zij dat serieus? Zij legt een wettelijke plicht op en zegt nog voor de vaststelling van de wet al in deze Kamer: die gaan wij niet uitvoeren, wij gaan de boete niet opleggen.

De minister heeft gezegd dat iedereen tot 65 jaar gaat vallen onder de algemene plicht tot inburgering en dat de gemeenten de inburgeringsplicht moeten vaststellen als zij de mensen oproepen. Mogen gemeenten gewoon zeggen: deze meneer maar niet en die meneer wel? Gaat de minister daarvoor criteria geven?

De **voorzitter**: Hoeveel vragen hebt u nog?

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik heb ditzelfde debat al eerder gevoerd, voorzitter, en wil vanavond antwoorden hebben en ga dus nog even door.

De minister zegt dat er nog geen duidelijkheid is over de bijdrage voor de groep allochtone vrouwen en dat men een aanbod zal krijgen. Voordat wij op dat hoofdpunt groen licht

kunnen geven, moeten wij die duidelijkheid hebben om te weten of zij die groep gaat bereiken. Wat gaat de minister doen met de nieuwkomers die de WIN al hebben gedaan? Zijn die van nu af aan vrijgesteld van deze plicht of gaat zij nog kijken naar het niveau?

Minister **Verdonk**: Personen met psychische of lichamelijke gebreken worden niet uitgezonderd, maar ik heb gezegd dat gemeenten die omstandigheden wel kunnen meenemen in het handhaving-beleid. Stel dat ik zei dat ik mensen met een lichamenlijk gebrek zou uitzonderen, dan zou dat discriminatie van gehandicapten zijn. Ik kan mij niet voorstellen dat u dat wilt.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Het punt is dat de minister iedereen een plicht oplegt en nog steeds heel onduidelijk is over de uitzonderingsgroepen en over de leeftijdsgrens. Zij zegt dat de gemeenten iedereen moeten oproepen en dan maar moeten bekijken wie er inburgeringsplichtig is. Dat is toch geen basis voor ons om een beslissing te nemen over hoofdlijnen van beleid?

Minister **Verdonk**: Volgens mij heb ik de onduidelijkheid over de leeftijdsgrens net weggenomen. Ik heb heel duidelijk gezegd: mensen tot 65 jaar zijn reïntegratieplichtig en hebben dus een inburgeringsplicht. Helderder kan ik echt niet zijn. Ik heb voorts gezegd dat wij mensen boven de 65 jaar een aanbod zullen doen, omdat wij vanuit de samenleving niemand willen afschrijven. De inburgeringsplicht is vastgelegd in de wet. Wij gaan echter natuurlijk wel praten over prioritaire groepen. Wij kunnen niet binnen een jaar 400.000 mensen een inburgeringscursus geven. Dat is onmogelijk. Ik heb daarom al eerder gezegd dat wij twee groepen prioriteit zullen geven. Dat zijn allochtone vrouwen en nieuwkomers die zich gereed moeten maken voor de arbeidsmarkt. Dat zijn mensen die op dit moment in een uitkering zitten, maar wel snel aan de slag kunnen. Daarna zullen er meer groepen volgen. Juist dat is onderdeel van het gesprek met de gemeenten. Ik kan mij dan ook goed voorstellen dat de Kamer zou zeggen: minister, ga aan de slag en zorg er samen met de gemeenten voor dat er een heel mooi stelsel uitkomt.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Nee. Zo gaan wij het niet doen. Wij zijn volksvertegenwoordigers en wij moeten onze kiezers, het volk, kunnen uitleggen wat wij beslissen. Op basis van uw informatie over wie wel en wie niet inburgeringsplichtig is, kan ik die uitleg niet geven. Verder is ook niet duidelijk hoe groot de vrijheid van gemeentes is om mensen uit te zonderen. Die informatie krijg ik niet en dat vind ik voor een hoofdlijnen debat onacceptabel.

Minister **Verdonk**: Ik mag er toch zeker nog wel op wijzen dat dit een hoofdlijnen debat is. Een ander woord voor hoofdlijnen is contouren. Dat betekent dat wij over brede onderwerpen spreken en de hoofdlijnen van het stelsel. Alle details komen terug bij de bespreking van het wetsvoorstel. Ik kan mij voorstellen dat wij volgens deze tweetrapsraket werken.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): De hoofdlijn. De minister stelt een brede wettelijke plicht voor, maar zij zegt er meteen bij dat ze een gedoogbeleid zal invoeren. Het is volgens haar immers onmogelijk om de groep die onder de wet valt, op korte termijn een cursus te laten volgen. Verder is het onmogelijk dat gemeentes dat beleid gaan handhaven. Wat is verstandig? Bent u er werkelijk een voorstander van om grote groepen mensen een plicht op te leggen, terwijl u weet dat de wet op dit punt onuitvoerbaar is.

Minister **Verdonk**: Ik stel mij voor dat ik met een reële planning naar de Kamer kom. Omdat er onder vorige kabinetten grote achterstanden zijn ontstaan, ben ik gedwongen om voor de komende jaren een planning te maken. Dat heeft helemaal niets van doen met gedoogbeleid. Ik maak een planning en samen met de gemeentes beslis ik welke groepen het eerst aan de beurt zijn. Dat is geen gedogen. Dat is het wegwerken van achterstanden.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Wij praten vandaag over de voortgangsrapportage over het lopende beleid. Daaruit blijkt dat op dit moment de wachtlijsten voor nieuwkomers in de grote steden oplopen. Ook daar is sprake van gedogen, want nieuwkomers moeten vanaf de eerste dag dat ze zich bij een gemeente melden, in

een traject worden opgenomen. Dat dat niet gebeurt, is uw verantwoordelijkheid. U kunt zich aan die verantwoordelijkheid niet onttrekken door naar andere kabinetten te wijzen.

Minister **Verdonk**: U heeft helemaal gelijk. Ik moet u mijn excuus maken voor een vergissing. Door een spelling van het lot staat er namelijk "wachtlijsten nieuwkomers" in plaats van "wachtlijsten oudkomers". Er zijn geen wachtlijsten voor nieuwkomers!

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik heb informatie ontvangen dat de wachtlijsten voor nieuwkomers in de grote steden wél zijn opgelopen. Dat staat los van de wachtlijsten voor oudkomers, want die liepen als gevolg van de bezuinigingen en ontslagen bij de ROC's toch al op. Wat gaat u doen om in de periode tot aan de invoering van de wet in 2006-2007 deze problemen aan te pakken?

Minister **Verdonk**: Blijkbaar beschikt de heer Dijsselbloem over andere gegevens dan ik. Om deze discussie kort te sluiten stel ik voor dat ik het laat uitzoeken en dat ik de Kamer hierover schriftelijk informeer. Als de heer Dijsselbloem gelijk mocht hebben, zal ik in deze brief concrete maatregelen aankondigen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Voorzitter, ik stel u een procedurele vraag. Ik heb de indruk dat wij met dit debat niet verder komen. Er worden ontzettend veel feitelijke vragen gesteld. Antwoorden op feitelijke vragen moet men voor zich zien, die kunnen niet mondeling worden gegeven. Er wordt gekissebist over het al dan niet bestaan van wachtlijsten voor nieuwkomers en over allerlei andere zaken die ook juridisch van aard zijn. Ik stel voor, dit debat niet voort te zetten en een schriftelijke vragenronde in te lassen.

De heer **Visser** (VVD): Ik ben het daar niet mee eens. Eén Kamerlid zegt dat hij informatie heeft; hij toont die informatie niet, maar de minister wil daar wel op reageren. Ik vind dat geen reden om een debat te schorsen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Het gaat natuurlijk niet alleen om dit ene puntje. Ik zei net al dat antwoorden

weer twintig nieuwe vragen oproepen waar ik nu ook geen antwoord op heb gekregen, bijvoorbeeld over het onderscheid tussen verschillende soorten uitkeringsgerechtigden en het oproepen van mensen om te toetsen of zij al voldaan hebben aan een inburgeringsplicht. Dit heeft geen zin want het zijn allemaal feitelijke vragen.

Mevrouw **Sterk** (CDA): De minister heeft ook al gezegd dat in dit hoofdlijnen debat alleen de hoofdlijnen worden besproken. Ik stel voor om de minister haar eerste termijn te laten afmaken, daarna te bezien of in de komende twee weken de tweede termijn kan worden gehouden – die juist bedoeld is voor vragen die onbeantwoord zijn gebleven – en vervolgens de minister al dan niet door te laten gaan met haar Contourennota. Op het moment dat wetgeving voorligt, kunnen wij haar bevragen op details en amendementen indienen.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Ook ik zie geen enkele reden om het debat nu te schorsen. De minister geeft antwoord op de vragen die gesteld zijn; als die feitelijk zijn, dan ligt dat aan ons. Ik meen wel dat wij ons wat kunnen beperken in interrupties zodat wij wat sneller door het debat schieten.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik ben er erg voor om het debat voort te zetten, ten minste de eerste termijn. Verwacht van mij echter geen terughoudendheid. Ik ben hier echt gekomen om antwoorden te krijgen op een aantal belangrijke vragen. Ik blijf daarom de vragen stellen tot ik de antwoorden heb.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Wij moeten dit debat natuurlijk zo ver mogelijk afmaken. Eventueel kunnen wij in tweede termijn antwoord krijgen op de meer gedetailleerde vragen die nu niet beantwoord kunnen worden.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de minister haar beantwoording kan voortzetten en ik verzoek de leden, haar zo min mogelijk te interrumperen. Het is natuurlijk mogelijk om te debatteren, maar probeert u niet na elke zin een partij vragen te stellen. Laten wij de minister in de gelegen-

heid stellen, een aantal clusters af te ronden.

Minister **Verdonk**: Voorzitter. De ongeveer dertig antwoorden die voor mij liggen, zullen zeker nog een hoop informatie bevatten. Mevrouw Vergeer vroeg of inburgeraars mogen stoppen met de cursus als zij werk hebben gevonden. Het antwoord daarop is: nee. De inburgeringsplicht blijft overeind. Ik heb slechts willen aangeven dat inburgering nooit in de weg mag staan van betaalde arbeid. Gemeenten moeten daarover duidelijke afspraken maken in het contract dat afgesloten wordt met de inburgeringsplichtigen.

Mevrouw Vergeer en mevrouw Lambrechts hebben gevraagd of gemeenten niet de mogelijkheid moeten krijgen om een gecombineerd traject aan te bieden aan uitkeringsgerechtigde oudkomers. Ik heb al eerder gezegd dat ik het van groot belang vind dat gemeenten een koppeling kunnen aanbrenge tussen reïntegratie en inburgering. Werk is het ultieme doel van inburgering en is ook de beste manier om in te burgeren. Wij moeten dus voorkomen dat die twee elkaar in de weg zitten. Ik overweeg op dit moment de mogelijkheid voor gemeenten om aan bepaalde groepen uitkeringsgerechtigden een gecombineerd traject aan te bieden. Dit vergemakkelijkt het vormgeven van duale trajecten voor deze groep. De gemeentelijke pilots die daarvoor binnenkort gestart worden, worden gebruikt om te bezien wat de nadere invulling hiervan moet zijn. Een belangrijk punt is natuurlijk dat de beschikbare middelen beperkt zijn. Het is onmogelijk om aan alle uitkeringsgerechtigden een gecombineerd traject aan te bieden. Het moet duidelijk zijn dat voor degenen die geen traject aangeboden krijgen, de inburgeringsplicht onverkort blijft bestaan. De omgang met de handhaving van deze groep door de gemeenten zal ik in nauw overleg met de gemeenten nader bekijken. Ik kan mij voorstellen dat de gemeente zich bij handhaving in eerste instantie richt op degenen aan wie een traject is aangeboden. Gevraagd is op welke manier duale trajecten van de grond komen. Gemeenten hebben vanuit hun faciliterende rol en vanuit de WWB veel mogelijkheden om duale trajecten te realiseren. Dat is in het

belang van de inburgeraar, maar ook in het belang van de gemeenten. Daarnaast kunnen aanbieders van trajecten zich profileren door duale trajecten aan te bieden. Ervaringen leren dat dit heel goede resultaten oplevert. Het kan daarbij gaan om grote bedrijven, maar ook om de verwarmingsmonteur in een klein dorp. Bovendien kunnen oud- en nieuwkomers zelf afspraken maken met werkgevers. Ook hiervan heb ik heel goede voorbeelden gezien. De heer Dijsselbloem, mevrouw Sterk en mevrouw Lambrechts hebben vragen gesteld over maatschappelijke stages; de laatste in het kader van de startkwalificaties. De heer Dijsselbloem heeft al eerder een motie ingediend op dit punt. Daarbij heb ik gezegd dat inburgering zo mogelijk hand in hand moet gaan met integratie in de praktijk. Voor deelnemers die een aanbod vanuit de gemeente krijgen, bijvoorbeeld de groep vrouwen, zal ik ernaar streven dat het aanbod stages bevat. Met de gemeenten en met SZW ben ik verder in gesprek over de vraag hoe wij reïntegratie en inburgering aan elkaar zullen verbinden. Daar gaat het ons ook om. Het gaat om een koppeling in een reïntegratietraject van enerzijds de taal leren en anderzijds leren in de praktijk. Wij zullen dit onderwerp in pilots verder uitwerken. In het stelsel voor het examen in Nederland is daarnaast voorzien in een praktijkexamen. Ik verwacht dat dit ertoe zal leiden dat mensen ook aan het praktijkonderwijs zullen deelnemen. Het zal hetzelfde werken als bij bijvoorbeeld het rijbewijs. Je volgt theorielessen voor je theorie-examen en praktijklessen voor je praktijkexamen. De commissie-Franssen steunt dit idee over examenvorming. De RWI en de SER hebben advies uitgebracht over duale trajecten. Met de nieuwe staatssecretaris van SZW zal ik dit jaar reageren op dit advies. Verder wil ik in de pilots bezien of en hoe maatschappelijke stages een rol zouden kunnen spelen in het nieuwe stelsel. Daarnaast wil ik met gemeenten spreken over duale trajecten met vrijwilligerswerk. Ik wil dus ook niet-betaalde arbeid koppelen aan de taalcursussen. Ook moet worden bekeken op welke manier wij de gemeenten daarvoor zouden kunnen belonen. Misschien zouden wij een financiële prikkel kunnen geven.

Verscheidene woordvoerders hebben gezegd dat de VNG er weinig vertrouwen in heeft dat de gemeenten voldoende instrumenten hebben om inburgering en reïntegratie via duale trajecten succesvol te combineren. Ik heb al gezegd dat ik in nauw overleg ben met de VNG en met mijn collega-bewindslieden. Ik vind het heel belangrijk dat de samenhang tussen de reïntegratie en de inburgeringstrajecten wordt vergroot. Dat gebeurt bijvoorbeeld door het aanbieden van gecombineerde inburgerings- en reïntegratie-trajecten aan bijstandsgerechtigden. Juist bij de bijstandsgerechtigden hebben de gemeenten alle mogelijkheden om de trajecten succesvol te combineren. De ambitie waaraan een aantal woordvoerders twijfelde – zo was even mijn indruk – namelijk het bevorderen van de duale trajecten, is er dus wel degelijk. Gemeenten krijgen daardoor natuurlijk ook financiële middelen.

Het is de bedoeling dat de pilot reïntegratie en inburgering in het najaar start. De resultaten ervan worden verwerkt bij de verdere uitwerking met een groter aantal details van de Contourennota. De pilots passen in het ontwikkelde tijdschema. De eerste resultaten zullen beschikbaar moeten komen, voordat de verdere uitwerking van het wetsvoorstel bij de Kamer wordt neergelegd.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik heb de minister nu drie keer horen spreken over het onderscheid tussen integratie, reïntegratie en inburgering. De eerste keer zei zij dat zij nog niet toe was aan het integreren ervan, de tweede keer wilde zij een en ander overwegen en de derde keer zei ze bereid te zijn geïntegreerde projecten toe te staan. Laten wij het bij dat laatste houden. Vervolgens is mijn vraag aan de minister: is dat rare onderscheid voor deze taak, reïntegratie en inburgering voor uitkeringsgerechtigden, tussen regie en spilfunctie van de baan? Wij moeten in dat geval vol zeggen dat een geïntegreerde aanpak mag. Dat heb ik de minister de derde keer horen zeggen.

Minister **Verdonk**: Wat mij betreft is een geïntegreerde aanpak iets anders dan regie hebben over de inburgering. In mijn optiek heeft de inburgeraar regie over zijn eigen inburgering, zoals ieder mens regie

heeft over zijn eigen leven. Dat laat onverlet dat ik een groot voorstander ben van geïntegreerde trajecten. Daarover heb ik ook niets anders gezegd. Op werkbezoek in het land hebben wij daar allemaal mooie voorbeelden van gezien en ik vind dat wij die moeten uitbouwen. In dat kader wijs ik op een gesprek dat ik aanstaande woensdag heb met mijn collega van SZW en een aantal mensen die leiding geven aan grote bedrijven. Ik praat momenteel met het MKB en ook VNO-NCW is een vaste gesprekspartner. Waarom? Om ervoor te zorgen dat bedrijven op allerlei niveaus meer geïnteresseerd raken in duale trajecten.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Dit blokje stemt mij weer hoopvol omdat de minister met enthousiasme praat over duale trajecten en maatschappelijke stages. Dat enthousiasme bleek niet uit de Contourennota en vandaar dat er veel vragen over gesteld zijn. Ik heb nog één vraag. De minister zegt dat het aanbod dat bepaalde groepen, zoals bijstandsgerechtigden en vrouwen in achterstandposities, via de gemeenten krijgen, sowieso een stage of een duaal traject bevat. Heb ik dat goed begrepen? Mijn tweede vraag betreft degenen die geen aanbod krijgen via de gemeente, maar zelf hun weg moeten vinden. Bevatten die trajecten ook een verplicht praktijkdeel? Zal het examen altijd bestaan uit een theoretisch deel en een praktijkdeel?

Minister **Verdonk**: Ja, maar voor mensen die al werken, kan dat praktijkdeel een heel andere invulling krijgen. Deze mensen kunnen hun praktijkexamen op hun werkplek doen want ik ga geen andere praktijkplek voor ze verzinnen. Wij moeten bekijken hoe wij dat doen. Ik vind dat wij de combinatie werk en inburgering voor zoveel mogelijk groepen inburgeraars neer moeten zetten. Er moet voor hen wel een mogelijkheid zijn om nog werkzaam te zijn op de arbeidsmarkt. Je kunt de vraag stellen of je 65-plussers nog een praktijkexamen moet afnemen. In dat geval kun je ook zeggen: voor die groep is het voldoende als zij Nederlands leren en volstaat het theorie-examen.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): De ministers zei net dat 65-plussers niet

meer examenplichtig zijn, maar hen zal wel een aanbod gedaan worden. De minister begint nu weer te theoretiseren over de vraag of 65-plussers een praktijkexamen moeten afleggen. Ik wil graag duidelijkheid over deze groep.

Minister **Verdonk**: Ik koos de verkeerde woorden. Ik had het over de invulling van het aanbod.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): De minister heeft eerder gesproken over duale trajecten voor allochtone vrouwen, ook in het kader van opvoedingsondersteuning. Zij zei dat het afhankelijk is van de persoonlijke situatie. Welke rol gaat de minister spelen in deze duale trajecten?

Minister **Verdonk**: Ik zal dat in nauw overleg met de gemeenten doen. Ik weet dat er heel goede trajecten bestaan en wij moeten proberen die zoveel mogelijk te gebruiken. Een aantal gemeenten organiseert dergelijke trajecten. Juist dat zou een positieve prikkel kunnen zijn om allochtone vrouwen aan een taal cursus te krijgen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Daar ben ik het helemaal mee eens. Kan de minister garanderen dat de duale trajecten die er nu zijn, behouden blijven en zo mogelijk worden uitgebouwd?

Minister **Verdonk**: Ik vind dat wij moeten kijken welke cursussen effect hebben en het goede moeten wij behouden. Dat geldt ook voor deze trajecten. Ik kan niet zeggen: wat bestaat, houd ik. Een gemeente kan wel kiezen voor andere trajecten. Ik vind dit heel goede trajecten en ik zal ze ook promoten, maar het gaat mij nu te ver om toe te zeggen dat die trajecten zullen blijven bestaan.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Naar aanleiding van dit blokje heb ik twee vragen. Mijn eerste vraag gaat over de hogeropgeleide nieuwkomers in Nederland. De minister heeft gezegd dat arbeid vóór inburgering gaat, maar de inburgering gaat dan nog wel door. Toch is de ervaring op dit moment dat die mensen te laag terechtkomen. Ik heb zelf juristen in de klas gehad die op een gegeven moment in de horeca werkten. Hoe wil de minister dat voorkomen?

Mijn tweede vraag betreft de gescheiden financiering van de geïntegreerde trajecten. Wij zijn allemaal voor die trajecten. De reïntegratie gaat via de gemeenten, het CWI enzovoorts, maar de inburgering moet de inburgeraar zelf gaan betalen. Er zijn dus twee financieringstrajecten, die zijn niet geïntegreerd. Ik ben bang dat dit voor moeilijkheden zal zorgen.

Minister **Verdonk**: Ik zie uw punt, mevrouw Vergeer, dat hogeropgeleiden vaak op een lager niveau werken dan waarvoor zij zijn opgeleid. Ik kan u verzekeren dat dit onderwerp een punt van zorg is. Dat geldt ook voor de discriminatie op de arbeidsmarkt. Daarop zullen wij maatregelen moeten treffen. Ik neem dat punt in ieder geval mee. Er is inderdaad sprake van twee financieringsstromen. Daarover hebben wij goed contact met Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Juist omdat integratie op dit moment een nijpend probleem is in de samenleving en ik degene ben die daarvoor als verantwoordelijk minister ben aangesteld, wil ik die touwtjes graag zelf in handen houden. Dat is de reden dat er twee geldstromen zijn tot het moment dat het nieuwe stelsel duidelijk is. Dan zullen wij gewoon gaan meedraaien, bijvoorbeeld in het grotestedenbeleid.

Mevrouw **Vergeer** (SP): De minister spreekt over discriminatie op de arbeidsmarkt. Dat komt voor. Ik wil echter vooral aangeven dat er vanuit de sociale diensten en vanuit het CWI een druk is op de nieuwkomer om te gaan werken, om zijn eigen kostje te gaan verdienen. Dat is in het nadeel van het opleidingsniveau van die mensen. Neemt de minister dat ook mee in de zaken die zij wil gaan verkennen?

Minister **Verdonk**: Ik zeg u toe dat ik dat punt zal meenemen. Het is een serieus punt en wij zullen kijken wat wij daaraan kunnen doen. Ik moet daaraan wel toevoegen dat iemand zichzelf ook in de avonduren kan scholen. Ik vind dat er in de samenleving gebruik gemaakt moet worden van ieders talenten en dat geldt ook voor deze mensen. De claim van 800 mln van de BVE-raad is gebaseerd op het volledig afbouwen van alle activiteiten van de ROC's op het gebied van

educatie en inburgering. In dat scenario is die afbouw vormgegeven in een traject van vier jaar. Dat houdt in dat de ROC's volgens de BVE-raad over vier jaar geen enkele activiteit meer uitvoeren op dit terrein. Dat lijkt mij een doemscenario dat elke realiteit mist. ROC's zijn een belangrijke marktpartij vanwege de opgebouwde expertise en de aanwezige infrastructuur. Mij bereiken veel signalen van de ROC's. Centraal daarin staat de wens om een voorname rol op die markt te blijven spelen. Dit weekend nog bereikte mij het bericht van de voorzitter van het ROC Amsterdam dat zij, gezien hun expertise, de marktwerking met vertrouwen tegemoetzien. Uitstekend! Ook is er zorg over de transitie om tot die nieuwe markt te komen. De regionale opleidingscentra vervullen in de gemeenten en in de regio's – en overigens ook voor het bedrijfsleven – een prominente rol. De instellingen hebben zich ontwikkeld tot ondernemende instellingen met maatwerktrajecten voor deelnemers. In de afgelopen periode hebben zij een enorme expertise opgebouwd in educatie en inburgering. De ROC's zijn de contractpartijen met de gemeenten om dat aanbod te verzorgen. Dat gebeurt nu nog via gedwongen winkelnering. Dat geldt overigens niet voor de inburgering van oudkomers, maar in de praktijk wordt die in de meeste gevallen ook de ROC's verzorgd. Juist op basis van hun expertise zijn de ROC's een belangrijke marktpartij. Ik acht een zorgvuldig transitieproces van belang, zodat de instellingen de gelegenheid hebben om zich ook als partij op de vrije markt te positioneren. Er zijn lopende contracten tussen gemeenten en ROC's, die tot verplichtingen leiden. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat, indien gemeenten educatie en inburgering bij andere aanbieders gaan inkopen, zij zorgvuldig omgaan met hun verplichtingen jegens hun huidige contractpartij. De precieze effecten op de ROC's verschillen, afhankelijk van de mate waarin inburgeringscursussen en educatietrajecten thans regionaal en lokaal worden ingekocht. Dat vergt nadere analyses en scenario's, die afgestemd dienen te zijn op bovengenoemde verschillen en het effect van de onderscheiden beleidsmaatregelen en de verantwoordelijkheid hiervoor.

Dit vereist zoals gezegd een zorgvuldig transitieproces dat in bestuurlijk overleg met betrokkenen in de komende periode verder zal worden uitgewerkt. Daartoe heb ik een ambtelijke werkgroep in het leven geroepen. In het transitietraject dient ook duidelijkheid over de verschillende beleidseffecten te worden gecreëerd. Tot nu toe zijn de gevolgen van de overheveling van een deel van het webeducatiebudget naar Justitie en van een deel van het webeducatiebudget naar GSB-III steeds vermeld onder het begrip "cumulatief effect". Dat leidt tot een onterechte vermenging. De effecten van de onderscheiden maatregelen zullen, mede vanwege de verschillende verantwoordelijkheden die in het geding zijn, duidelijk moeten worden benoemd. Nogmaals benadruk ik dat het niet om een bezuiniging gaat, maar om een herverdeling. De totaal beschikbare budgetten ten behoeve van inburgering en educatie blijven ongewijzigd. De betrokken bewindslieden zullen ieder voor hun deel op zorgvuldige wijze omgaan met stelselwijzigingen en met betrokken partijen het gesprek voeren over de benodigde transitie. Dat heeft zijn weerslag gevonden in het vervolgetraject met onder meer bestuurlijk overleg op 29 juni met de betrokken bewindslieden, de BVE-raad, de VNG en vertegenwoordigers van de G4 en de G26. De heer Dijsselbloem stelde een vraag over aanvullende maatregelen ten behoeve van de invoering van marktwerking. Het is voorbarig om op dit moment over aanvullende maatregelen te spreken. Ik heb al eens gezegd: er is een Contourennota, en op veel punten volgt nog een nadere invulling. Dat geldt ook voor de marktwerking. Nadere invulling geschiedt in overleg met betrokken partijen. Er is gevraagd of ik de Kamer iets kan melden over de voortgang van de transitie. De brief van de nieuwe staatssecretaris van OCW van afgelopen vrijdag geeft duidelijk aan dat betrokkenen in gesprek zijn, wat overigens al enige tijd zo is. Dit is gebeurd in nauw overleg met de voormalig staatssecretaris van OCW, en ook op ambtelijk niveau is er divers overleg geweest. Ik zal de Kamer informeren over de voortgang van dit hele proces. Ik stel mij voor dat, zodra ik het project in beeld

neem, we een aantal rapportagemomenten zullen afspreken. Mevrouw Lambrechts vroeg naar een onafhankelijke partij om de claim van de BVE-raad te laten analyseren. Ook die vraag lijkt mij wat voorbarig. Overleg met de BVE-raad is gaande, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Alle betrokken departementen zijn daarbij betrokken. We zitten op 29 juni bij elkaar, en om daar nu een onafhankelijke partij naar te laten kijken, is niet bevorderlijk voor de voortgang. Ik zal eerst het overleg voortzetten, en als we er niet uitkomen, kan deze beslissing altijd nog worden genomen.

Ik wil nog wel wat zaken in perspectief plaatsen. Ik praat nu ongeveer een jaar bestuurlijk met de BVE-raad, waarin ik een aantal keren de claim van 800 mln euro over tafel heb horen gaan, inclusief de 4000 arbeidsplaatsen. Ik heb net al een aantal argumenten genoemd waarom ik denk dat dat een doemscenario is. Het afschaffen van de gedwongen winkelnering kan voor de sector niet als een verrassing komen. Bij de voorbereidingen van de invoering van de vorige WIN, in 1996, was het kabinetsvoornemen al helder. De WIN is in 1998 ingevoerd. Dat betekent dat er ruim tijd is geweest voor de sector om zich een stevige marktpositie te verwerven. Het kabinet heeft destijds erkend dat afschaffen van de gedwongen winkelnering financiële en personele gevolgen heeft. Bij de transitie zijn eerst afspraken gemaakt over de gevolgen van de afbouw. De gemeente heeft ook een rol bij de transitie van de sector. Wat mij betreft: kom met een onderbouwing van die claim en laat ook zien wat er in de afgelopen periode al is gebeurd.

Mevrouw Azough vraagt zich af of de markt wel zal werken voor alle doelgroepen. Zij zet een vraagteken achter de marktwerking en zij twijfelt of er voldoende aanbod zal zijn voor alle doelgroepen. Het vrijgeven van het cursusaanbod biedt nieuwe aanbieders en aanbieder die nu van deze markt zijn uitgesloten door de monopoliepositie van de ROC's, de mogelijkheid zich op die markt te begeven, naast de ROC's. Dat betekent een verbreding van het aanbod. Er zijn talloze kleine en innovatieve projecten die nu geen kans krijgen op de markt voor nieuwkomers. Ervaring uit de praktijk van de oudkomers, zonder gedwon-

gen winkelnering, geeft het vooruitzicht dat er een markt komt voor alle doelgroepen en dat er ook voor alle doelgroepen voldoende aanbod zal zijn.

Welke eisen worden gesteld aan certificering? Wij praten vanavond over een Contourennota. Die Contourennota ligt al enige tijd bij de Kamer. Natuurlijk zijn wij in de tussentijd doorgedaan. In de Contourennota staat dat wij de markt van aanbieders willen certificeren. Wij vonden dat er alleen maar gecertificeerde aanbieders van cursussen op de markt kunnen zijn. Ik zet daar nu echter vraagtekens bij. De nadelen van certificering zijn dat het drempelloos betreden van de markt door nieuwe aanbieders wordt belemmerd en dat er bureaucratie en administratieve overhead ontstaat. Wij moeten de certificering en de certificaten regelen. Daarna moet er een marktmonitor komen, enzovoort. Het betekent ook dat wij de innovatieve kleine projecten in de kiem smoren. Als ik op werkbezoeken, zie ik heel goede, vaak kleine projecten. Zo klein zelfs dat een buurman zijn buurvrouw helpt bij het Nederlands leren. Ik ben dan alleen geïnteresseerd of die persoon het inburgeringsexamen kan halen. Eigenlijk vind ik het traject ervoor niet zo interessant. Ik ben ook bang dat als ik ga certificeren, veel mooie projecten kapot worden gemaakt. Het voordeel van certificering is natuurlijk dat de overheid een rol speelt in het op de markt neerzetten van een bepaalde kwaliteit. Ik geef dit aan als vraagpunt, omdat ik daarover graag met de Kamer van gedachten wil wisselen. Wij zijn ook druk bezig met allerlei betrokkenen. Ik heb dus niet al het besluit genomen om het niet te doen. Ik heb er echter wel een aantal vragen bij. Juist als ik zie wat voor projecten er bestaan en wat voor mogelijkheden er zijn om Nederlands te leren en als ik zie dat mensen elkaar weten te vinden, vraag ik mij af of wij dat de nek moeten omdraaien met certificering.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik heb een vraag over de certificering. U ziet zowel voor- als nadelen aan de certificering. Zo zou het drempelloos betreden van de markt daardoor belemmerd kunnen worden. Het is naar mijn idee nooit de bedoeling geweest om alleen gecertificeerde instellingen een inburgeringscursus

te laten aanbieden. Dat belet geen enkele innovatieve of kleine instelling om zelf een inburgeringscursus op te zetten, zij het misschien niet gecertificeerd. Het idee achter de Contourennota is toch juist dat mensen zelf kunnen kiezen waar ze hun opleiding gaan volgen en dat ze weten waar ze terecht kunnen en waar voor hun geld krijgen? Certificeren lijkt me daarom niet zo'n ingewikkelde kwestie. Ik wil graag vragen wat de minister daarvan vindt. Ik wil nog wel zeggen dat de bureaucratie daarin zoveel mogelijk moet worden teruggedrongen. Het blijft belangrijk dat er een keurmerk komt en dat dit wordt gecontroleerd door een onafhankelijke instantie. Ik heb voorgesteld om dat door de onderwijsinspectie te laten doen. Ik wil hierop graag een reactie van de minister hebben.

Minister **Verdonk**: Mevrouw Sterk stelt voor, als ik haar goed begrijp, om een gedeelte van de markt te certificeren en een ander gedeelte van de aanbieders niet te certificeren. Wat maakt die certificering dan nog uit? Wat is dan de prikkel voor een bedrijf om een certificaat te krijgen?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik heb begrepen dat de gemeente voor nieuwkomers een soort wegwijzer maakt met instellingen die wel en niet gecertificeerd zijn. De gemeente kan dan aangeven welke instellingen goed zijn. Waarom zou een innovatief bedrijfje op een gegeven moment niet ook een keurmerk kunnen krijgen? Er is alleen geen drempel voor dat bedrijfje om de markt op te gaan.

Minister **Verdonk**: Als je een certificering maakt, moet je eerst een keurmerk en kwaliteitseisen ontwikkelen. Bedrijven moeten daar vervolgens aan voldoen. Je moet dat gaan toetsen. Je zou dat voor een gedeelte van de markt dan gaan doen. Ik vraag me af wat het belang van de aanbieders is om daaraan te gaan voldoen. Als je kunt aanbieden zonder certificaat of keurmerk, waarom zou je dan die hele weg bewandelen? Je kunt je bedrijf dan ook op het foldertje van de gemeente laten zetten bij de niet-gecertificeerde bedrijven. Dat zegt niet per se iets over de kwaliteit van de producten.

Mevrouw **Sterk** (CDA): We hebben te maken met oudkomers en nieuwkomers. Ik kan me voorstellen dat oudkomers door het netwerk dat ze in de samenleving hebben, een beter overzicht van de mogelijkheden hebben. Het is echter juist voor nieuwkomers belangrijk om als ze in Nederland komen, te weten waar ze terecht kunnen voor goede cursussen. Het is dan hun eigen verantwoordelijkheid om te beslissen of ze die cursus al dan niet willen volgen bij een gecertificeerde instelling. Het lijkt me voor deze groep minimaal noodzakelijk dat een deel van die instellingen een duidelijk keurmerk heeft.

Minister **Verdonk**: We zijn het in onze opvattingen over de oudkomers eens. Het familienetwerk is groot genoeg om te weten te komen wat de goede bedrijven zijn. Maar met de nieuwkomers is dat anders. We kijken nu samen met het COA hoe we statushouders die nog in de COA-voorzieningen zitten, een eerste cursus Nederlands kunnen geven. Zij hoeven niet meer te wachten tot ze naar de gemeente gaan en daar eindelijk kunnen beginnen met hun inburgering. We laten deze mensen nu al beginnen en geven hen de mogelijkheid dat ze zich al thuis gaan voelen en zich kunnen uitdrukken in het Nederlands. We zeggen er niet per definitie bij dat ze tot hier en niet verder mogen gaan, maar we vragen ze om alsjeblieft Nederlands te leren.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Ik begrijp uit het antwoord van de minister dat zij aan het fenomeen certificeren gaat twijfelen, terwijl dat toch in zeer veel branches een veelvoorkomende zaak is en juist opkomt. Vele bedrijven onderwerpen zich hier vrijwillig aan, omdat ze op deze wijze hun kwaliteit kunnen garanderen. Ziet de minister het gevaar dat bedrijven, wanneer er geen enkele eis wordt gesteld, zich alleen zullen richten op datgene waarvan zij zelf het meeste profijt kunnen trekken en dat het meeste winst oplevert? Zal het voor de inburgeraars die moeilijk inburgeren en veel lessen nodig hebben, dan niet erg duur worden, omdat er binnen een bedrijf geen verevening plaatsvindt tussen degenen die makkelijker leren en meer betalen en degenen die moeilijker leren en wat minder betalen?

Minister **Verdonk**: Ik kan mij voorstellen dat die situatie ontstaat, maar ik kan mij ook voorstellen dat je ervan uitgaat dat mensen met een lager intelligentieniveau wat meer tijd nodig hebben en dat je daar wat meer geld voor over hebt zolang de gemeenten nog inkopen. Dat zou natuurlijk een andere prikkel zijn. Daar heb ik die certificering niet voor nodig.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Die mensen moeten toch ook zelf voor een traject kunnen kiezen? Als zij hun examens willen halen, zijn zij misschien aangewezen op een cursus die erg duur is. De overheid doet niets om hen daartegen te beschermen.

Minister **Verdonk**: Dat hangt ervan af. Daar kun je natuurlijk van allerlei maatregelen voor bedenken. Je kunt mensen met een lager intelligentieniveau bijvoorbeeld een hogere vergoeding geven, zoals in een beursstelsel. Je hebt allerlei mogelijkheden, maar dan heb ik nog steeds geen certificering nodig.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Ik denk dat de certificering buitengewoon geschikt is om ervoor te zorgen dat de organisaties het hele brede traject aanbieden, maar ik geef tegenover de minister toe dat het ook op een andere manier kan.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Het enige houvast dat een inburgeraar straks heeft om goede cursussen van slechte te onderscheiden, is nou net zo'n certificaat. Ik geef de minister echter op één punt gelijk: wij kunnen mensen niet dwingen om van een gecertificeerd aanbod gebruik te maken en het is heel aannemelijk dat er een groot niet-gecertificeerd aanbod op de markt zal komen. En nu kom ik terug bij mijn opmerking over de ROC's: dat is nou net wat de ROC's in zo'n moeilijke positie brengt. Daar kan een ROC nooit tegenop concurreren. Een ROC heeft kwaliteitseisen en moet aan cao-eisen voldoen. Dat nu geeft het ROC een slechte positie. Daarom heb ik er behoefte aan om opnieuw naar de positie van de ROC's te kijken, niet omdat de gedwongen winkelnering van de baan gaat, maar omdat er andere bewegingen in deze voorstellen zitten die deze positie nog heel erg verslechteren. Het gaat

mij dus niet alleen om hetgeen er gebeurt op het gebied van de inburgering, maar ook om het effect op de rest van het onderwijs van ROC's. Wij willen hen niet aan de rand van de afgrond hebben.

Minister **Verdonk**: Waarom is een ROC minder capabel om een aanbod te doen op de markt dan andere bedrijven? Het zijn juist de ROC's die al zoveel mogelijkheden hebben, die zo goed zijn in het ontwikkelen van duale trajecten en daar heel veel in doen. Waarom wordt steeds getwijfeld over het antwoord op de vraag of de ROC zich als professionele organisatie waar kan maken op de markt? Ik zet daar niet van die vraagtekens bij.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Dat zou ook niet het geval zijn als zij uitsluitend zouden moeten concurreren met gecertificeerd aanbod, dat ook aan kwaliteitseisen moet voldoen, quod non! Het grootste deel zal een niet-gecertificeerd aanbod zijn. Daar zullen mensen in eerste instantie gebruik van maken omdat het gewoon goedkoop en daarom aantrekkelijk is. Ook dat zijn calculerende burgers. Dat nu maakt de positie van de ROC's zo ingewikkeld, lastig en bedreigend.

Minister **Verdonk**: Als de markt vrij wordt, zullen de ROC's kritisch naar zichzelf kijken en vervolgens een goed aanbod doen op die markt. Het ROC kan toch niet zijn plek pas waarmaken als er een gecertificeerd aanbod is? Ik wil het omkeren: ROC's zijn professionele organisaties en kunnen ook op een niet-gecertificeerde markt een plek vinden.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): De minister zal het toch wel met mij eens zijn dat zij niet alleen te concurreren hebben op het gebied van kwaliteit. Die slag halen zij met vlag en wimpel. Zij zullen ook moeten concurreren met de prijs en die slag kunnen zij nooit waarmaken.

Minister **Verdonk**: In de eerste stap van het stelsel praten wij nog over de inkoop van de gemeente. Pas in de tweede stap praten wij over het inkopen door de inburgeraar. De gemeenten hebben goede relaties met de ROC's. Waarom is dan een certificering nodig? Er zijn contacten. Alles wat een bekende verkoper

voorheeft op een onbekende verkoper, heeft het ROC voor op anderen. Daar is helemaal geen certificering voor nodig.

De **voorzitter**: Alle sprekers hebben ruimschoots de tijd gehad om hun visie uiteen te zetten. Interrupties zijn echt bedoeld voor het stellen van korte vragen en niet voor het houden van ellenlange betogen. Ik doe daarom een dringend beroep op de Kamerleden om bij een interruptie kort en krachtig te formuleren.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Dit lijkt op een beleid à l'improviste. De minister stelt in haar nota eisen als kwaliteitsborging en transparantie. Hoe wordt gegarandeerd dat aan die eisen tegemoet wordt gekomen? De inburgeraar krijgt straks een plicht opgelegd om zelf een cursus in te kopen en kan daarbij sancties en boetes tegemoetzien. De minister heeft het over partijen die geïnteresseerd zouden zijn in aanbiedingen. Zij heeft het over één-op-één-trajecten. Bedoelt zij dan bijvoorbeeld gildeopleidingen? Ik zie een vrijwilliger nog geen honderden uren steken in zijn buurman om hem op vmbo-niveau te brengen. De minister heeft gesproken over marktwerking. Ik heb nog geen overtuigende argumenten gehoord waarom marktwerking die heilige graal moet zijn. Een ezel stoot zich zelden meer dan een keer aan dezelfde steen, maar de minister lijkt wel een beetje een helm op te hebben. Een ijzeren helm. Ik hoor dus graag wat betere argumenten voor die fantastische marktwerking.

Minister **Verdonk**: U hebt gesproken over het aanbod. Ik dacht inderdaad bijvoorbeeld aan gildeopleidingen, maar wij hebben ook al aanbiedingen van bedrijven die werken met behulp van internet. Fantastisch!

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Welke?

Minister **Verdonk**: Ik noem geen namen, want dat zou toch een beetje reclame zijn. Ik wil geen reclame maken. Ik geloof echt in vrijemarktwerking. Ik ga hier dus geen reclame maken. Ik heb wel mooie aanbiedingen gezien op internet voor een prijs van nog geen 200 euro per jaar voor 7 dagen per week 24 uur per dag Nederlands leren. Zo groot zijn de verschillen!

U hebt gesproken over kwaliteitsborging en transparantie. Dat klopt. Ik wijs op de gilde-experimenten. Ik wijs op andere mensen die elkaar gewoon vinden, die elkaar de taal leren, die elkaar wegwijs maken in de samenleving. Dat kunnen ingeburgerde allochtonen zijn die dat bij andere allochtonen doen. Het kunnen ook autochtonen zijn die dat bij allochtonen doen. Ik vind dat fantastische experimenten. Ik loop daar steeds meer tegenaan en vraag mij af of wij dan formele vereisten moeten stellen, met die hele bureaucratie erbij, waarmee wij gewoon dit soort kleine, maar wel heel resultaatgevend experimenten de nek omdraaien. Daar worstel ik mee. Het is dus geen beleid van nattevingerwerk, het is een punt waar ik al een maand mee loop te worstelen. Ik heb dat al een aantal keren met de ambtenaren doorgesproken. Wij neigen eigenlijk steeds meer naar het certificeren van het examen. Op het moment dat een gemeente bij een examen merkt dat een aantal mensen achter elkaar een drie of nog lager haalt, dat zij in ieder geval niet het inburgeringsexamen halen, dan kan dat ook een signaal zijn. Daarop kan de gemeente reageren door de aanbieder van de cursus aan die mensen niet meer te gebruiken.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Voorzitter. Ik pak toch maar even het hele blokje.

Ten eerste, de minister heeft gezegd dat zij zal zorgen voor een zorgvuldig transitieproces. Zij heeft gezegd dat een projectgroep de komende periode alles nog eens zal uitwerken en uitzoeken. Dat is allemaal prima, maar het wetsvoorstel heeft zij alvast ingediend. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar? Ik stel voor dat de Kamer de behandeling van het wetsvoorstel opschoort totdat al deze zaken zijn uitgezocht en zijn geregeld, inclusief de wachtgeldproblematiek. Ten tweede, de minister zegt dat totale budgetten ongewijzigd blijven. Het gaat slechts om een verschuiving. Kan zij dat nog eens uitleggen? Wij krijgen namelijk signalen, dat er zeer fors wordt bezuinigd, zowel op de inburgeringskant als op de bve-budgetten. Kan zij precies aangeven waar de educatiegelden die nu naar Justitie zijn verschoven, aan zullen worden besteed? Laat zij alsjeblieft niet zeggen dat het zal gaan naar de stelselwijziging en de

uitvoering; ik wil van haar horen dat het gaat naar inburgering. Omzet, zal ik maar zeggen.

Wij buigen ons nu allemaal over certificering. Er zijn zoveel interrupties nodig omdat dit een volstrekt nieuw punt is. Dit is namelijk een van de weinige dingen in de Contourennota waar de minister buitengewoon helder over is. "In dit verband zet de rijksoverheid een systeem van certificering op." Dit was een van de weinige punten waar de minister uit was, waar zij helder over was. Ik heb hier een halve pagina vol met voorwaarden en criteria. Die komen allemaal in de certificering. Dat is helemaal uitgedacht. En wat zegt de minister doodleuk in het debat? Ja, ik ben er nog eens over gaan nadenken en denkt u vooral met mij mee. Maar ja, wij zitten al met heel veel vragen. Als zij zelf nog nieuwe vragen daarnaast legt, dan is de weg natuurlijk helemaal zoek. Wat is nog de status van dit stuk?

Minister **Verdonk**: Er ligt, zoals ik al eerder heb gezegd, een Contourennota die over de hoofdlijnen gaat.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Met een uitwerking van de certificering in een halve pagina voorwaarden! Moet ik die voorlezen?

De **voorzitter**: U kunt verwijzen naar het paginanummer.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): In mijn versie is het pagina 12.

Minister **Verdonk**: Ik moet de heer Dijsselbloem gelijk geven. Dat staat op pagina 12. Alleen, wij zijn bezig met een zeer ingrijpende stelselwijziging. Wij zijn nog niet toe aan de detailinvulling in het wetsvoorstel. Ik heb mij de vrijheid veroorloofd om er met heel veel mensen over te praten. Ook al staat het heel helder in de nota, ik heb gemerkt dat er toch een aantal argumenten tegen zijn. Een snelle manier om met de burgers van Nederland te praten, is praten met u, de leden van deze Kamer. Mijn bedoeling met deze discussies was gewoon om van u allen te horen wat u ervan denkt. Als u allen zegt: "minister ga alstublieft door met wat er op die pagina van de nota staat en ga door met de certificering" dan vind ik het mijn plicht om te zeggen wat dat precies betekent en om te vragen of de

Kamer zich dat realiseert. Dat doe ik op dit moment.

De heer **Dijsselbloem** sprak over de vrije markt, maar het moet duidelijk zijn dat die geen bezuiniging betekent. Ik heb het wetsvoorstel inderdaad al ingediend, maar dat is omdat er op dit moment slechts één aanbieder is, de ROC. De gedwongen winkelnering bij de ROC's moet van tafel. Er moet een markt met meer aanbieders komen, omdat wij dan meer aanbod kunnen genereren en meer maatwerk kunnen leveren. Dat zijn zeer belangrijke doelen die in dit wetsvoorstel staan. Daarmee ga ik gewoon door. Ik praat over het volgende wetsvoorstel. Maar nogmaals, als uw Kamer mij integraal zegt: "wij hebben dit afgewogen, minister ga door met die certificering" dan doe ik dat, maar ik vind dat wij over zo'n ontzettend ingewikkelde, veelomvattende en ingrijpende stelselwijziging als deze hier met elkaar moeten kunnen discussiëren.

De **voorzitter**: Mijnheer **Dijsselbloem**, dit moet uw laatste interruptie zijn op dit onderdeel.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik heb nog enkele andere vragen gesteld over onder andere geldstromen en de projectgroep, maar die komen straks nog wel.

Met mij kan de minister altijd opnieuw discussiëren. Graag zelfs, met veel dingen ben ik het niet eens. Ik sluit mij op dit punt maar aan bij de woorden van mevrouw Sterk. Volgens mij was ons en ook 's ministers aanvankelijke idee van certificering om een aantal, misschien wat grotere instellingen te certificeren en die daardoor de mogelijkheid te geven om het examen af te nemen. Het zou ook een zekere kwaliteitsborging zijn voor de nieuwkomers en de oudkomers. Waarom ziet de minister van dit plan af?

Minister **Verdonk**: Wij hebben ondertussen veel contacten met de bedrijven die op dit moment het telefonische examen aan het invullen zijn dat zal worden afgenomen in het land van herkomst. Dit systeem zou mogelijkheden bieden om het ook op deze manier in Nederland te doen. Het is een gemakkelijke en flexibele manier. Je hoeft dan niet mensen bij elkaar te zetten met grote stukken papier. Je kunt dan op een heel

andere manier toetsen. Dat is een ontwikkeling die door voortschrijdend inzicht tot stand is gekomen en hierbij natuurlijk ook een rol speelt.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Er liggen nog enkele vragen van mij over het geld, maar mag ik nog even over dit punt?

De **voorzitter**: Mijnheer **Dijsselbloem**, dan moet het echt heel erg kort zijn.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): De minister geeft per antwoord nieuwe informatie. Nu zegt zij weer: het examen kunnen wij per telefoon afnemen. Hoe gaat zij schriftelijke vaardigheden per telefoon toetsen?

Minister **Verdonk**: Wij zijn erop aan het studeren. Ik kan mij er zelfs wel wat bij voorstellen. Je zit met een hoorn of microfoon, er wordt een aantal vragen gesteld en die schrijf je op.

U zegt: het was altijd de bedoeling om een aantal grote bedrijven te hebben die ook examens zouden afnemen. Volgens mij is dat nooit aan de orde geweest. Wij hebben wel gedacht aan grote instituten, maar wij hebben daarbij niet aan de mogelijkheid gedacht dat dezelfde instituten zouden zijn als die de cursussen aanbieden. Als de Kamer wil dat ik een aantal grote instituten certificeer, ben ik bereid om dat te overwegen. Ik vraag mij overigens wel af wat daarvan de meerwaarde is, want hierdoor roepen wij een bureaucratie in het leven die de markt moet monitoren. Als de Kamer dat de redelijkste weg vindt, zal ik mij in die wens schikken.

Mevrouw **Vergeer** (SP): De minister wil de ROC's volgens mij laten concurreren met de buurvrouw of de kapper op de hoek. Het is echter ook de bedoeling dat er zes maanden na de intake door de gemeente een voortgangscontrole plaatsvindt. Volstaat het dan als een nieuwkomer zegt dat hij een cursus bij de buurvrouw heeft afgesproken?

Minister **Verdonk**: Ik kan mij goed voorstellen dat een gemeente dat controleert door die persoon te zien. Er zijn allerlei mogelijkheden. Ik wijs er alleen maar op dat dergelijke experimenten niet meer mogelijk zijn als wij kiezen voor certificering.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Ik zie de buurvrouw al verschijnen bij de gemeente om een examen af te leggen! Dat is toch ook een soort certificering. De minister is niet consequent. Waarom moet die buurvrouw wel naar de gemeente komen om te laten zien wat ze kan?

Minister **Verdonk**: Niet de buurvrouw: de inburgeraar. Ik probeer u duidelijk te maken dat een inburgeraar geen Nederlands meer mag leren bij zijn buurvrouw of kapper als wij kiezen voor een gecertificeerde markt en gecertificeerde aanbieders.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Er is alle reden om de buurvrouw of de kapper geen Nederlandse les te laten geven. De minister heeft er namelijk zelf terecht op gewezen dat het belangrijk is dat het traject geïntegreerd is. Zo'n traject is veel meer dan alleen maar Nederlands leren van een amateur. Ik zou graag een meer consequente redenering van de minister horen.

Minister **Verdonk**: Ik ben mij niet bewust van inconsequenties in mijn redenering. Eerder heb ik enkele prioritaire groepen genoemd, groepen waarmee de gemeentes aan de slag gaan. Het is nu de vraag of de aanbieders gecertificeerd moeten zijn.

Stel dat een gemeente goede ervaringen heeft opgedaan met de duale trajecten van een ROC. Ik kan mij dan goed voorstellen dat de gemeente met dat ROC in zee wil gaan, ook al heeft het geen certificaat. Er zijn nog wel meer aanbieders denkbaar, waarmee gemeentes een goed contact hebben. Volgens mij is de kernvraag: hoe vrij kan die markt zijn? Het gilde-experiment loopt heel erg goed. Dat zijn mensen die een inburgeraar één-op-één helpen om zijn of haar weg te vinden in de Nederlandse samenleving, inclusief het leren van Nederlands. Het zal heel erg moeilijk zijn om dergelijke experimenten te certificeren, maar dat is wel de consequentie als wij kiezen voor een markt van gecertificeerde aanbieders. Voorzitter. De heer **Dijsselbloem** heeft gevraagd of inburgeringsplichtigen, en dan met name uitkeringsgerechtigden, kredietwaardig zijn en of het aangaan van schulden door deze groep acceptabel is. Bij de uitwerking van de kredietfaciliteit wordt

rekening gehouden met de signalen over kredietwaardigheid, de druk op de bijzondere bijstand et cetera. Daarover spreek ik met de betrokkenen in het veld. Ik neem dit probleem serieus. Uitkeringsgerechtigden gaan nu ook al schulden aan voor noodzakelijke uitgaven. Een zekere financiële verantwoordelijkheid voor het halen van een inburgeringsexamen is volgens mij dan ook niet onredelijk. Hoe hoog wordt de gemaximeerde vergoeding? Wederom een vraag van de heer Dijsselbloem. Ik heb al eerder aangegeven dat de precieze bedragen nog niet bekend zijn. Duidelijk is al wel dat de hoogte van de gemaximeerde vergoeding een stimulans moeten zijn voor het volgen van de cursus. De hoogte van de vergoeding is natuurlijk afhankelijk van het budgettair kader en de nadere beleidsinvulling. Het is vooralsnog de opzet om de gemaximeerde vergoeding voor iedereen gelijk te stellen. Als men een cursus volgt bij een aanbieder en men het inburgeringsexamen binnen drie jaar haalt, dan komt men in aanmerking voor een vergoeding. Wij praten nog over de vraag of die aanbieder al dan niet gecertificeerd moet zijn. De vergoeding is in elk geval nooit hoger dan het totaal van de gemaakte kosten. Als men een aanbod van de gemeente krijgt en een beperkte eigen bijdrage betaalt, dan ontvangt men geen vergoeding. In reactie op een vraag van mevrouw Sterk geef ik aan dat de vergoeding afhankelijk is van de werkelijk gemaakte kosten. Zij vroeg ook naar de eigen bijdrage naar draagkracht. In beginsel is dat mogelijk, maar het brengt veel meer administratieve lasten met zich. Om die reden is dat niet te prefereren. In beginsel geldt de eigen verantwoordelijkheid, ook in financiële zin. Bovendien heeft de inburgeringsplichtige keuzevrijheid ten opzichte van de cursussen omdat hij die zelf inkoop. Uiteindelijk wordt daaraan de voorkeur gegeven boven inkopen bij de gemeente. De administratieve lasten die samenhangen met het punt van draagkracht, worden natuurlijk veroorzaakt door het feit dat onderzoek gedaan moet worden naar die draagkracht. Al met al prefereer ik niet een bijdrage naar draagkracht. Mevrouw Sterk heeft ook gevraagd of de IBG een goede partner is om een centrale kredietfaciliteit te organiseren. Over het opzetten van

een centrale of een decentrale kredietfaciliteit wordt nog gedacht, maar als een landelijke faciliteit wordt georganiseerd, dan is de IBG een mogelijke kandidaat. De heer Van der Staaij heeft erop gewezen dat kredieten uit de bijzondere bijstand binnen 36 maanden afgelost moeten zijn. Hij heeft gevraagd of op dit punt niet wordt gestuit op de grenzen van wat wettelijk mogelijk is. Signalen daarover hebben mij bereikt en die neem ik heel serieus. De relevante partijen zullen bij de kredietfaciliteit worden betrokken. Overigens is het bedrag van 6000 euro voor een cursus, en dus voor een krediet, een eigen leven gaan leiden. Het bedrag is gebaseerd op de gemiddelde kosten voor een cursus in het huidige stelsel. Ik verwacht dat de prijzen door invoering van de marktwerking zullen dalen. Ik heb verschillende aanbieders genoemd die cursussen voor een veel lager bedrag willen en kunnen aanbieden. Lagere kosten betekenen natuurlijk ook weer een lager krediet. De heer Van der Staaij vroeg wat er gebeurt als iemand trouw meedoet en betaalt, maar toch zakt voor het examen. In het nieuwe inburgeringsstelsel gaat het om een resultaatsverplichting, niet om een inspanningsverplichting. Zolang het inburgeringsexamen niet is gehaald, komt de inburgeringsplichtige niet voor een permanente verblijfsvergunning in aanmerking. Dit is met name relevant voor nieuwkomers. Zij komen wel in aanmerking voor verlenging van de VBT, zowel regulier als asiel. Als na vijf jaar het inburgeringsexamen niet is gehaald, wordt een bestuurlijke boete opgelegd. Dit geldt zowel voor nieuwkomers als voor oudkomers. Voor oudkomers geldt dit voor degenen die een beschikking van de gemeente hebben ontvangen waarin zij op hun inburgeringsplicht worden gewezen. Als men niet binnen drie jaar het inburgeringsexamen heeft gehaald, vervalt het recht op de gemaximeerde vergoeding. Ook dit geldt zowel voor nieuwkomers als voor oudkomers. Als worst-case-scenario is het beeld geschetst van de inburgeringsplichtige die zijn bestuurlijke boetes niet betaalt. Voor inburgeringsplichtigen met een bijstandsuitkering zal in de wet de bevoegdheid voor de gemeente worden opgenomen om de bestuurlijke boete te verrekenen

met de bijstandsuitkering. Voor andere inburgeringsplichtigen zal in de wet een artikel over dwanginvordering worden opgenomen. De inburgeringsplicht blijft dus ook bestaan nadat de bestuurlijke boete is betaald. Mevrouw Azough vroeg waarom gemeenten gesanctioneerd worden op de resultaten van vrouwen bij het inburgeringsexamen. In de huidige oudkomersregeling worden gemeenten ook al afgerekend op de resultaten van inburgeraars. Dit gebeurt met de outputfinanciering. Ook nu gebeurt de inkoop door de gemeenten en de afrekening van de gemeenten mede op basis van de resultaten van de inburgering, en wij gaan er gewoon mee door. Volgens het huidige stelsel is er een basisbedrag voor iedereen. Bij een hoger niveau is een hoger bedrag beschikbaar. Mevrouw Lambrechts vroeg of de bestuurlijke boete niet een tandeloze vorm van handhaving is. De handhaving bestaat natuurlijk uit meer dan een bestuurlijke boete. Er zijn verblijfsrechtelijke en financiële prikkels. Er wordt geen zelfstandige of permanente verblijfsvergunning afgegeven als het inburgeringsexamen niet is behaald. Er is recht op de gemaximeerde vergoeding als binnen drie jaar het inburgeringsexamen is gehaald. Na die drie jaar vervalt het recht op de gemaximeerde vergoeding. Bij het niet-nakomen van de meldplicht en de voortgangscntroles wordt een bestuurlijke boete geheven. Bovendien wordt een bestuurlijke boete geheven als na vijf jaar het inburgeringsexamen niet is gehaald. Die boete kan worden herhaald zolang het examen niet is gehaald. Mevrouw Azough vroeg of het waar is dat 40% van het inburgeringsbudget is bestemd voor handhaving en administratieve lasten. Dat klopt niet. Van een schatting van 40% is mij helemaal niets bekend. Ik weet ook niet goed waar zij vandaan komt. De heer Dijsselbloem en mevrouw Azough vroegen naar de kosten van het nieuwe stelsel, het aantal trajecten en de implementatiekosten. Het budgettair kader is 256 mln. Dat is inclusief de 75 mln aan educatiemiddelen van OCW. Op basis van nadere invulling van de Contourennota kan binnen dit budget natuurlijk worden geschoven. Het huidige budgettair kader maakt de financiering van 60.000 trajecten mogelijk.

Dat is inclusief 10.000 trajecten voor allochtone vrouwen met een taalachterstand. Afhankelijk van het te kiezen niveau van het inburgeringsexamen, de kostprijs van de cursus – ten gevolge van de marktwerking –, de hoogte van de gemaximeerde vergoeding en bijvoorbeeld de kredietfaciliteit kan het aantal trajecten worden opgevoerd. Het huidige aantal trajecten is 38.000 bij een budgettair kader van 181 mln.

Mevrouw **Sterk** (CDA): De minister heeft één vraag omtrent de bestuurlijke boete laten liggen. Ik heb in dat verband gesproken over een potentieel bommetje. Natuurlijk zijn de meeste mensen bereid om in te burgeren. Maar stel dat er mensen zijn die er niet zoveel zin in hebben. Voor hen zou het wel eens veel interessanter kunnen zijn om geen inburgeringscursus te volgen en af te wachten tot zij de bestuurlijke boete krijgen. Door die desnoods te betalen zijn zij ermee klaar in de optiek van de minister. Wat vindt de bewindsvrouw ervan? Wat kan zij ertegen doen? Het lijkt mij een gat in haar inburgeringsstelsel.

Minister **Verdonk**: Als je in een bepaald land gaat wonen, in dit geval in Nederland, wil je naar ik aanneem ook investeren in het land. Een aantal woordvoerders heb ik horen zeggen dat mensen alleen de boete betalen, dat zij er geen zin in hebben en dat zij eigen keuzes maken. Ik stel mij voor dat deze integratieproblemen ook op een andere manier te benaderen zijn en wel door mensen te stimuleren om te integreren. Wij praten over een inburgeringsplicht. Als mensen een tijdelijk verblijfsrecht hebben, is het duidelijk. Zij houden dan het tijdelijk verblijfsrecht. Dat is in ieder geval een sanctie. Mensen met een uitkering kunnen worden gekort op de uitkering. Het probleem van mensen met werk en een goed inkomen die ervoor kiezen om niet in te burgeren, staat inderdaad nog open. Wij moeten rekening houden met de beginselen van proportionaliteit, maar ik zeg in ieder geval toe dat wij dit punt verder zullen uitzoeken. Wij beschikken over meer dan alleen een boete.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Dat begrijp ik wel en ik heb ook niet gezegd dat de minister naïef is. Er zijn natuurlijk mensen die niet willen inburgeren en

zeker niet als het geld gaat kosten. Zou dat niet juist de groep kunnen treffen die de minister zo aan het hart gaat, namelijk de allochtone vrouwen die thuiszitten en niet naar een inburgeringscursus komen? Aangezien hun man een inkomen heeft, kan deze niet getroffen worden door een sanctie op de uitkering. Voor de man kan het wel eens interessanter zijn om gewoon de bestuurlijke boete af te wachten. Daar kunnen zij tenslotte vijf jaar voor sparen.

Minister **Verdonk**: Dat risico zit erin. Daarom vind ik het ook heel belangrijk om positieve stimuli te bedenken voor die groep allochtone vrouwen. Wij hebben het eerder gehad over het combineren van een cursus Nederlands met een cursus opvoedingsondersteuning. Er worden ook cursussen gegeven op scholen. Vrouwen gaan dan met de kinderen mee naar school waar zij vervolgens een inburgeringscursus aangeboden krijgen. Er zijn allerlei mogelijkheden. Juist voor die groep moeten wij denken aan positieve prikkels. Aan de andere kant is er sprake van een inburgeringsplicht. Ik ben het met mevrouw Sterk eens dat wij nader moeten kijken naar de handhavinginstrumenten. Zeker voor die groep houd ik mij aanbevolen voor andere positieve prikkels, want wij moeten ze uit hun huizen zien te krijgen.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Als ik de minister goed begrijp, dan krijgen wij een nieuw verschijnsel in onderwijsland, namelijk dat je een boete moet betalen als je niet slaagt voor je examen. Heeft de minister daar een juridische grondslag voor?

Minister **Verdonk**: De juridische grondslag zal worden opgenomen in de nieuwe wet inburgeren in Nederland.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Heeft de minister zich gerealiseerd dat dan in de wet moet worden opgenomen onder welke omstandigheden een kandidaat vrijgesteld kan worden van de boete omdat hij het examen niet heeft gehaald? Ziet de minister niet op tegen de bureaucratie die dat allemaal gaat opleveren?

Minister **Verdonk**: Nee, ik heb net al gezegd dat wij criteria moeten ontwikkelen aan de hand waarvan

gemeenten kunnen zeggen: in dit specifieke geval geven wij toestemming om geen inburgeringsexamen te hoeven afleggen. Die criteria moeten er nog komen. Dat heeft weinig te maken met bureaucratisering, maar dat heeft te maken met het ontwikkelen van een nieuwe wet.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Ik vond de minister buitengewoon laconiek over de inkomenspositie van sommige doelgroepen van het beleid, zoals uitkeringsgerechtigden. De minister zei tamelijk laconiek: uitkeringsgerechtigden gaan nu ook al schulden aan; een zekere financiële verantwoordelijkheid kan dus best. Ik vind dat nogal wat. Uitkeringsgerechtigden hebben vaak helemaal geen mogelijkheid om schulden aan te gaan. Sterker nog: een steeds grotere groep heeft te maken met schuldhulpverlening. Het gaat dan om schulden die moeten worden gesaneerd met geld uit de bijzondere bijstand. Graag een reactie daarop. De minister zegt dat zij signalen hierover zeer serieus neemt. Kan de minister aangeven op welke wijze zij deze signalen serieus neemt?

De minister is niet ingegaan op de kosten van de stelselherziening. Zij sprak over het budget dat zij de komende jaren heeft, maar ik vroeg naar de kosten van de stelselherziening. Wat gaat het kosten om dit nieuwe stelsel in te voeren en wat gaat het jaarlijks kosten om het uit te voeren?

Minister **Verdonk**: Met mijn opmerking over uitkeringsgerechtigden beschreef ik gewoon de realiteit. Uitkeringsgerechtigden gaan wel degelijk schulden aan. Ik heb laatst een gemeentelijke kredietbank bezocht en daar heb ik voorbeelden genoeg gezien van uitkeringsgerechtigden die gewoon financiële verplichtingen aangaan. Ik kan mij voorstellen dat dat ook in dit verband gebeurt.

Ik stel voor, dat ik de vraag over de totale kosten van de stelselherziening schriftelijk beantwoord op het moment dat wij dat inderdaad op een rijtje hebben staan. Dat moet natuurlijk heel snel gebeuren.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): De minister heeft nog niet gereageerd op mijn vraag over het Nibud-onderzoek. Ik stel de minister voor, dat zij eens een dag of een middag

bij een pandjeshuis in Rotterdam of Amsterdam gaat zitten en kijkt hoeveel mensen daar binnenlopen. Dat zijn niet alleen uitkeringsgerechtigden, maar ook mensen met een laag inkomen. Graag een reactie op het Nibud-onderzoek dat ik heb aangehaald.

De minister heeft nog geen concretisering gegeven van de kredietfaciliteit. Hoe ziet die faciliteit eruit en zal die rentedragend zijn? De minister legt veel verantwoordelijkheid bij de gemeenten voor bijvoorbeeld duale trajecten en reïntegratie. Legt de minister ook de rekening bij de gemeenten? De gemeenten zullen tenslotte de bijzondere bijstand moeten aanspreken om deze gezinnen te helpen. Ik zou graag zien dat de minister de verantwoordelijkheid neemt, want het is haar Contourennota en niet die van de gemeenten.

Minister Verdonk: Ik stel mij voor dat ik de vraag over het Nibud schriftelijk beantwoord. Ik heb al een aantal keren gezegd dat ik nog geen uitsluitsel kan geven over de hoogte van de bedragen. Er vindt heel nauw overleg plaats met de gemeenten. Dat gaat heel erg goed. Het is een open overleg. Wij zijn helemaal niet van plan om die bal bij de gemeenten neer te leggen. Wij moeten met elkaar de risico's onderkennen, in beeld brengen en goede maatregelen daarop treffen.

Mevrouw Azough (GroenLinks): Ik heb echt de indruk dat dit een geval is voor relatietherapie. Ik krijg geheel andere signalen van de VNG. Wij kunnen in dit huis dagenlang discussiëren over de vraag welk collegegeld studenten moeten betalen. Hier verplichten wij mensen iets te gaan doen dat zij misschien niet kunnen betalen. Ik wil wat meer horen over de kredietfaciliteit. Kan de minister in ieder geval aangeven of die rentedragend zal zijn en, zo ja, wat het percentage is?

De heer Dijsselbloem (PvdA): Op welke manier gaat de minister de signalen serieus nemen? Het bedrag van 6000 euro staat voor 600 uur. Ik vind dat nogal schappelijk. Dat is 10 euro per uur. Waarom denkt de minister dat het lager kan? Moeten de mensen minder uren krijgen, is dat de insteek?

Minister Verdonk: Ik denk echt niet

dat er relatietherapie nodig is. Mijn contacten met de VNG zijn opbouwend en open van aard. Ik kan op dit moment geen uitspraak doen over het al dan niet rentedragend zijn van de kredietfaciliteit. De gemiddelde duur van de cursus is drie jaar. Als je dat afzet tegen 600 uur, betekent dit dat men vier uur per week Nederlandse les kan krijgen. Dat houdt in dat men twee dagdelen op school zit of cursus volgt. In de praktijk blijkt dat veel te weinig te zijn.

Mevrouw Azough (GroenLinks): Het gaat om een gemiddelde. Er zijn immers hoogopgeleiden die veel minder uren nodig hebben en anderen hebben méér uren nodig; 600 uur gemiddeld is niet zo gek.

Minister Verdonk: Zoals ik al heb aangegeven, mijnheer Dijsselbloem, praat ik op dit moment met Sociale Zaken en Werkgelegenheid over reïntegratie en met de VNG over de invulling van het hele stelsel. Ik neem daarbij alle signalen heel serieus. Wij bekijken ook hoe wij die kunnen verwerken in het stelsel. Er is gevraagd of gezinsleden van vluchtelingen moeten inburgeren in het buitenland. Natuurlijk niet! Gezinsleden van vluchtelingen en van alle vergunninghouders asiel worden uitgezonderd van de inburgering in het buitenland. Een inburgeringsverplichting in het buitenland voor deze groep zou in strijd zijn met de richtlijn gezinshereniging. De heer Van der Staaij merkte op dat iemand die zakt voor het basisexamen inburgering in het buitenland, geen MVV krijgt en dat dit effectief betekent dat in zo'n situatie gezinsvorming en gezinshereniging onmogelijk is. Hij vroeg of dit internationaalrechtelijk kan. Het antwoord daarop is "ja". Het gaat namelijk om de richtlijn over de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen en de richtlijn inzake het recht op gezinshereniging. Deze richtlijnen laten de EU-lidstaten uitdrukkelijk toe om van vreemdelingen uit derde landen te verlangen dat zij vóór hun komst aan integratiecriteria voldoen. Daarop bestaat wel een aantal uitzonderingen, zoals de asielzoekers. Artikel 8 EVRM vormt in het algemeen geen probleem. Dat menen ook de Adviescommissie voor vreemdelingenzaken en de Raad van

State. Dat artikel bevat geen algemeen recht voor vreemdelingen om naar Nederland te komen voor de uitoefening van het gezinsleven. Nederland gaat het basisexamen opstellen en afnemen in de landen van herkomst. Afgezien van landen als Turkije en Marokko lijkt het mij moeilijk voorstelbaar dat in herkomstlanden als Sierra Leone en Angola gezinsherenigers en -vormers zich de eerste beginselen van het Nederlands eigen maken en vervolgens met succes een basisexamen afleggen. Bij personen die vanuit landen als Sierra Leone en Angola in verband met gezinshereniging of -vorming naar Nederland komen, zal het vaak gaan om partners of nareizende gezinsleden van vluchtelingen. Die groep is uitgezonderd van het inburgeringsexamen in het land van herkomst. Als wordt bedoeld op de vraag of zich een onderwijsaanbod vormt in landen waar geen grote aantallen gezinsvormers en -verenigers vandaan komen, wijs ik op het feit dat men op vele manieren het Nederlands onder de knie kan krijgen. Er zijn diverse zelfstudiemethoden op de markt, er zijn mogelijkheden om via internet het Nederlands te leren en ook de partner in Nederland kan zijn partner of gezinslid van zulke leermiddelen voorzien. De regering stelt voor, in het wetsvoorstel inburgering buitenland conform het advies van de commissie-Franssen alleen de mondelinge taalvaardigheid te toetsen.

Ik heb al gezegd dat ik ertoe neig het door de commissie-Franssen voorgestelde taalniveau voor het inburgeringsexamen in Nederland over te nemen. Ook op andere punten vind ik de voorstellen sympathiek. Over de vrijstelling van het inburgeringsexamen als men een hoger niveau haalt: dat lijkt mij juist. Ook als men een ander regulier diploma heeft, bijvoorbeeld van beroepsonderwijs, kan ik mij dat heel goed voorstellen. Het advies over kennis van de Nederlandse samenleving klinkt mij goed in de oren, en is in lijn met de aandacht voor de normen en waarden van dit kabinet.

Mevrouw Sterk (CDA): Ik heb nog een vraag over analfabeten. Worden voor hen andere eisen gesteld dan voor mensen die wel kunnen lezen?

Minister Verdonk: Nee, het betekent

dat we niet schriftelijk toetsen, dus alleen mondeling via de telefoon.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Geldt dat voor elke inburgeraar, of alleen voor analfabeten?

Minister **Verdonk**: Dat geldt voor iedere inburgeraar in het buitenland.

Mevrouw **Sterk** (CDA): U sluit dus niet uit dat er op deze manier analfabeten naar Nederland komen?

Minister **Verdonk**: Wij willen er met deze toets voor zorgen dat men een basis heeft voordat men naar Nederland komt, zodat het integratieproces sneller verloopt. Het niveau van de toets is neergelegd in het rapport van de commissie-Franssen. Iedereen die aan dat niveau voldoet, kan Nederland in.

Over de naturalisatietoets het volgende. Ik heb in de Contourennota meegedeeld dat ik wil onderzoeken of inburgering en naturalisatie beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Hierbij kunnen termijnen als positieve prikkel worden betrokken. Dat geldt ook voor de niveaus. Op voorhand betekent dit nog niet dat het niveau van naturalisatie wordt verhoogd. Het advies van de commissie-Franssen is net bekend. Ik wil bezien wat de consequenties daarvan zijn voor het huidige niveau van de naturalisatietoets.

Mevrouw Lambrechts heeft gevraagd wat ik vind van een tussentijdse toets na één jaar. Dat raad ik af. De inburgering is de eigen verantwoordelijkheid van het individu. Verder is in het stelsel voorzien in een handhavende rol van de gemeenten. Dat betekent dat men na zes maanden de inburgeraar kan oproepen en kan vragen hoe ver hij of zij is met de inburgering. Dat kan eveneens op een nader te bepalen moment binnen die drie jaar. Als wij een tussentijdse toets gaan invoeren, brengt dat veel extra uitvoeringslasten met zich mee. Als je na een slecht resultaat bij de tussentijdse toets een cursus krijgt, leidt dat ertoe dat mensen expres slecht gaan scoren, want dan krijgen zij een gratis cursus. Dat kan niet de bedoeling zijn.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik begrijp de redenering van de minister niet. Zij zegt dat het een premie kan zijn op slecht presteren,

omdat je daarna een gratis cursus krijgt. Dat is echter niet mijn bedoeling. Het is mijn bedoeling om er een beetje de vaart achter te zetten, omdat mensen dan zien dat zij met een tussentijdse toets al een deelcertificaat kunnen halen. Dat is een positieve prikkel. Bovendien kun je, als je ziet dat mensen niet in staat zijn om het zelf te doen, ze alsnog in een meer dwingend gemeentelijk traject brengen. Dat hoeft echter niet per definitie goedkoper te zijn. Integendeel.

Minister **Verdonk**: Op dit moment is met gemeenten afgesproken dat zij na zes maanden de inburgeringsplichtige kunnen oproepen. Zij hebben dan de mogelijkheid om aan de inburgeraar te vragen hoe ver hij of zij is met de cursus en welke modules hij of zij al heeft gedaan. Er is nog een ander moment mogelijk. Wij hebben nu met de gemeenten afgesproken dat wij hen daar wat vrijheid in zullen laten, zodat zij zelf kunnen bepalen wanneer dat moment is. Een tussentijdse toets brengt volgens mij alleen maar extra lasten met zich mee. Ik zie daar op dit moment het voordeel niet van in.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Er zitten ook positieve kanten aan. Er zitten veel aspecten aan het inburgeringsexamen, bijvoorbeeld een component Nederlands, op verschillende niveaus, een component maatschappelijke oriëntatie, een component duaal. Die zouden op verschillende momenten kunnen worden getoetst. Op die manier kan die lange periode van drie, of eigenlijk vijf jaar, voordat er een sanctie op staat, worden verkort en kunnen daar positieve prikkels in worden gebracht.

Minister **Verdonk**: Je kunt dat apart laten toetsen, maar je kunt de inburgeraar ook vragen om op een bepaald moment te laten zien wat de voortgang is met de inburgering. Dat kan door bijvoorbeeld examen- of modulepapieren te laten zien, zodat de gemeente kan controleren hoe ver iemand is. Er zou ook nog contact kunnen zijn tussen het opleidingsinstituut en de gemeente om te kijken hoe ver iemand is. Ik vind de administratieve lasten van het invoeren van een extra toets echt te groot.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks):

Waarom geldt als het gaat om de inburgering de ministeriële aanwijzing voor niet-MVV-landen? Het gaat toch om echt iets anders dan arbeidsmigratie, handelsbetrekkingen en dergelijke. Kortom, waarom moet een Japanner geen Nederlands leren en een Chinees wel? Er is verder door collega's en mij gevraagd naar de kosten voor een huwelijkspartner van een inburgeringscursus in het buitenland en de legeskosten hier. Wat is de optelsom voor de eerste vijf jaar? Kunt u die schriftelijk aangeven?

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Ik begin met de laatste vraag. Dat is op dit moment moeilijk. Er ligt een legesbrief bij de Kamer, die wij pas na het reces gaan bespreken. De bedragen zijn ingevuld, maar we hebben deze nog niet met elkaar besproken. Het is daarom moeilijk om daadwerkelijk bedragen te noemen. Ik zal echter het totaalplaatje in beeld brengen, voorzover ik dat kan en ik zal dat aan de Kamer doen toekomen.

We hebben MVV-plichtige en niet-MVV-plichtige landen. We praten nu over zaken die alleen gelden voor de MVV-plichtige landen. Wanneer mensen hier echter binnenkomen op grond van een arbeidsvergunning – van de mogelijkheid voor vreemdelingen om hier te werken – en dit langer dan drie jaar duurt, dan zijn zij ook inburgeringsplichtig. Als men komt op een vergunning voor een tijdelijk doel en als dit in de loop van de tijd een niet-tijdelijk doel wordt, is men ook inburgeringsplichtig.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Mijn vraag is niet beantwoord. Het gaat hier niet om arbeidsmigranten maar om gezinsvormers uit Canada, Amerika of Australië.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Voorzitter. Mijn eerste vraag is de vraag van collega Azough. Ik heb ook nog een tweede vraag. Ik begrijp dat de minister het tweede advies van de commissie-Franssen dat vrijdag verscheen, op allerlei punten overneemt. Ik loop de punten even langs, zodat we elkaar goed begrijpen. Het examen zal bestaan uit een centraal deel en een praktijkdeel. De minister heeft dat overgenomen. De vrijstellingen voor degenen die een beroepsopleiding volgen of het staatsexamen Nederlands doen. De minister gaat

daarin mee. Een belangrijk punt is de naturalisatie. De commissie-Franssen adviseert om de naturalisatie snel en nauw te laten aansluiten op het halen van het inburgeringsexamen. Is dat ook het oogmerk van de minister? Gaat zij noch de naturalisatietoets verder in niveau verhogen noch de termijn waarna naturalisatie kan worden aangevraagd verlengen?

Minister **Verdonk**: Ik heb dat laatste niet gezegd. Ik ben dat nog aan het bekijken. Het niveau dat de heer Franssen heeft aangegeven, is hetzelfde als dat van de naturalisatietoets. We moeten kijken hoe we dat beter op elkaar kunnen afstemmen. Ik weet nog niet hoe we dat gaan doen. Ik zal de Kamer nog berichten over de termijn van naturalisatie, ook naar aanleiding van het nieuwe rapport van de commissie-Franssen.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Voorzitter. Ik citeer dan toch weer uit het eigen stuk van de minister. Ik vroeg al wat de status daarvan nog was. De minister spreekt over positieve prikkels en zegt dan: ...waarbij als positieve prikkels het eerder verkrijgen van het Nederlandschap wordt betrokken. Zij zegt daar nog dat het eerder verkrijgen van het Nederlandschap een positieve prikkel is. Zij wil aansluiten bij het snelle traject van inburgering. Dat is erg goed. Maar nu ontstaat ook op dit punt weer verwarring.

Minister **Verdonk**: Nee, voorzitter, ik ben het op dat punt met de heer Dijsselbloem eens. Ik dacht dat hij doelde op het feit dat we nu ineens met een inburgeringsexamen zitten op hetzelfde niveau als het examen dat voor de naturalisatietoets wordt gebruikt. Ik moet even kijken hoe we dat op elkaar kunnen afstemmen. Dat laat onverlet dat het sneller naturaliseren ook een positieve prikkel kan zijn. Dat staat er en dat blijft ook zo.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): De naturalisatietoets is sinds een jaar van kracht. Ik heb daar schriftelijke vragen over gesteld. De minister heeft daarop geantwoord dat het aantal aanvragen tot naturalisatie en het aantal geslaagden schrikbarend is afgenomen. Zij suggereert toch niet dat zij het niveau van de naturalisatietoets nog verder gaat

verhogen? Er kan dan dadelijk niemand meer naturaliseren.

Minister **Verdonk**: Ik heb dit rapport zojuist ontvangen en naar de Kamer gezonden. Ik stel me voor dat ik een en ander bestudeer en daar nader op terugkom.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Voorzitter. Ik heb al eerder gezegd dat wij haast hebben met het inburgeringsstelsel. De minister zegt dat ook te hebben. Kan zij een toezegging doen over de datum waarop zij de reactie op het advies van de commissie-Franssen naar de Kamer zal sturen? Het zou prettig zijn als dat voor het debat van de Kamer met het kabinet over het rapport van de commissie-Blok zou zijn.

Minister **Verdonk**: Dat zeg ik toe. Mevrouw Vergeer vroeg mij wat ik vind van een evaluatie van het stelsel over enkele jaren. Ik heb daarover nog geen vergevorderde gedachte, maar ik kan mij wel goed voorstellen dat wij een evaluatie houden. Op dit moment moeten wij het nieuwe stelsel nog "bouwen", maar een wet bevat een evaluatiebepaling en die zal ik daarin ook opnemen. Ik zal bekijken welke termijn voor evaluatie reëel is. De heren Dijsselbloem en Visser hebben gevraagd wanneer de beleidsnotitie Antillianen verschijnt. Ik kan toezeggen dat ik die nog voor het zomerreces van het kabinet in het kabinet zal bespreken. Welke landen stellen taaleisen aan gezinsvormers en gezinsherenigers? Er zijn verschillende landen die taaleisen stellen in het kader van de inburgering en de integratie, bijvoorbeeld Canada en Australië. Dat geldt met name bij arbeidsmigratie. Vaak is het een voorwaarde vooraf voor de toelating. Daarnaast zijn er West-Europese landen die na binnenkomst in het land taaleisen stellen. Dat zijn de Scandinavische landen, Oostenrijk en Duitsland. Dat betekent dat wij de enige zijn die dat nu doen in het land van herkomst. Ik kan de leden verzekeren dat daar door de collega-ministers met veel interesse naar wordt gekeken. De heer Visser heeft gevraagd in hoeverre de mate van integratie onderdeel uitmaakt van het inburgeringstraject. De inburgering is de eerste stap. Onderdeel van de inburgering is de kennis van de Nederlandse samenleving. De

desbetreffende examens krijgen wellicht ook een praktijkgedeelte. Ik heb in het kabinetsstandpunt over het rapport van de commissie-Blok aangegeven dat het WODC momenteel werkt aan een integratieladder, aan verschillende niveaus van integratie. Dat is een set indicatoren aan de hand waarvan integratie van groepen kan worden gemeten. Ik wil hier meedelen dat ik heb besloten om met deze methode verder te gaan en niet met de zogenaamde vignettenmethode.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Dit laatste is een belangrijk punt. Ik wil van de minister graag schriftelijk meer informatie ontvangen over het eerdere voornemen – wie waren daarbij betrokken en waarom doet zij dat uiteindelijk niet? – en over de methode die zij nu wel wil volgen. Ik heb hier al eerder schriftelijk vragen over gesteld. Toen kreeg ik daar heel andere antwoorden op.

Minister **Verdonk**: Als er vragen wordt gesteld, geef ik daarop altijd heel adequate antwoorden. Ik stel voor, dat ik de heer Dijsselbloem schriftelijk op de hoogte stel van de heel bewuste keuze die ik hierin heb gemaakt. Wij komen bij de behandeling van de kabinetsreactie op het rapport van de commissie-Blok nog verder te praten over de integratieladder.

De **voorzitter**: Wij zijn gekomen aan het einde van de eerste termijn. Veel vragen moeten nog schriftelijk worden beantwoord. Ik stel voor, de tweede termijn te houden op een nog nader te bepalen tijdstip, doch in elk geval voor het zomerreces. Daarvoor moeten de schriftelijke antwoorden op de vragen naar de Kamer worden gestuurd.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Zo mogelijk voor het zomerreces. Ik wil de antwoorden wel hebben. Wij staan hier niet voor Piet met de heel kleine achternaam vragen te stellen. Die antwoorden moeten er zijn. Als de minister dat morgen lukt, ben ik morgenavond weer van de partij.

De heer **Visser** (VVD): Ik wil benadrukken dat wij dat voor het zomerreces moeten doen, met de nadere schriftelijke antwoorden. Ik wil er ook op wijzen dat er een heleboel vragen zijn gesteld waarop het antwoord in wetgeving terug-

komt. Zolang er geen wettelijke basis is, is er altijd nog een nader moment om daar meer in detail over te praten.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik wil mij daarbij aansluiten.

Mevrouw **Vergeer** (SP): Ik vind het niet zo'n goed idee om deze Contourennota voor het zomerreces af te ronden. Ik heb de indruk dat er heel veel vragen op een zodanige manier zijn gesteld dat wij daar ook geen schriftelijk antwoord op krijgen. Ik heb het idee dat de vragen opnieuw geformuleerd moeten worden. Mijn idee zou zijn om een schriftelijke vragenronde te organiseren.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Ik sluit mij daarbij aan. Wij hebben het vandaag niet over details, wij hebben het over principiële kwesties die richtinggevend zijn voor heel veel mensen in dit land. Ik zou het stuitend vinden als wij er gemakkelijk overheen stappen en er dan maar deze of komende week een gemakkelijk debat over houden. Als de schriftelijke antwoorden niet bevredigend zijn, moet het maar over het reces heen getild worden. Dat gold ook voor het debat over het rapport van de commissie-Blok. Waarom dan niet hiervoor?

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Ik ben het daar weer niet mee eens. Wij zijn aan dit debat bezig en wij zijn het enigszins aan onze stand verplicht om het ook voor het zomerreces af te maken. Je kunt niet halverwege een debat blijven steken en het dan twee maanden later nog eens even afronden. Dat kan gewoon niet.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Ik ben het daarmee eens. Het kan natuurlijk ook een conclusie zijn dat bepaalde zaken nog niet helder zijn, dat die nog terug moeten komen. Dat zal ongetwijfeld op onderdelen ook het geval zijn. Ik vind echter niet dat wij dit debat zo lang moeten laten hangen. Het moet voor het reces een conclusie kennen.

De **voorzitter**: Volgens mij verschillen de meningen niet zoveel van elkaar. Er komen schriftelijke antwoorden op de vragen die vandaag niet helemaal zijn beantwoord. Ik stel voor, dat dit voor het

zomerreces gebeurt. Aan de hand daarvan wordt het debat voortgezet. Het blijft natuurlijk wel van belang dat er ook in de procedurevergadering van Justitie afspraken over gemaakt kunnen worden.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Het is mij niet helemaal duidelijk of uw voorstel ook betekent dat er inderdaad ook voor het zomerreces van de Kamer – dus niet dat van de ministerraad – een debat in de Tweede Kamer zal plaatsvinden.

De **voorzitter**: Als ik mag afgaan op de wensen van de meerderheid van de woordvoerders, dan denk ik dat het gaat om schriftelijke antwoorden voor het zomerreces. Dat is dus binnen twee weken.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Volgens mij is een meerderheid van de Kamer ook voor het houden van het debat voor het zomerreces.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Dan wil ik wel stellen dat wij de schriftelijke antwoorden op tijd voor het debat binnen krijgen.

De **voorzitter**: Het lijkt mij nogal logisch dat een gedegen debat alleen kan worden gevoerd aan de hand van de schriftelijke antwoorden. Gaat de minister hier ook mee akkoord?

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Laat duidelijk zijn dat ik het ook graag voor het reces wil afronden. Ik vind het heel slecht als mensen zo lang in onzekerheid blijven. Als dit weer blijft liggen, dan kan ik niet verder met het wetstraject. Ik zeg toe dat de schriftelijke antwoorden zo snel mogelijk naar de Kamer komen. Ik zal er capaciteit voor vrijmaken. Dat dit nu snel gebeurt, is in het allergrootste belang van de mensen. Dat kunnen wij de tweede termijn nog voor het reces houden. Dan kunnen wij in ieder geval doorgaan met het ontwikkelen van de wet.

De **voorzitter**: Goed. Ik dank de aanwezigen op de publieke tribune, de ambtenaren en de minister.

Sluiting 22.10 uur.